

**ALKOL VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNDE UYGULANAN
ÖZEL TÜKETİM VERGİLERİ VE TÜKETİM İLİŞKİSİ
ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Ersan ÖZKAN

Yüksek Lisans Tezi

Maliye Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Murat ÇETİN

2017

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALKOL VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNDE UYGULANAN ÖZEL TÜKETİM
VERGİLERİ VE TÜKETİM İLİŞKİSİ ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Ersan ÖZKAN

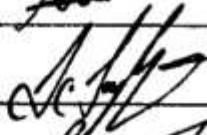

MALİYE ANABİLİM DALI
DANIŞMAN: Prof. Dr. Murat ÇETİN

TEKİRDAĞ-2017

Her hakkı saklıdır.

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ersan ÖZKAN tarafından hazırlanan "Alkol ve Tütün Ürünlerinde Uygulanan Özel Tüketim Vergileri ve Tüketim İlişkisi Çerçevesinde Türkiye Örneği" konulu YÜKSEK LİSANS Tezinin Sınavı, Namık Kemal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği uyarınca 14.07.2017 günü saat 11.00.....'da yapılmış olup, tezin' ... Kabul.....
OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRÜ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Murat CETİN	Bazant	
Doç. Dr. Ayhan AYTAÇ	Basarılı	
Yrd. Doç. Dr. Sinan GÜZEL	Basarılı	

* Jüri üyelerinin tezle ilgili karar açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine / Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

*Sevgili Babam' a
Hakkını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim babam, bana değerli bir hayat
sunduğun için sana minnettarım...*

ÖZET

Vergiler çoğunlukla devletin mali amaçlarını karşılamak için toplanıyor olsa da vergilere sosyal ve ekonomik amaçlarda yüklenebilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler tarafından en çok kullanılan vergiler arasında yer alan özel tüketim vergilerinde sosyal ve ekonomik amaçlar mali hedefler kadar önem kazanmıştır. Özel tüketim vergilerinin uygulandığı alanlardan biri olan alkollü içecekler ve tütün ürünleri, tüketicilerin sağlığı üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Ortaya çıkan bu etkiler doğrudan ve dolaylı yollarla devletin sağlık, adalet ve güvenlik gibi kamusal harcamalarında artış yaşanmasına neden olmakta ve tüm toplumu etkilemektedir. Hem toplum sağlığını korumayı hem de kamu harcamalarında tasarrufu hedefleyen devlet, alkollü içecekler ve tütün ürünlerine özel tüketim vergisi uygulayarak, tüketim oranlarını kontrol altına almayı ve ürünlerin tüketiminin azaltılmasını hedeflemektedir. Bu çalışma alkol ve tütün ürünlerinde uygulanan vergi politikalarının etkinliğinin ortaya çıkarılması ve vergileme ile hedeflenen amaçların yerine getirip getirmediğinin belirlenmesine yöneliktir.

Anahtar Kelimeler: Özel Tüketim Vergisi, Alkollü İçecekler, Tütün Ürünleri, Tüketim

ABSTRACT

While taxes are collected mainly to meet the financial needs of the state, taxes can also be burdened with social and economic goals. Especially in the private consumption tax which is among the most used taxes by the developing countries, the social and economic goals are as important as the financial targets. Alcoholic beverages and tobacco products, one of the areas where special consumption tax is applied, cause negative effects on consumers' healths. These effects directly or indirectly affect the whole society by causing the state to increase public spending such as health, justice and security. The government intends to protect public health and save money in public expenditures by applying special consumption taxes to alcoholic beverages and tobacco products, which in turn should control and reduce their consumption. We study the effectiveness of tax policies applied to alcohol and tobacco products and determine whether special consumption taxes on them meet their intended objectives.

Keywords: Special Consumption Tax, Alcoholic Beverages, Tobacco Products, Consumption

ÖNSÖZ

Özel tüketim vergileri sadece uygulama biçimleri bakımından değil, amaçları ve gerekçeleri bakımından da diğer vergiler ile farklılık göstermektedir. Verginin sınırlı sayıdaki mal guruplarını kapsaması ve yüksek oranlarda uygulanması kendine has özellikleri olarak nitelendirilebilir. Maliye teorisi içerisinde etkinlik ve adalet kavramları ile sıkı bir ilişkisi içerisinde olan verginin, mali amacının yanı sıra çeşitli amaçlara hizmet etmesi ve tüketim harcamalarını kontrol altına almayı hedefleyen bir yapıya sahip olması, en ilgi çekici ve araştırılması gereken özelliğidir.

Bu çalışmayı sonuçlandırmamda danışmanım olarak desteğini esirgemeyen ve her daim yanımda olan değerli hocam Prof. Dr. Murat ÇETİN' e ve yüksek lisans sürecinde bilgi birikimleri ile çalışmama kattıkları değerler için maliye bölümü hocalarıma çok teşekkür ederim.

Araştırmamda yer alan anket uygulamasında yardımlarını esirgemeyen yakınlarım ve dostlarım ile bu zorlu süreç içerisinde en önemli destekçim olan eşim Zeynep ÖZKAN'a ve benimle geçirecekleri zamandan fedakârlık eden kızım İdil ÖZKAN ve oğlum Eren ÖZKAN'a minnettarlığımı sunar, çalışmamın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Tekirdağ, 2017

Ersan ÖZKAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISATMALAR	VII
TABLolar	VIII
GRAFİKLER	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHTE VERGİ UYGULAMALARI VE ÖZEL TÜKETİM VERGİSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. İlk Çağ'da Vergiler ve Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi	3
1.2. Orta Çağ'da Vergiler ve Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi.....	7
1.3. Yeni Çağ'da Vergiler ve Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi	9
1.4. Yakın Çağ'da Vergiler ve Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi	11
1.5. Türkiye Tarihinde Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi	12
1.5.1. Cumhuriyet Öncesi ÖTV Özelliği Taşıyan Vergiler	12
1.5.2. Cumhuriyet Sonrası ÖTV Özelliği Taşıyan Vergiler	13
1.5.3. Cumhuriyet Sonrası Özel Tüketim Vergisi	14

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYEDE ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ UYGULAMALARI

2.1. Özel Tüketim Vergisinin Tanımı	16
2.2. Özel Tüketim Vergisinin Özellikleri.....	17
2.3. Özel Tüketim Vergisinin Amaçları	18
2.3.1. Mali Amaç	18
2.3.2. Sosyal Amaç	22
2.3.3. Ekonomik Amaç	23

2.4. Özel Tüketim Vergisinin Kapsamı.....	24
2.4.1. (I) Sayılı Liste.....	24
2.4.2. (II) Sayılı Liste.....	24
2.4.3. (III) Sayılı Liste	25
2.4.4. (IV) Sayılı Liste	25
2.5. Özel Tüketim Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay	25
2.6. Özel Tüketim Vergisinde İstisnalar.....	27
2.6.1. İhracat İstisnası	27
2.6.2. Diplomatik İstisna.....	28
2.6.3. Diğer İstisnalar	28
2.7. Özel Tüketim Vergisinin Olumlu Yönleri	31
2.8. Özel Tüketim Vergisinin Olumsuz Yönleri	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE ÇEŞİTLİ DÜNYA ÜLKELERİNDE ALKOL VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

3.1. Türkiye’de Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi.....	32
3.2. Almanya’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi.....	41
3.3. İrlanda’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi	44
3.4. Estonya’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi.....	47
3.5. Japonya’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi	49
3.6. Vietnam’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi.....	52
3.7. Nijerya’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi	55
3.8. Güney Afrika’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi	57
3.9. Fildişi Sahilinde Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi	59
3.10. ABD’de Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi.....	61
3.11. Dominik’te Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi	64
3.12. Porto Riko’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi	66
3.13. İngiltere’de Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’DE ALKOL VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN TÜKETİMİ
VE VERGİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR SAHA
ARAŞTIRMASI

4.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi	73
4.2. Araştırmanın Modeli ve Örneklem	73
4.3. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Aracı.....	77
4.4. Araştırma Bulguları.....	78
4.4.1. Hedef Kitlenin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	78
4.4.2. Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketimine İlişkin Bulgular	89
4.4.3. Alkollü İçeceklerin Tüketimine İlişkin Bulgular	93
4.4.4. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçeceklerin Tüketimi ve Vergilendirme İlişkisine Yönelik Bulgular	98
4.4.5. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçeceklerin Tüketimi ve Vergilendirme İlişkisine Yönelik Hipotezler	103
4.4.6. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçeceklerin Tüketimi ve Vergilendirme İlişkisine Yönelik Hipotezlere Ait Bulgular	105
4.4.7. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçeceklerin Tüketimi ve Vergileme İlişkisine Yönelik Yapılan Araştırmalar	112
SONUÇ	115
KAYNAKLAR	118

KISATMALAR

A.B.D.	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
ANGİAD	: Ankara Genç İş Adamları Derneği
GSYH	: Gayri Safı Yurtiçi Hasıla
IMF	: Uluslar Arası Para Fonu
K.D.V	: Katma Değer Vergisi
LPG	: Likit Petrol Gazı
M.Ö.	: Milattan Önce
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
ÖTVK	: Özel Tüketim Vergisi Kanunu
SACU	: Güney Afrika Gümrük Birliği
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

TABLÖLAR

Tablo 1: Türkiye Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri	32
Tablo 2: Türkiye Alkollü İçecekler (A) Cetveli 2017 Yılı Vergi Oranları	33
Tablo 3: Türkiye Tütün Ürünleri (B) Cetveli 2017 Yılı Vergi Oranları	38
Tablo 4: Almanya Federal Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri	41
Tablo 5: Almanya’da Alcopops Vergisi Öncesi ve Sonrası Alkol Tüketimi.....	42
Tablo 6: İrlanda Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri.....	44
Tablo 7: İrlanda Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2017).....	45
Tablo 8: İrlanda’da Alkollü İçeceklerde ÖTV Oranları (2017).....	46
Tablo 9: Estonya Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri	47
Tablo 10: Estonya Alkollü İçeceklerde ÖTV Oranları (2017).....	48
Tablo 11: Estonya’da Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2017)	48
Tablo 12: Japonya’da Özel Tüketim Vergileri.....	49
Tablo 13: Japonya’da Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2016-2017).....	50
Tablo 14: Japonya’da Tütün Ürünlerinde Vergi Revizyonu ÖTV Oranları	51
Tablo 15: Japonya’da Likör Vergisi ÖTV Oranları	51
Tablo 16: Vietnam Sosyalist Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri.....	52
Tablo 17: Vietnam’da Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2017)	54
Tablo 18: Nijerya Federal Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri	55
Tablo 19: Nijerya’da ÖTV Oranları (2017)	56
Tablo 20: Nijerya’da İçki ve Diğer Alkollü İçeceklerde ÖTV (2017).....	56
Tablo 21: Güney Afrika Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri.....	57
Tablo 22: Güney Afrika’da Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV (2017).....	59
Tablo 23: Fildişi Sahili Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri	60
Tablo 24: Fildişi Sahilinde Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV (2017)	60
Tablo 25: ABD’de Özel Tüketim Vergileri	61
Tablo 26: Dominik Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri.....	64
Tablo 27: Dominik’te Tütün Ürünlerinde ÖTV (2017)	65
Tablo 28: Dominik’te Alkollü İçeceklerde ÖTV (2017)	66
Tablo 29: Porto Riko Federal Topraklarında Özel Tüketim Vergileri.....	66
Tablo 30: Porto Riko’da Tütün Ürünlerinde ÖTV (2017)	67

Tablo 31: İngiltere’de Özel Tüketim Vergileri	68
Tablo 32: İngiltere’de Şaraplarda ÖTV Oranları (2017)	69
Tablo 33: İngiltere’de Elma ve Armut Şaraplarında ÖTV Oranları (2017).....	69
Tablo 34: İngiltere’de Birada Uygulanan ÖTV Oranları (2017)	70
Tablo 35: İngiltere’de Viskilerde Uygulanan ÖTV Oranı (2017).....	71
Tablo 36: İngiltere’de Hafif Alkollü İçeceklerde ÖTV Oranları (2017)	72
Tablo 37: İngiltere’de Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2017).....	72
Tablo 38: Sigara veya Tütün Ürünleri Kullanıcıları Örneklem Hesaplaması.....	75
Tablo 39: Alkollü İçecek Kullanıcıları Örneklem Hesaplaması	76
Tablo 40: Cinsiyet Frekans Analizi.....	79
Tablo 41: Yaş Frekans Analizi.....	80
Tablo 42: Eğitim Durumu Frekans Analizi.....	82
Tablo 43: Medeni Durum Frekans Analizi	83
Tablo 44: Aylık Gelir Frekans Analizi.....	87
Tablo 45: Sigara ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	89
Tablo 46: Sigara ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	90
Tablo 47: Sigara ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	91
Tablo 48: Sigara ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	93
Tablo 49: Alkollü İçecekler Sorularına Yönelik Frelans Analizi	94
Tablo 50: Alkollü İçecekler Sorularına Yönelik Frelans Analizi	95
Tablo 51: Alkollü İçecekler Sorularına Yönelik Frelans Analizi	96
Tablo 52: Alkollü İçecekler Sorularına Yönelik Frelans Analizi	97
Tablo 53: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	98
Tablo 54: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	99
Tablo 55: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	100
Tablo 56: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	101
Tablo 57: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frelans Analizi	102
Tablo 58: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız T-Testi Tablosu	106
Tablo 59: Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Tablosu.....	107
Tablo 60: Eğitim Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Tablosu.....	108
Tablo 61: Aylık Gelir Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Tablosu.....	109

Tablo 62: Sigara ve Tütün Ürünlerini Bırakma Etkeni İle Alkollü İçecek Kullanımını Bırakma Etkeni Arasındaki Korelasyon İlişkisi.....	110
Tablo 63: Alkollü İçecek Ödemesi İle Kaçak Alkollü İçecek Kullanımı Korulasyon İlişkisi.....	110
Tablo 64: Vergi Yükü ve Kaçak Kaçak Sigara ve Tütün Ürünleri Kullanımı Korelasyon İlişkisi	111
Tablo 65: Artan Vergi Oranı İle Tüketim Arasındaki Korelasyon İlişkisi	111
Tablo 66: Eğitim Seviyesi İle Sigara ve Tütün Ürünleri Kullanım Sıklığı Korelasyon İlişkisi.....	112
Tablo 67: Eğitim Seviyesi İle Alkollü İçecek Kullanımını Azaltma Yöntemi Korelasyon İlişkisi	112

GRAFİKLER

Grafik 1: Merkezi Bütçe Gelirleri İle Vergi Gelirleri (2006-2016).....	19
Grafik 2: ÖTV'nin Merkezi Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (2006-2016).....	20
Grafik 3: Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV Gelirleri (2006-2016)	21
Grafik 4: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	80
Grafik 5: Katılımcıların Yaş Dağılımı	81
Grafik 6: Katılımcıların Eğitim Durumu Dağılımı	83
Grafik 7: Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı.....	84
Grafik 8: Meslek Dağılımı.....	86
Grafik 9: Bölgesel Meslek Dağılımı	86
Grafik 10: Katılımcıların Aylık Gelir Dağılımı	88
Grafik 11: Bölgesel Aylık Gelir Dağılımı	88

GİRİŞ

Ülkeler, günümüzde az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler olmak üzere sınıflandırılmaya tabi tutulmaktadır. Güçlü ekonomiye sahip, sanayi kuruluşları ve teknolojisi ile günün koşullarına ayak uydurabilen, yüksek yaşam standartlarına sahip ve kişi başına düşen milli gelirin yüksek olduğu ülkeler gelişmiş ülkeler olarak nitelendirilmektedir. Gelişmiş ülkeler ulaştıkları düzeyi koruma ve daha da ilerletme çabasında iken, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşmak için çaba harcamaktadırlar. Devletlerin gelişme sürecinde gerekli olan yatırımları yapabilmeleri için güçlü bir ekonomiye ve etkin gelir kaynaklarına sahip olmaları gereklidir. Güçlü bir ekonomiye sahip olmanın yolu süreklilik arz eden gelir kaynaklarından geçmektedir. İlkçağlardan günümüze toplumsal ihtiyaçlarının karşılanmasında vergiler devletlerin en önemli gelir kaynağı olmuştur ve kamu gelirleri içerisinde büyük paya sahiptir.

Bazı devletler elde ettikleri yüksek vergi gelirleri sayesinde gerekli iktisadi ve sosyal yatırımları yaparak, refah düzeylerini arttırmışlardır. Bazı devletlerin ise en önemli sorunu gelir yetersizliğidir. Bu soruna çare arayan devletler etkin, verimli ve süreklilik arz eden gelir kaynaklarına yönelmektedirler. Bu amaçla dönemin koşullarına göre çeşitli vergi sistemleri oluşturulmuştur. Oluşturulan vergi sistemleri arasında devletlerin etkin vergi tahsilâtı sağladığı alanlardan biri harcama vergileridir. Çünkü harcama vergileri tüketicilerin ihtiyaçları ve tercihleri doğrultusunda şekillenmekte olup, mali durum dikkate alınmaksızın belirlenmiş oranlar üzerinden tahsil edilmektedir. Vergi adaleti bakımından tartışmalara konu olsa dahi gelişmekte olan ülkeler için vazgeçilmez bir gelir kaynağıdır.

Harcama vergileri tüm mal ve hizmetler üzerinden alınabileceği gibi belirli mal ve hizmetler üzerinden de alınabilmektedir. Belirli mal ve hizmetler üzerinden alınan vergiler özel tüketim vergisi olarak adlandırılmaktadır (Susam, 2004: 7). Ülkemizde özel tüketim vergileri 01.08.2002 tarihinde ÖTVK ile alınmaya başlanmıştır. ÖTVK' da (I), (II), (III) ve (IV) sayılı listeler oluşturularak, özel tüketim vergisi kapsamına alınan mal ve hizmetler sınıflandırılmıştır. (I) sayılı listede

akaryakıt ürünleri ve türevleri, (II) sayılı listede motorlu taşıtlar, (III) sayılı listede kolalı gazozlar ile alkol ve tütün ürünleri, (IV) sayılı listede ise lüks tüketim malları yer almaktadır. (III) sayılı listede yer alan alkollü içecekler ve tütün ürünlerinin vergilenmesine yönelik yürütülen bu çalışmanın;

Birinci bölümünde; İlkçağlardan günümüze kadar geline süreçte tarihe damgasını vurmuş medeniyetlerde görülen vergi uygulamaları ve özel tüketim vergisinin gerek eski çağlarda gerekse de Türkiye tarihindeki gelişim süreci incelenmektedir.

İkinci bölümünde; Türkiye’de uygulanan özel tüketim vergisinin tanımı, özellikleri, amaçları, kapsamı, vergiyi doğuran olay, istisnaları ve olumlu - olumsuz yönleri teorik olarak ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde; Türkiye’de alkol ve tütün ürünlerinin vergilendirilmesinin yanı sıra, çeşitli dünya ülkelerinde alkol ve tütün ürünleri üzerinde uygulanan vergilere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Dördüncü ve son bölümde ise; Türkiye’nin çeşitli coğrafi bölgelerinde yer alan ve kura çekimi ile belirlenen illerde alkol ve tütün ürünlerinin tüketimi ve tüketimin vergileme ile olan ilişkisini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen saha araştırmasına ve araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHTE VERGİ UYGULAMALARI VE ÖZEL TÜKETİM

VERGİSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Vergiler insanların topluluklar halinde yaşamaya başlamaları ile ortaya çıkmıştır (Pehlivan ve Öz, 2000: 143). Vergi tarihi incelendiğinde çok köklü bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. İlkçağlardan günümüze birçok uygarlıkta vergi uygulamaları görülmektedir. Günümüze ulaşan belge ve bilgilerle verginin ortaya çıkışına dair net bir tarih belirlenmesi mümkün değildir; ancak elde edilebilen bilgilerle ilk vergilemenin Sümer medeniyetine kadar dayandığını ortaya çıkarılmıştır. İnsanların topluluklar halinde yaşamaya başlaması eğitim, sağlık, güvenlik, adalet gibi bir takım kamusal ihtiyaçları beraberinde getirmiştir. Zira devletlerin ortaya çıkmasının temelinde de kamusal ihtiyaçların karşılanmasıyla gerekliliği yatmaktadır.

Devlet kavramının ortaya çıkması ile kamu ekonomisi faaliyetleri de görülmeye başlanmıştır (Yılmaz, 2015: 11). Ekonomik faaliyetler kapsamında toplumsal ihtiyaçların karşılanması devletlerin görevleri arasında yer almıştır. Bu ihtiyaçların karşılanmasında devletin mali gücü kadar, mali gücün sağlanmasında etkin olan vergilerin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Vergiler, devletlerin sosyal, siyasal ve kültürel değişimlerine bağlı olarak gelişmiş ve şekillenmiştir (Kayhan, 2000: 85). Vergilerin ortaya çıkışının temelinde artan toplumsal ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kalan kamu gelirlerinin finansman ihtiyacının karşılanması yatmaktadır. Vergilerin devlet giderlerinin karşılanmasında etkin bir finansman kaynağı olduğunun farkına varılması, zorunluluk içeren ödemeler haline getirilmesinde etkili olmuştur. Tarihte yaşanan ekonomik dalgalanmalar, çalkantılı dönemler ve ekonomik krizlerin etkisi, vergilere gelir sağlama amacı dışında ekonomik ve sosyal amaçların da yüklenmesini beraberinde getirmiştir.

1.1. İlk Çağ'da Vergiler ve Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi

İlkçağın tunç devrinde ilk şehir devletleri ve ardından da dönemim büyük devletleri ortaya çıkmıştır. Dönemin yöneticileri konumunda olan krallar, firavunlar

ve imparatorlar toplumsal ihtiyaçları karşılamayı vazife olarak üstlenmişlerdir. İlk başlarda nüfusun az olması mevcut ihtiyaçların toplum liderinin hazinesinden karşılanmasına olanak tanımıştır. Nüfus artışları, savaşlar, tapınaklar, piramitler ve kamusal alanlara yapılan hizmetlerin neden olduğu kamu harcamalarında yaşanan artışlar dönemin yöneticilerinin hazinesinin toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalmasına neden olmuştur. Kaynak yetersizliğine çare arayan dönemin yöneticileri gelir elde etmek için haktan yardım istemişlerdir. Bu yardımların ilk başlarda gönüllülük, rica ve vazife esaslı ile alınır iken sonraları zorunluluk esasına dayandırıldığı görülmektedir. Toplanan vergiler halkın tepkisine yol açmaması için dini vecibe olarak kabul edilmiştir (Kayhan, 2000: 81-82). İlk Çağ'da toplanan vergiler aynî verilerdir. Paranın icadının ardından para ve aynî ödemelerin birlikte kullanıldığı ikili sistem uygulanmıştır. Vergilerin tahsili intizam usulü ile yapılmıştır (Giray, 2014: 5).

İlk Çağ'da insanların toplumsal yaşam içerisinde yer almaya başlamaları, vergilerin öneminin artmasına ve çeşitli vergilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Birçok medeniyet gerek kamusal ihtiyaçlar gerekse de ticari faaliyetler aracılığı ile vergi kavramı ile tanışmıştır. İlk Çağ'da (M.Ö. 2200)'da Çin İmparatoru Yu' nun devlet bütçesini dengede tutmak için uyguladığı "*Tuz vergisi*" (Akbulut, 2013: 1), tarihte bilinen ilk özel tüketim vergisidir (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2012: 238). Özel tüketim vergileri tarihin en eski vergileri arasında yer almaktadır (Nadaroğlu, 1992: 376). İlk Çağ'da özel tüketim vergilerinin zorunlu ihtiyaç maddeleri üzerinden alınmakta olduğu görülmektedir. Tuz, un, gaz, bez gibi malların elde edilmesi ve değişimi verginin konusunu oluşturmaktadır (Oral, 2006: 19). İlkçağın büyük devletleri içerisinde yer alan Sümer, Babil, Akad, Roma, Asur, Mısır ve Yunan medeniyetlerinde çeşitli vergi uygulamaları görülmektedir.

İlk Çağ Mezopotamya medeniyetlerinden biri olan ve tarihi M.Ö. 3000'lere dayanan Sümerlerde, tarihte bilinen ilk vergi uygulamalarına rastlanmaktadır. İlkçağın başlarında vergiler savaşta yenilenlerin hayatının bağışlanmasının karşılığında alınan "*Baş vergileri*" ve devlete ait arazilerin işletilmesine karşılık olarak alınan "*Arazi vergilerinden*" oluşmakta iken sonraları vergi alanları daha da genişletilmiştir (Falay,

2000: 6-11). Sümerlerde, tanrının topraklarını işleyen kiracı–çiftçi anlamında "ishakku" adı verilen şehir yöneticileri vergi toplamada söz sahibi olmuşlardır (Giray, 2014: 6). Sümer devletinin ekonomisinde para kullanılmamaktadır. Vergiler aynî olarak alınmaktadır. Sümer kralları halktan vergi olarak topladıkları malları tapınaklarda saklamışlardır. Tapınaklarda bulunan rahipler ise vergi olarak alınan malların veya ürünlerin resmini yapmak kaydıyla ne kadar vergi alındığını tespit etmeye çalışmışlardır (www.tarihbilimi.gen.tr). Sümerlerde vergiler en önemli gelir kaynağı haline gelmiştir. Toplanan vergiler merkezi yönetim harcamalarının karşılanması, tapınak inşaları, işçilerin maaşlarının ödenmesi ve yoksul ailelere yardım için kullanılmıştır (Sirkeci ve Abdula, 2015: 1505-1506). Sümerler evlenme, boşanma ve ölümden vergi almışlardır. Sümer tabletinde yer alan “*Bir beyiniz, bir kralınız olabilir; ancak asıl korkulacak olan bir vergi memurudur*” yazısı oldukça dikkat çekicidir (Gürbüz, 2007: 221).

Babil devletinde; tahsil edilen vergiler “*Bit kârim*” de toplanılmıştır. Bit kârim, Babil liman ve şehirlerin girişinde yer alan ve devlete ait olan kurumdur. Babil’de vergiler limana gelen gemilerde yer alan malların yük, adet veya ağırlığına göre limanda bulunan vergi memurları vasıtası ile tahsil edilmiştir. Ayrıca kara yolu ile Babil şehirlerine giriş yapan ürünler üzerinden de vergi alınmıştır (Sirkeci ve Abdula, 2015: 1505-1506). Babil’de görülen vergi uygulamaları günümüzün gümrük vergileri ile benzerlik göstermektedir.

Akadlar’ da ise; vergi uygulamaları tarımsal faaliyetler, tüccarların ticari faaliyetleri ve hayvancılık üzerinde yoğunlaşmaktadır. Akadlar’ da dört çeşit vergi uygulaması göze çarpmaktadır (Sirkeci ve Abdula, 2015: 1505-1506);

- ❖ **Öşür Vergisi;** tüccarlardan alınarak tapınaklara verilmektedir.
- ❖ **Sermaye Vergisi;** tapınaklara ait olan hayvanlar ve tarım alanlarından alınmaktadır.
- ❖ **Teslim Vergisi;** devlet sınırlarının içinde bulunan hayvanlar ve tarım alanlarından alınmaktadır.

- ❖ **Üretim Vergisi;** tarım alanlarında yetişen ürünler ile hayvanlardan elde edilen süt, deri ve et gibi ürünler üzerinden alınmaktadır.

Roma medeniyeti (M.Ö. 723) İlk Çağ'da kurulmuş ve M.S. 395'te doğu ve batı roma olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Batı Roma M.S. 476 yılında yıkılsa da doğu Roma varlığını M.S. 1453 yılına kadar sürdürmüştür. Roma'da dolaysız vergiler "*Tributum*" dolaylı vergiler "*Vectigalia*" olarak adlandırılmaktadır. Roma'da vergilerin ağırlıklı olarak dolaylı vergilerden oluştuğu görülmektedir (Giray, 2014: 9-11). Roma medeniyetinde alım satım üzerinden %1 oranında alınan "*centisimum rerum venalium*" ilk harcama vergisi olarak kabul edilmektedir (Nadaroğlu, 1996: 360). İlk Çağ medeniyetleri arasında maliye ve vergi politikalarını en iyi bilen Roma medeniyetidir. Romanın ilk dönemlerinde vergiler istisnai durumlarda toplanmakta iken imparatorluk döneminde mağlup edilen ülkelerden elde edilen haraç niteliğindedir. Romanın Cumhuriyet döneminde halk zorunlu hallerde servetleri üzerinden %1 oranında servet vergisine tabi tutulmuştur. Roma'da uygulanan bir diğer vergi ise belirlenmiş olan gümrük bölgelerinde malın rayiç değeri üzerinden %5 ila % 2,5 oranında alınan gümrük vergisidir (Somer, 2003: 698-701).

Roma vergi sistemi yüzyıllar boyunca değişmiştir ve Roma içinde bile bölgeden bölgeye değişmektedir. Romalılar Mısır'ı ele geçirdikten sonra Ptolemaios vergi sistemini kabul etmişlerdir. Roma kayıtları Roma'da insanlar, arazi, çiftlik hayvanları, zeytin, yağ, balmumu, tahıl, şarap, bira, balık, ekmek, un, tuz ve hatta güvercinler ve güvercin yuvaları üzerinden bile vergi toplandığını göstermektedir (Moulton, 1998: 437). Roma'da şarap, bira, tuz ve un gibi tüketim ürünleri üzerinde uygulanan vergileri geçmişin özel tüketim vergileri olarak değerlendirmek mümkündür.

Asurlularda nishatum veya nisihtum adı verilen vergi, koloni çağında en fazla kullanılan vergidir ve kervanın uğradığı tüm yerleşimlerden alınmaktadır. Tabletlerden anlaşıldığı kadarıyla nishatum vergisi tekstil ürünleri ve yünden %5, kalaydan %2,5 veya %3, gümüşten ise, yaklaşık %4 oranında alınmaktadır. Vergi

uygulamadaki esas kriterlerin, malın miktarı, cinsi ve yerel kralların taleplerine göre değiştiğini söylemek mümkündür (Gökçek, 2009: 147-151).

Eski mısır vergi siteminde yapılan vergi ödemeleri ayn olarak veya parasal olarak yapılmaktadır. Ayn olarak yapılan ödemelerde mallar ve ekmek kullanılmakta iken parasal ödemelerde altın ile gümüş paraların kullanımı söz konusudur. Varlıklı olmayan kişilerin vergileri emekleri ile dettirilmiştir. Mısırda 17'inci yüzyıl sonuna kadar vergilerin ekmek olarak ödenmesi yaygın olarak devam etmiştir. Mısır'da vergi tahsilatı iki yılda bir yapılmaktadır. İki yılda bir yapılmasındaki kasıt mısır firavunlarının vergi toplamak için iki yılda bir Nil'e seyahat etmeleridir (Giray, 2014: 8). İlk hanedanın bulunduğu Mısır'da "*Beyaz Saray*" tarafından firavunlar adına gelirler üzerinden "*Oudjeb*" adında ayni veya değerli maden olarak alınmakta olan bir vergi söz konusudur (nen, 1998: 2).

Yunan medeniyetinde vergi ödemek gönüllük esasına dayanmaktadır. Yunanlılar dini inanç ve dostlara yardım gibi nedenlerle vergi ödemenin büyük bir fazilet olduğu düşüncesiyle vergi ödeme eğilimi içinde olmuşlardır. Dolaylı vergiler, ülke içinde alınan tüketim vergileri ile ihracat ve ithalatta alınan gümrük vergilerinden oluşmaktadır. Yunan medeniyetinde pazar ve panayrlardaki çeşitli mallardan özel tüketim vergisi alınmaktadır (İliaz, 2006: 7). Yunanlılar İlkçağın M.. 4'nc ve 5'inci yüzyıllarında kendi iktisadi yaşam tarzlarına uygun mükemmel bir vergi sistemi geliştirmişlerdir. Bu vergi sisteminin mkemelliği ödemelerin ağırlıklı olarak ihtiyari bir yapıya sahip olması, vergilerin tahsilatının iltizam usulü ile yapılması ve vergi sistemlerinde gümrük vergilerinin, harçların ve tüketim vergilerinin bulunmasından kaynaklanmaktadır (Turhan, 1993: 4). Yunan medeniyetinde uygulanan satış vergileri bugünkü satış vergilerine benzemektedir.

1.2. Orta ağ'da Vergiler ve zel Tüketim Vergilerinin Gelişimi

Orta ağın başlangıcında Avrupa'nın her yerinde zorunlu olamayan vergiler halk tarafından kabile reisi, derebeyi veya hükümdara genellikle dini sebeplerle hediye olarak vermektedir (İliaz, 2006: 8). Orta ağ vergi yapısı ile kendi içerisinde üç devire

ayrılmaktadır. Orta çağın ilk devri olan feodalite döneminde vergiler aynî olarak ödenmektedir. Bu dönemde devlet gelirleri olarak para cezaları, gümrük gelirleri, para basma önemli yer tutmaktadır. Orta çağın ikinci devri, para ekonomisi ve düzenli vergiler dönemidir. Bu dönemde para ekonomisinin gelişmesi vergi toplamayı kolaylaştırmıştır. Orta çağın sonları ve üçüncü vergileme devri olan modern vergileme döneminde ise feodal sisteme dayalı yönetim biçimi güç kazanarak bazı gelirleri ele geçirmiştir. Bu durum neticesinde feodal beylerce 13. yy itibari ile düzenli olarak vergi toplanmaya başlanmıştır. Yine bu dönemde kralın bütçesi ile devlet bütçesi ayrılmıştır (Kayhan, 2000: 82-83).

Orta Çağ'da pazar ve panayır yerlerinde tahsil edilen ve geçiş akçesi olarak adlandırılan vergiler toplanmaktadır. Orta Çağ skolâstik düşüncenin yeryüzünde egemen olduğu bir çağ olmuştur. Bu dönemde özel tüketim vergileri İlk Çağ'da olduğu gibi sadece gelir getirme amacı için değil toplumsal düzenin sağlanması amacıyla toplanmıştır. Bu dönemde alkol ve zararlı maddeler üzerinden yoğun vergi alınmaktadır (Oral, 2006: 20-21). Orta Çağ Avrupa'sına özgü olarak uygulanan "*Alcavala*" isimli vergi Avrupa kıtasındaki ilk özel tüketim vergisidir. "*Alcavala*" baş vergileri ile hâsılat ve servet vergilerinin yanında alınmaktadır. Bu vergi 1342 -1845 yılları arasında İspanya' da uygulanmıştır. Verginin konusunu tuz, içki ve diğer tüketim maddelerinden oluşmaktadır (Coşkun, 1998: 6). Orta Çağ skolâstik düşüncesinin etkisi ile toplanan bir diğer özel tüketim vergisi ise 15. yüzyıl ortalarında kilise ve krallığın talebi üzerine kâğıt ve gazete üzerinden alınan damga vergisidir. Bu özel tüketim vergisinden beklenen asıl amaç gelir elde etmek değil, kiliseye bilgi tekeli oluşturmak ve bu tekelin oluşturduğu rantları arttırmak ve düşüncelerin yayılmasını engellemektir. Kilisenin toplum üzerindeki kısıtlayıcı baskısının azalmasıyla vergi kapsamındaki malların çeşitliliğinde farklılaşmalar olmuştur. Zorunlu tüketim malları olan gıda maddeleri yerine tütün, çay, kahvenin özel tüketim vergisi kapsamına alındığı görülmektedir. Alkollü içecekler de yine bu dönemde vergi kapsamına alınan mallar arasındadır (Oral, 2006: 23).

İlkçağlarda genellikle un, tuz ve gaz gibi zorunlu tüketim mallarına uygulanan özel tüketim vergilerinin, Orta Çağ'da şarap ve bira üzerinde uygulandığı

görülmüş ancak; ülkelerin kendi ekonomik durumları ve özelliklerine göre 19'uncu yüzyıla kadar satış sırasında farklı mallardan da alınmıştır (İliaz, 2006: 23). Orta Çağ'da vergiler ağırlıklı olarak tuz, içki ve diğer tüketim maddeleri üzerinden alınan özel tüketim vergileri şeklindedir (Edizdoğan, 1981: 57).

1.3. Yeni Çağ'da Vergiler ve Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi

Yeniçağın ekonomik sistemi para ekonomisine dayalıdır. Fransız ihtilali ve Napolyon'un genişleme politikası Avrupa devletlerinin mali yapılarını sarsmıştır. Bunun sonucunda Avrupalı devletler yeni vergi politikaları geliştirmeye başlamışlardır. Yeni Çağ'da vergi sistemlerinin kamu gelirlerini karşılamada yanında devletin ekonomik ve sosyal hayata müdahalede kullanılabilmesi ve yönlendirmesi öngörmüştür (Kayhan, 2000: 84). Yeni Çağ ekonomisinin Orta Çağ ekonomisinden ayrılmasında üç temel farklılık bulunmaktadır (Giray, 2014: 15-17);

- Aynı ekonomiden nakdi ekonomiye geçilmesi,
- Kamu ekonomisinde rasyonalizm ve iktisadiliğin önemli hale gelmesi,
- İmparator ile feodal senyörler, feodal senyörler ile halk arasındaki ikili durumun anayasal düzenlemeler ile azaltılmaya veya tamamen ortadan kaldırılmaya çalışılmasıdır.

Yeniçağa vergilemenin neden olduğu önemli olaylardan biri ABD'nin kurulmasıdır. 1756–1763 yılları arasında gerçekleşen “*Yedi Yıl Savaşları*” sonrasında İngiltere'nin bütçe açığı oldukça artmıştır ve bütçe açığını kapatmak isteyen İngiltere, Amerika'da bulunan 13 kolonisine ağır vergiler uygulamıştır. İngiltere'nin 1770 yılında çay üzerine uyguladığı özel tüketim vergisi, 13 İngiliz kolonisinin birleşmesine ve kolonilerin İngiltere'ye karşı ayaklanmalarına neden olmuş, akabinde gelişen süreç ABD'nin kurulmasını beraberinde getirmiştir. Yeniçağın Amerika'sında ilk kez 1791 yılında sigara ve 1794 yılında viski üzerinden alınan tüketim vergileri “*Sin Tax*” olarak isimlendirilmiştir. ÖTV geçmiş çağlardan beri farklı isim ve mallar üzerinden alınmış olsa da ilk defa 1970'li yıllarda Avrupa Topluluğu'na üye ülkeler tarafından belirli kurallara bağlanmıştır (İliaz, 2006: 23-24).

İngiltere’de I. dünya savaşı boyunca biraya, ABD’de iç savaşlar boyunca alkole, Almanya’da ise II. dünya savaşı boyunca sigaraya her bir paket için yaklaşık %85-90 oranında vergi uygulanmıştır (Burukoğlu vd, 2016: 19). Özel tüketim vergilerinin, Yeni Çağ’da etkinliğini arttırdığı hatta Yeniçağa damgasını vurduğu söylenebilir. ÖTV’nin dünya tarihinde ayaklanmalara, devrimlere ve çeşitli çatışmalara neden olduğu bilinen bir gerçektir.

Yeniçağda Merkantilizm, Fizyokrasi ve Klasik yaklaşım gibi çeşitli iktisadi düşünce akımların etkisiyle vergilemede farklılıkların ortaya çıktığı ve vergilerin çeşitli nitelikler kazandığı görülmektedir. Merkantilizm de vergiler, yükümlülerin devlet faaliyetlerinden elde ettikleri faydaların bir karşılığı olarak görülmektedir. Merkantilistler vergi oranlarını milli geliri göz önüne alınarak belirlenmeye çalışmışlardır (Giray, 2014: 22). Fizyokratlar ise vergi reformuyla ilgilenmiştir. Fransa’da adil olmayan bir vergi sistemi varlığı, vergi yükünün önemli bir bölümünün çiftçiler tarafından yüklenilmesine neden olmuştur. Fizyokratlar karmaşık olan vergi sisteminin sadeleştirilmesini ve vergilerin ödeme gücü olanlardan alınmasını savunmuşlardır. Fizyokratların tarım kesimi ile ilgili görüşleri, “tek vergi” sistemli maliye politikasını temel olarak kabul etmelerinde etkili olmuştur. Fizyokratlar vergilerin tarım kesimden alınması gerektiğini savunmuşlardır (Baymaz, 2014:1).

Klasik yaklaşım düşünce akımı da on sekizinci yüzyıl sonlarında ortaya çıkan arz yönlü yaklaşımdır. Bu dönemde fizyokratların görüşleri doğrultusunda iktisadi ve mali politikalar geliştirilmiştir. Klasik düşünce akımında Adam Smith dört vergileme ilkesi geliştirmiştir. Bu ilkeler günümüzde de geçerliliğini sürdürmekte olan “*Adalet*”, “*Belirlilik*”, “*Uygunluk*” ve “*İktisadiliktir*”. Klasiklerin görüşleri arasında devletin ekonomiye müdahalesinin en aza indirilmesi yer almaktadır. Adam Smith ekonomide görünmez elin varlığını ve bu görünmez el sayesinde ekonomik göstergelerin kendiliğinden dengeye geleceğini savunmuştur. Klasik yaklaşım ekonomistlerinden olan David Ricardo ise; ülkedeki vergilerin servet veya gelirden ödeneceğini öne sürmekte ve diğer klasik düşünürler gibi borçlanmaya karşı çıkmaktadır. Ricardo savaş harcamalarının vergilerden karşılanması gerektiğini ileri sürmüştür (Giray, 2014: 26).

Klasik yaklaşımın savunucuları vergilerin sadece kamu harcamalarının finansmanında kullanılmak üzere toplanması gerektiğini savunmuşlardır.

1.4. Yakın Çağ'da Vergiler ve Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi

Yakın Çağ'da özel tüketim vergileri 1812 yılında İngiltere ile Amerika savaşı, I ve II Dünya Savaşları ve Kore Savaşı döneminde “*War Tax*” adı ile anılmıştır. 1812 yılındaki İngiltere-Amerika Savaşında gümrük vergileri attırılmış; ancak uluslararası ticaret üzerinde negatif etki yaratması nedeni ile taşımacılık, şeker rafinerisi, içki dağıtımını gibi sektörlerde ÖTV uygulaması başlatılmıştır. I. Dünya Savaşında ise savaş finansmanının sağlanabilmesi için telefon konuşmaları, mücevher satışı gibi alanlarda ÖTV uygulamaları yapıldığı görülmektedir. II. Dünya Savaşında verginin içeriği genişletilmiş ve taşıtlar, buzdolabı, mobilya ile elektrik enerjisi gibi alanlar ÖTV kapsamına dâhil edilmiştir (İliaz, 2006: 24). Yakın Çağ'da da Keynesyen yaklaşımı, Neo-Klasik yaklaşım ve Neo-Keynesyen yaklaşımı gibi çeşitli iktisadi düşünce akımlarının ortaya çıktığı görülmektedir.

Keynesyen yaklaşımı, yirminci yüzyılda ekonomist John Maynard Keynes'in görüşlerini doğrultusunda şekillenen bir makroekonomik teoridir. Keynesyen yaklaşımına göre vergilemenin sadece mali amacının olmadığı, ekonomik, sosyal ve siyasal amaçlarının da var olduğu savunulmaktadır. 1936'lı yıllarda ortaya çıkan Keynesyen yaklaşımı 1970'lere kadar geçerliliğini korumuştur.

Neo-Klasik iktisadi yaklaşım 1870'li yılların başında ortaya çıkmıştır. Devletin ekonomiye müdahalesi yerine kurum ve kuralları ile işleyen piyasa ekonomisinin varlığını savunmaktadırlar (Giray, 2014: 28). Neo-Klasikler pozitif dışsallığın bulunduğu alanlardaki ekonomik faaliyetlerin devletçe desteklenmesi gerektiğini; ancak negatif dışsallığın bulunduğu alanlardaki ekonomik faaliyetlerin bizzat devlet tarafından yapılması gerektiğini savunmaktadır (Aktan, 2002).

Neo-Keynesyen yaklaşımında ise, para politikasının etkinliği ve önemi kabul edilmektedir. Neo-Keynesyen düşünce akımına sahip olanlar her ne kadar para

politikasının etkinliğini kabul etmiş olsalar da enflasyon ve deflasyon gibi durumlarda maliye politikasının para politikasından daha etkili olacağını ileri sürmektedirler. Neo-Keynesyen yaklaşımında vergisel konularda Wallich ve Weintraub tarafından 1971’de ortaya atılan vergilendirmeye dayalı gelirler politikasına yönelik çözüm önerisi söz konusudur. Bu çözüm önerisi; ücret artışları için belli bir dönemi kapsayan bir artış oranı belirlenmesi ve ücret artışları için belirlenen artış seviyesinden daha yüksek bir ücret artışı gerçekleştiren firmalara karları üzerinden ek bir vergi konulmasını gerektiğini savunulan bir yaklaşımdır (Ataman, 1996: 63).

1.5. Türkiye Tarihinde Özel Tüketim Vergilerinin Gelişimi

Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında olduğu gibi Osmanlı Devletinde de özel tüketim vergileri ile benzer özellik gösteren tüketim vergilerin varlığı söz konusudur. Bu nedenle Türkiye’de özel tüketim vergisinin gelişimini incelerken cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası şeklinde ikili bir ayrıma gidilmesi uygun olacaktır. Cumhuriyet tarihinde vergileme alanında yapılan değişiklikler arasında aşar vergisinin kaldırılması, katma değer vergisi ve özel tüketim vergisinin hayata geçirilmesine yönelik düzenlemeler reform niteliği taşımaktadır.

1.5.1. Cumhuriyet Öncesi ÖTV Özelliği Taşıyan Vergiler

Osmanlı Devleti vergi sisteminde, İslam hukukunun yanı sıra Selçuklu Devletinden etkilenmiştir. Osmanlı Devletinde ekonomik faaliyetler tarıma dayanmaktadır. Bu nedenle Osmanlı Devletinin vergi sistemi içerisinde toprak önemli bir yere sahiptir ve toprak rejimi vergi sistemine de yansımıştır. Osmanlı Devletinde vergiler şeri ve örfi olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Şeri vergiler Müslümanlardan, örfi vergilerde gayrimüslimlerden tahsil edilmektedir. Vergileme ağırlıklı olarak tarım ürünleri ve hayvancılık üzerinde yoğunlaşmaktadır. Osmanlı Devletinin vergi sisteminde bütünlükten söz etmek mümkün değildir ve vergilemenin adaletsiz olduğundan söz edilebilir. Zira Osmanlı Devletinde padişahların, sadrazamların, valilerin hatta mültezimlerin keyfi vergi uygulamalarından söz konusudur (Güçlü, 2007: 38).

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde tüketim vergilerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır ve tüketim vergilerinin gayrimüslim azınlıklardan alınan "Şıra Resmi" ile başladığı bilinmektedir (Hanbay, 2013: 122). Şıra Resmi tütün kullanımından alınan ilk vergidir. Osmanlı Devletinde tütün kullanımını yasaklamış; ancak bu baskılar amacına ulaşmamış ve tütün, şarap gibi maddeler üzerinden vergi geliri sağlanacağı anlaşıldığında, söz konusu maddelerin kullanımına daha ılımlı yaklaşılmaya başlanmıştır. Tönbeki Beyiyesi ise 1863'te sisteme giren tütün mamulleri satışından alınan başka bir tüketim vergisi türüdür (Turan ve Yurdakul, 2009: 4).

Osmanlı Devletinde tütün ürünlerinde olduğu gibi alkol tüketiminin önüne geçilebilmesi için alkol ürünleri üzerinde "*Zecriye*" adı verilen ağır bir vergilemeye gidilmiş; ancak yine de alkol tüketimi önlenememiştir (Güçlü, 2007: 38). 16. yüzyılda "zecriye" olarak adlandırılan bu vergi türü "reftiye", "*İdhaliye*" isimlerini de almıştır. 1859 tarihli kararname ile birleştirilen bu vergiler, "*Rüsum-u Müçtemiz*" daha sonra da "*Müskirat Resmi*" adını almıştır (Hanbay, 2013: 122). Osmanlı Devletinde alkollü içki ticareti yapanlardan da "*Resm-i Beyiye*" adında bir çeşit ruhsat harcı alınmaya başlanmıştır. (Turan ve Yurdakul, 2009: 4).

1.5.2. Cumhuriyet Sonrası ÖTV Özelliği Taşıyan Vergiler

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu itibari ile Osmanlıya özgü vergi sistemi yürürlükten kaldırılmış ve yerine Avrupa vergi sistemi örnek alınarak oluşturulan bir vergi sistemi geliştirilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşunu takip eden yıllarda çeşitli tüketim maddelerinden istihlak vergisi, dâhili istihkak vergisi ve tekeli istihkak vergisi adı altında çeşitli vergiler alınmıştır. İstihlak vergisi kahve, çay, kakao, kakao yağı, kauçuk mamulleri, kibrit, pencere camı, kâğıt ve mukavva, deri mamulleri, pamuk ipliği, yün ve yün ipliği, her nevi demir ve çelik, bakır ve halitası maddeleri üzerinden alınmaktadır. Dâhili İstihlak vergisi ise seker, glikoz akaryakıt, elektrik ve havagazı, bira, şarap, köpüren şarap, viski ve kibritten alınmakta iken, tekeli istihlak vergisi de, tütün, alkol, alkollü içkiler ve sonradan bu tekeli içine dâhil edilen çay ve tuzdan alınmaktadır. 1926 yılında elektrik ve havagazı, 1930 yılında seker üretimi ve petrol

ürünlerinin yurtiçi üretimi tüketim vergisi kapsamına alınmıştır. 1960'lara gelindiğinde toplanan tüketim vergilerinin ağırlığının % 24'e ulaştığı görülmektedir (Gülüm, 2009: 96-97).

1.5.3. Cumhuriyet Sonrası Özel Tüketim Vergisi

Özel tüketim vergisinin hayata geçirilmesine yönelik çalışmalar Maliye Bakanlığınca 1990 yılından itibaren başlatılmıştır. ÖTV'nin hayata geçirilmesinde en büyük etken, genişleyen bütçenin gelir kalemlerindeki açığın vergi kalemleri ile karşılanması için yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmasıdır. 1992 yılında yapılan ÖTV çalışmalarında Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı önemli rol oynamaya başlamıştır. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının önemli rol üstlenmesinde uygulanması düşünülen yeni verginin ithalatı kapsamı ve Avrupa Birliğine üyelik süreci etkili olmuştur (Oktar, 2009: 3).

Türkiye'nin AET üyeliği yolunda Ankara Antlaşması ile başlayan süreç, Türkiye ve AET arasında hazırlık, geçiş ve son dönem olmak üzere üç evrede tamamlanması planlanan bir ortaklık ilişkisi kurulmasını amaçlamaktadır. Ankara Anlaşması'nın "Katma Protokol" ile düzenlenen geçiş döneminin tamamlanmasının ardından, son dönem başlamıştır. Bu dönem Türkiye'nin AET ile arasındaki Gümrük Birliği ilişkilerine dayanmaktadır. Türkiye'nin Gümrük Birliğine katılımı ile dış ticaretten sağladığı kamu gelirlerinde önemli bir düşüş yaşanacak olması, Türkiye'yi yeni önlemler alamaya itmiştir. Bu kapsamda AB vergi mevzuatında da yer alan ÖTV çalışmaları hız kazanmıştır.

Maliye Bakanlığınca yapılan çalışmalar sonrasında ilk ÖTV kanun tasarısı 29.11.1993 yılında Başbakanlığa sevk edilmiş ve aynı yıl T.B.M.M.' sunulmuştur. İlk ÖTV kanun tasarısı 18 maddeden oluşmaktadır. ÖTV kapsamına giren mal grupları iki listede sınıflandırılmıştır. Birinci listede akaryakıt ve madeni yağlar, ikinci listede ise lüks tüketim için dikkat çekici mallar yer almaktadır. İkinci listede tütün mamulleri ve alkollü içeceklerin yanı sıra hindistancevizi, hurma, avokado, ananas, mango gibi tropikal meyveler ile kahve, gazoz, maden suyu gibi yiyecek ve içecek

maddeleri yer almaktadır. Birinci ÖTV kanun tasarısı 24.12.1995 yılında yapılan seçimler sonucu meclisin yenilenmesi nedeni ile kadük olmuştur. Türkiye ile AB arasında yapılan ortaklık konseyi toplantısında alınan karar üzerine, Gümrük Birliği antlaşması 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu süreç içerisinde Türkiye'nin taahhütlerinden biri vergi mevzuatımızın AB direktifleriyle uyumlaştırılması olmuştur. Bu kapsamda Maliye Bakanlığınca yapılan çalışmalar sonuçlandırılarak 22 Mayıs 1996 yılında ikinci ÖTV kanun tasarısı TBMM'ye sunulmuştur. İkinci ÖTV kanununda ithalat, ihracat ve gümrük rejimine ilişkin hükümler Gümrük Kanunu Hükümleri ile uyumlaştırılmıştır. İkinci ÖTV kanun tasarısında ÖTV' ye tabi mallar dört listede toplanmıştır. Birinci listede petrol ürünleri ve madeni yağlar, ikinci listede taşıtlar, üçüncü listede kolalı gazozlar ile alkol ve tütün ürünleri, dördüncü listede ise lüks tüketim malları yer almıştır. Bu tasarının en önemli özelliği yürürlükten kaldırılan vergi, fon ve paylardan faydalanan kuruluşların gelirlerinde azalma olmaması için ÖTV hasılatından pay verilmesidir. İkinci ÖTV kanun tasarısı T.B.M.M. Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmeye başlanmış, görüşmeler tamamlanarak maddelere geçilmesi kararlaştırılmıştır; ancak maddeler görüşülmemiş ve 18 Nisan 1999' da yapılan seçimler sonrası kadük hale gelmiştir (Oktay, 2009: 5-7).

Vergi mevzuatımızdaki karışıklığının neden olduğu sorunlar, dolaylı vergileri konu alan vergi mevzuatımızın sadeleştirilmesinin gerekliliği ve Avrupa Birliği'ne uyum gerekçesi, başarısızlıkla sonuçlanan ÖTV kanunun tasarısının çıkarılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu kapsamda özel tüketim vergisi ile ilgili çalışmalar tekrar başlamıştır. ÖTV Kanun tasarısının yasalaşmasının kaçınılmaz olduğu bilinci ile tasarının yasalaşmasına yönelik çalışmalar 2002 yılı içerisinde yoğunlaşmıştır. Kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörün tasarı hakkında görüşleri alınmıştır. Bu görüşler sonrası olgunlaşan tasarı 17 Mayıs 2002 tarihinde T.B.M.M' ye sunularak 06 Haziran 2002 yılında kabul edilmiştir. Kabul edilen 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu 12 Haziran 2002 tarihinde 24783 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmasının ardından, 01 Ağustos 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Oktay, 2009: 7). Uygulamaya geçirilen özel tüketim vergisi ile Türk Vergi Sisteminin yapısında köklü değişikliklere gidilerek, karmaşık bir yapıya sahip olan dolaylı vergilerde sadeleştirme sağlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYEDE ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ UYGULAMALARI

Bu bölümde ülkemizde 4760 sayılı kanunla 01.08.2002 tarihinde yürürlüğe giren özel tüketim vergisinin genel yapısı incelenerek; tanımı, özellikleri, amaçları, kapsamı, vergiyi doğuran olay, istisnaları, olumlu - olumsuz yönleri, teorik açıdan kapsamlı bir şekilde ele alınacaktır.

2.1. Özel Tüketim Vergisinin Tanımı

Vergi sistemlerinde dolaylı ve dolaysız vergi ayrımı yer almaktadır. Verginin tarh ve tahsiline ilişkin yapılan sınıflandırmaya göre; tarifeye dayalı vergiler dolaylı vergiler, beyana dayalı vergiler ise dolaysız vergiler olarak nitelendirilmektedir. Bu görüşe göre sabit olarak kabul edilen ve tahsilâtı önceden tahmin edilebilen servet, gelir ve kazanç vergileri dolaysız vergiler sınıfında, tahsilâtı önceden tahmin edilemeyen muamele ve harcamalar üzerinden alınan vergiler ise dolaylı vergiler olarak adlandırılmaktadır (Turhan, 1998: 20).

Harcamalar üzerinden alınan vergiler genel tüketim vergisi ve özel tüketim vergisi olmak üzere iki çeşide ayrılmaktadır. Genel Tüketim Vergileri tüm tüketim ürünlerini kapsamakta iken, özel tüketim vergileri belirli ürünler üzerinden alınmaktadır. Ülkemizde özel tüketim vergileri genellikle yurt içi ürünler üzerinde alınmaktadır ve uygulandığı ürünler üzerinde tüketici tercihlerini yönlendirmede etkilidir. Özel tüketim vergilerin de vergileme, miktar esasına (spesifik) veya değer esasına (advalorem) göre yapılmaktadır.

Ülkemizde önde gelen gibi birçok akademisyen özel tüketim vergisi hakkında çeşitli tanımlar ortaya koymuştur. Bu tanımlardan yola çıkılarak özel tüketim vergisini; Devletlerin mali, sosyal ve iktisadi amaçları doğrultusunda ÖTV kanunu kapsamına alınmış olan belirli ürün guruplarındaki istisna ve muafiyetler hariç tutulmak koşulu ile ürünlerin imalatı, ithalatı ve ilk iktisabından bir defaya mahsus alınmakta olan vergiler olarak tanımlamak uygun olacaktır.

Özel tüketim vergilerinin uygulanmasında ülkeler arası farklılıklar bulunmaktadır. Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Mısır ve ABD’de yoğun bir uygulama alanına sahiptir (Aksoy, 1990: 371). Bazı maliyeciler özel tüketim vergisini belirlenen mallar üzerinden alınmakta olan dar çerçeveli “*kısmi bir harcama vergisi*” olarak kabul etmektedirler. Bu nedenle özel tüketim vergilerinin, fiyatları saptırıcı etkileri olduğundan söz edilmektedir. Özel tüketim vergileri literatürde sigara ve alkol gibi zararlı olduğu kabul edilen mallara uygulandığı için “*Günah Vergileri*” (*Sin Taxes*), petrol ve türevlerinin yol açtığı negatif dışsallıkların etkilerini azaltmak adına uygulandığı için “*Düzeltilici Vergiler*” (*Corrective Taxes*) veya ünlü iktisatçı olan Pigou tarafından ortaya atıldıkları için “*Pigouvian Vergiler*” olarak anılmaktadırlar (Altınok, 2007: 61).

2.2. Özel Tüketim Vergisinin Özellikleri

Özel Tüketim Vergisi Kanununun kabul edilmesinde; IMF’ ye verilen taahhüt, AB mevzuatına uyum ve Türk Vergi Mevzuatının sadeleştirilmesi önemli etkenlerdir (Bilici, 2015: 167). Özel tüketim vergisi, sadece belirli mal gruplarını vergileme kapsamına alması dolayısıyla tek aşamalı ve az sayıda yükümlüsü bulunan yönetimi kolay bir vergi olarak nitelendirilmektedir. KDV gibi komplike bir vergi değildir.

Özel tüketim vergisinin belirli özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu özellikler arasında öne çıkanlar şunlardır:

- Vergilendirmede gelir esas olmak üzere sosyal fayda amacı da taşımaktadır.
- Vergilendirmede saydam bir vergi yapısına sahiptir.
- Özel tüketim vergisi dolaylı vergidir.
- Vergi mükellefleri belirlenmiş ürün grupları ile sınırlıdır.
- Özel tüketim vergileri kişilerin gelirleri dikkate alınmaksızın uygulanır.
- Katma değer vergisine ek olarak alınmakta ve tüm aşama yerine tek aşamada tahsil edilmektedir (Öner, 2015: 261).
- Yönetimi kolay, kapsamı sınırlı, mal tanımı standart, hasılatı yüksek, mali ve sosyal politikaların uygulanmasında etkin bir vergidir (Oktar, 2009: 8-10).

2.3. Özel Tüketim Vergisinin Amaçları

Genel tüketim vergilerinin asıl hedefinin gelir toplamak olduğu ifade edilirken, Özel tüketim vergilerinin gelir toplamanın yanında sosyal çevre açısından topluma zarar verdiği düşünülen ya da faydası az olan malların tüketiminin sınırlandırılması gibi hedeflerinin var olduğu bilinen bir gerçektir (Mutlu, 2002: 47). Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde özel tüketim vergisine çeşitli amaçlar yüklenmiştir. Özel tüketim vergisinin amaçlarını mali, sosyal ve ekonomik amaçlar olmak üzere üç başlık altında toplamak uygun olacaktır.

2.3.1. Mali Amaç

Napolyon, Fransa tarihinde en büyük devlet adamı olarak anılan ve Avrupa'yı satranç oynar gibi fetheden kişidir. Kendisine yöneltilen "*Savaş yapıp kazanmak için ne gerekir?*" sorusunu "*Para, Para, Para*" diye cevaplamıştır. Napolyon' un bu cevabı paraya bakış açısını yansıtmakla birlikte dünyada dengelerin ve kazanımların para ile değişeceğine olan inancını göstermektedir. Günümüz devletlerinin dünya siyasetinde ve ekonomisinde söz sahibi olmalarında mali güçlerinin en büyük etken olarak karşımıza çıkması, yıllar önce söylenmiş bir sözün haklılığını kanıtlar niteliktedir. Günümüz ekonomilerinde para kişilerin hayatlarını sürdürmelerinde ne kadar önemli bir unsur ise, devletlerinde varlıklarını sürdürebilmeleri için o derece önemlidir. Çünkü devletlerin sundukları savunma, güvenlik, eğitim, adalet, sağlık gibi kamu hizmetlerinin yanında gerçekleştirecekleri teknolojik, ekonomik ve sosyal kalkınmanın bir bedeli olacaktır. Bu bedellerin karşılanmasında devletler finansmana ihtiyaç duyarlar. Bu durum finansman kaynağı olan vergilerin devletler için son derece önemli olduğunu ifade etmektedir.

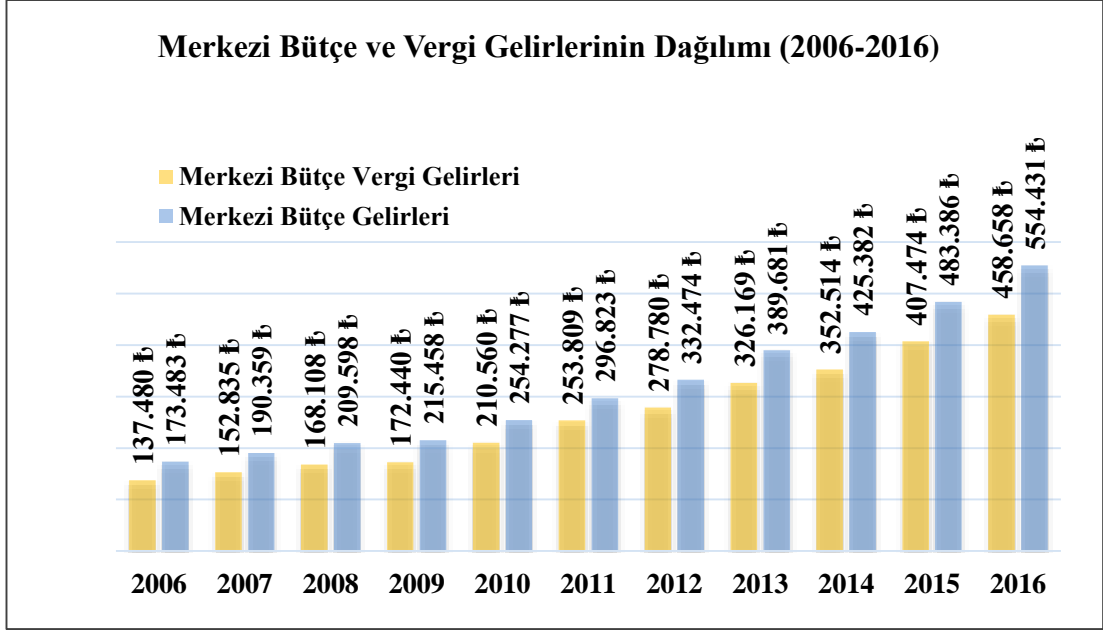
Türkiye Cumhuriyeti devletinde merkezi yönetim bütçe gelirleri altı ana başlık altında sınıflandırılmıştır.

Bunlar;

- Vergi gelirleri,
- Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri,
- Alınan bağışlar ve yardımlar ile özel gelirler,

- Faizler, paylar ve cezalar,
- Sermaye gelirleri
- Alacaklardan tahsilatlardır.

Grafik 1: Merkezi Bütçe Gelirleri İle Vergi Gelirleri (2006-2016)

Kaynak: <http://www.bumko.gov.tr>

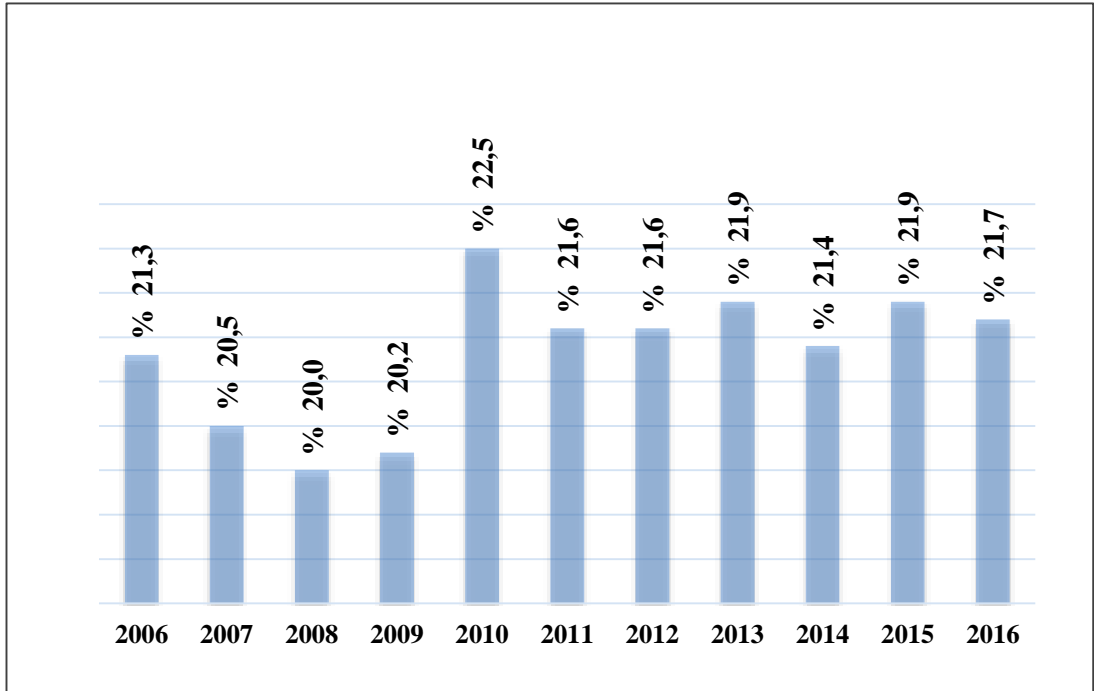
Grafik-1’de görüldüğü üzere, 2006 yılında 137.480,293 TL olan merkezi yönetim bütçe gelirleri 2016 yılında 554.431,400 TL’ ye ulaşarak, 2006 yılında gerçekleşen merkezi yönetim bütçe gelirlerine oranla %303,2 artış göstermiştir. Merkezi yönetim bütçe gelirleri gibi vergi gelirlerinin de sürekli artış gösteren bir ivme yakaladığı görülmektedir. 2006 yılında elde edilen vergi gelirleri merkezi yönetim bütçe gelirlerinin %79,2 sine, 2016 yılında ise %84,9’ üne tekabül etmektedir. Vergi gelirlerinde yaşanan bu artışa vergi oranlarının arttırılması, vergi denetimleri, vergi bilincinin gelişimi gibi birçok etkenin neden olduğu bilinmektedir. Merkezi bütçe gelirleri içerisinde yer alan vergi gelirlerinde de sınıflandırmaya gidildiği görülmektedir. Bu sınıflandırmada vergi gelirleri dört ana başlık altında toplanmaktadır.

Bunlar;

- Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler
- Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler
- Dâhilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri
- Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergilerdir.

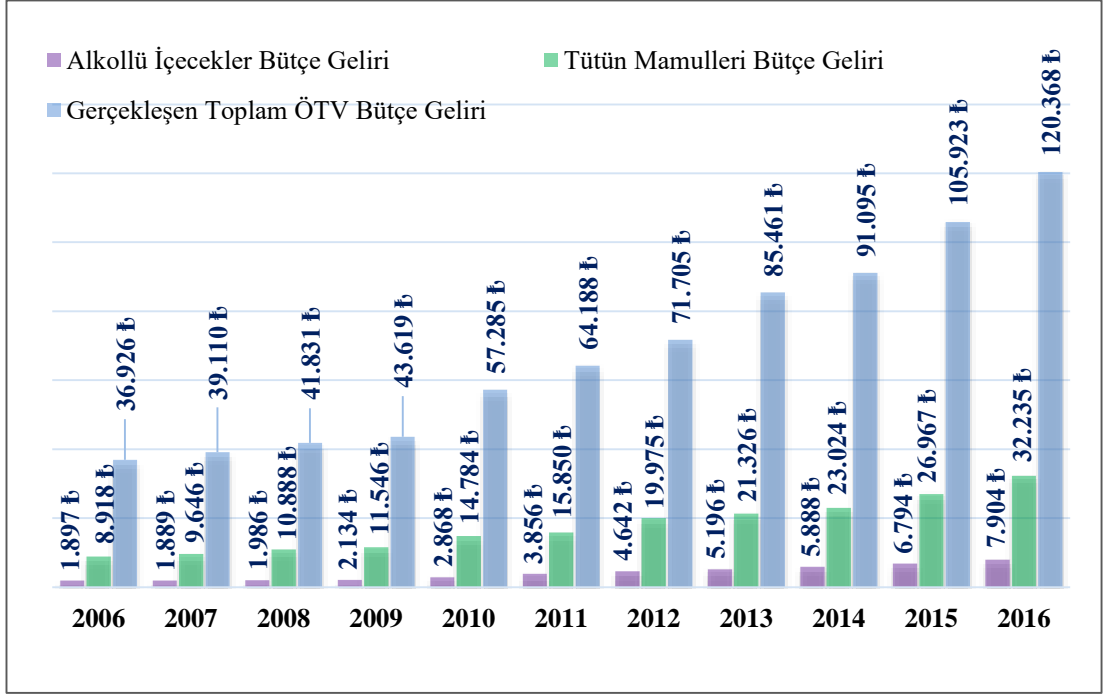
İçerisinde özel tüketim vergilerinin de yer aldığı “Dâhilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri” 2015 yılında %34,6’lık oranla vergi gurupları içerisinde devlet bütçesine en çok katkı sağlayan vergi olmuştur. ÖTV’nin bütçe gelirleri içerisindeki yüzdeler dağılımının son on yıllık süreç içerisinde %20’lerden aşağı düşmediği görülmektedir. Bu durum ÖTV’nin devlet bütçesine yüksek miktarda katkı sağlayan bir vergi olduğunu göstermektedir. 2006 yılında ÖTV gelirleri merkezi bütçe gelirlerinin %21,3’ünü, 2016 yılında ise %21,7’sini oluşturmaktadır.

Grafik 2: ÖTV’nin Merkezi Bütçe Gelirleri İçindeki Payı (2006-2016)

Kaynak: <http://www.bumko.gov.tr>

Grafik 3: Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV Gelirleri (2006-2016)

Kaynak: <http://www.bumko.gov.tr>

Grafik-3'te ÖTV'nin, gelir kalemleri içerisinde yer alan alkollü içecekler ve tütün mamullerinden elde edilen gelirlerin yıllar içerisinde giderek artış gösteren bir seyir izlediği görülmektedir. Alkol ve tütün ürünlerinden elde edilen ÖTV gelirleri 2006 yılında merkezi bütçe gelirlerinin %6,2'sini, 2016 yılında ise merkezi bütçe gelirlerinin %7,2 sini oluşturmaktadır.

Vergilemenin en eski ve geleneksel amacı, devlete kamu harcamalarını karşılayabilecek geliri sağlamaktır. Vergiler hazineye bol, yeterli ve süreklilik arz eden gelirler sağlandığı zaman, vergilemede mali amaca ulaşılmış demektir (Özkara, 2004: 7). Özel tüketim vergilerinin konusuna giren malların ve yükümlü sayısının az olması vergi tahsilâtını kolaylaştırmakta ve hazineye yüksek miktarda gelir sağlamaktadır (Taylar, 2010: 449). Bu özelliği ile özel tüketim vergilerinin sağladığı gelir açısından mali amaca hizmet etmede kullanılabilir yapıda olduğu görülmektedir (Önder, 2002: 8).

2.3.2. Sosyal Amaç

Devletlerin gelir sağlama yaklaşımı vergilemenin en önemli amacı olarak kabul edilse de vergilere gelir sağlama dışında sosyal fayda elde edilmesine yönelik amaçlar da yüklenebilmektedir. Tüketim safhasında yer alan bazı malların tüketicilere ve topluma karşı bir takım zararlı etkileri olabilmektedir. Tüketilen malların sadece tüketicilerle sınırlı kalmayıp tüm toplumu olumsuz etkileyen ve bu etkileşim sonucunda sosyal maliyetlere neden olan bir yapıya sahip olması negatif dışsallığının olduğunu göstermektedir.

Bir ekonomik birimin gerçekleştirdiği faaliyetin başka bir ekonomik birimi veya birimleri olumsuz etkileme durumu negatif dışsallık olarak adlandırılmaktadır (Kargı ve Yüksel, 2010: 187). Negatif dışsallığa sahip ürünlerin yarattığı sosyal maliyetler devletlerin ekonomilerini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle devletler negatif dışsallıklara sahip ürünlerin kullanımını ve bunun sonucunda neden olduğu sosyal maliyetleri en aza indirme çabası içindedirler. Bu kategori içerisinde yer alan alkol ve tütün mamulleri toplum sağlığı ile yapısını olumsuz etkileyen ve negatif dışsallıklara neden olduğu kabul gören ürünler olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu ürünlerin tüketimi ile kamu harcamalarının artışı arasında bir ilişkinin varlığından söz etmek doğru bir yaklaşım olacaktır. Alkol ve tütün ürünleri tüketiminin neden olduğu kamu harcamaları arasında sağlık harcamaları, çevre temizlik harcamaları, adalet harcamaları, güvenlik harcamaları ilk sırada yer almaktadır.

Örneğin; tütün ürünlerinin kullanımından kaynaklanan sağlık problemleri sadece kullanıcılarla sınırlı kalmayarak tüketimin gerçekleştiği ortamında bulunan kişilere de etki etmektedir. Tütün ürünlerinde başkalarının tütün dumanını solumaktan kaynaklanan kanser ölümlerinin; radyoaktif nükleik, asbest, benzen, vinil klorür, radyasyon, arsenik, tarım ilaçları, içme suyunda bulunan kimyasallar, endüstriyel kimyasallar tehlikeli atıklar ve madeni atıkların hepsinin toplamından kaynaklanan kanser ölümleri oranından daha fazla olduğu vurgulanmaktadır (www.havanikoru.org.tr). WHO, Türkiye dâhil otuz ülkede yapmış olduğu araştırmada alkol tüketiminin; cinayetler, cinsel saldırılar, şiddet olayları, İntihara

teşebbüs, trafik kazaları, aile içi şiddet ve akıl hastalıkları gibi durumlara neden olduğu ortaya çıkmıştır (Şahin, 1997: 4).

Negatif dışsallığa sahip ürünlerin neden olduğu olumsuz etkilerin ortadan kaldırılmasında ve tüketim tercihlerinin değiştirilmesinde vergilerin kullanılabilceği fikrini ilk ortaya atan kişi *Arthur Cecil Pigou* dur. Bu vergiler “*Pigouvian*” vergileri olarak ta bilinmektedir. Ülkemizde ÖTV’nin (III) sayılı listesinde yer alan alkol ve tütün ürünleri üzerinde “*Pigouvian*” tipi vergileme söz konusudur.

Negatif dışsallıklara neden olan ürün guruplarının vergilendirilmesindeki sosyal amaç, toplumsal maliyetlere neden olan ürünlerin tüketiminin azaltılması veya vergiye rağmen bu tür ürünleri kullanan tüketicilerin cezalandırılmasıdır. Cezalandırma özel maliyet ile sosyal maliyetin dengelenmesi ve kaynak dağılımında etkinlik sağlamak için kullanılmaktadır. Bu sayede devlet sosyal maliyeti özel maliyetinin üzerinde olan mal guruplarının verdiği sosyal zararları giderme görevini üstlenmiş olmaktadır (Edizdoğan, 2012: 241).

2.3.3. Ekonomik Amaç

Vergiler, devletin ekonomiye müdahale araçlarından birisi olmakta ve ekonomik hedeflere ulaşmada etkin bir rol oynamaktadır (Eker, 1998:130). Özel tüketim vergileri de ekonomik amaçlar doğrultunda kullanılabilir. Hatta vergi kalemleri içerisinde ekonomik müdahalelerde en etkin kullanılabilir olan vergiler özel tüketim vergileridir. Vergilerin gelir ve servet dağılımındaki farklılıkları azaltmak amacıyla kullanılabilir fikrini ortaya atan ilk kişi A. Wagner’dir

Enflasyonist ortamlarda kıt olan kaynakların kullanımını kısmak adına mallardan yüksek oranlarda alınan özel tüketim vergileri talebi azaltıcı etki yaratmaktadır. Bu anlamda ÖTV enflasyonla mücadelede etkin rol oynayabilmektedir. Ayrıca ithal edilen bazı mallara ÖTV uygulanarak, gümrük engeli oluşturmak ve dış ticaret dengesini sağlamak için bu vergilerden faydalanmak mümkündür. (Ceylan, 2010: 22).

Özel tüketim vergileri, dolaylı vergileri artan oranlı bir duruma getirmek ve bu şekilde vergi dağılımında eşitsizlikleri azaltmak için de kullanılabilir. Artan oranlı gelir vergisinin uygulanmasının zor olduğu durumlarda, özellikle az gelişmiş ülkelerde lüks mallar üzerinde uygulanan özel tüketim vergileri gelir dağılımını düzenleyen bir araç olarak kullanılabilir (Taylar, 2010: 446). Özel tüketim vergilerinin ekonomik amaçlarında çeşitlilik söz konusudur.

2.4. Özel Tüketim Vergisinin Kapsamı

Bazı ülkelerde özel tüketim vergisinin kapsamı genel tüketim vergilerinden daha fazladır. İspanyada özel tüketim vergilerinin kapsamının geniş olması, genel tüketim vergisi ile kıyaslanmasına neden olmaktadır (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2012: 237). Türkiye’de özel tüketim vergisinin kapsamı; 1 Ağustos 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununda (I),(II),(III) ve (IV) sayılı listelerin oluşturulması ve bu listelerin altında yer alan (A) ve (B) cetvelleri ile vergiye tabi mal gruplarının sınıflandırılması ile belirlenmiştir. Özel tüketim vergisinin akaryakıt ürünlerinden motorlu taşıtlara, Alkollü içeceklerden tütün ürünlerine ve lüks tüketim ürünleri kapsamına alınan birçok mal gurubuna kadar uzanan bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Belirlenmiş listelerde yer alan malların imalatları, ithalatları ve ilk iktisapları sonucunda yerli ve yabancı mal ayrımı yapılmaksızın satış işleminin gerçekleştirilmesi özel tüketim vergisinin kapsamını oluşturmaktadır.

2.4.1. (I) Sayılı Liste

(I) sayılı listenin (A) cetvelinde sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) dâhil akaryakıt ürünleri ve türevleri yer almaktadır. (B) cetvelinde ise akaryakıt harici petrol ürünleri yer almaktadır. (A) ve (B) cetvelinde yer alan malların ithalatçılar ve rafineriler dâhil olmak kaydıyla imalatçılar tarafından teslimatı veya vergi uygulaması öncesinde müzayede yolu ile satışı özel tüketim vergisinin kapsamına girmektedir.

2.4.2. (II) Sayılı Liste

(II) sayılı cetvelde, otomobil, motosiklet, motorlu taşıtlar, çekici helikopter, uçak, gemi, yat, eğlence ile spor tekneleri ve benzerleri yer almaktadır. (II) sayılı

cetvelde yer alan araçlardan kayıt ve tescil uygulamasına tabi olanların ilk iktisabı, kayıt ve tescil dışı bırakılanların ithalatı veya imalatı, inşası sonrası teslimatı ile vergi uygulaması öncesinde müzayede yolu ile satışı verginin konusunu oluşturmaktadır. Listede yaralan taşıtların aksamaları ve parçaları özel tüketim vergisinin kapsamı dışında bırakılmıştır.

2.4.3. (III) Sayılı Liste

(III) sayılı listenin (A) cetvelinde kolalı gazozlar ve alkollü içecekler yer almakta iken (B) cetvelinde ise tütün ürünleri yer almaktadır. (A) ve (B) cetvelinde yer alan ürünlerin ithalatı, imal veya ithal edenler tarafından teslimi müzayede yolu ile satışı verginin konusunu oluşturmaktadır. Listede yer alan kolalı gazozlar harici gazozlar ve etil alkol vergi uygulamasına tabi değildir. Yine içerisindeki alkol değeri % 0,5 ten az olan içecekler alkollü içki olarak değerlendirilmemektedir. Örneğin sıfır alkol içeren bira ÖTV kapsamı dışındadır.

2.4.4. (IV) Sayılı Liste

(IV) sayılı listede kozmetik, giyim, beyaz eşyalar ve ev aletleri, tabancalar ve ateşli silahlar, kıymetli taşlar, süs eşyaları ve benzeri tüketime yönelik birçok ürün yer almaktadır. Listede yer alan malların ithalatı, imal ya da inşa edenler tarafından teslimi veya müzayede yolu ile satışı verginin konusunu oluşturmaktadır.

2.5. Özel Tüketim Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay

ÖTV 'de vergiyi doğuran olay malların teslimatı, ithalatı, müzayede yolu ile satışı ve ilk iktisabıdır. Teslimat, KDV'de olduğu gibi ÖTV içinde oldukça önemlidir. ÖTV'de teslimatın fatura ve benzeri bir belge düzenlenmesinden önce veya sonra gerçekleştirilmesi, verginin doğuşunu etkilemektedir. Belgenin malların tesliminden sonra düzenlendiği durumlarda malın teslim tarihi, tesliminden önce düzenlendiği durumlarda belgenin düzenlendiği tarih verginin doğduğu zamandır. İthalatta verginin doğuşuna neden olan durumdur. Verginin konusuna giren malların T.C. gümrük bölgesine girişini ifade etmektedir. Gümrük vergisine tabi mallar için gümrük belgesi ödeme mükellefiyetinin başlaması, gümrük vergisine tabi olmayan mallar için ise

gümrük beyannamesinin tescili vergiyi doğuran olay olarak değerlendirilir. ÖTV konusuna giren tüm listelerdeki malların ÖTV'ye tabi tutulmaksızın satışı olabilmektedir. Bu nedene müzayede yolu ile satışta mal guruplarının ÖTV'ye tabi tutulması esas alınmıştır. İlk iktisap ise; (II) sayılı listede yer alan motorlu taşıtları kapsamaktadır. Motorlu taşıtların kayıt ve tescil ettirilmek üzere satın alınması vergiyi doğuran olaydır. (Şenyüz vd, 2015: 305-307).

ÖTVK' da vergiyi doğuran olay farklılık göstermektedir. Birtakım ürünlerde teslimat ve ilk iktisap verginin doğuşu olarak kabul edilmekte iken, birtakım ürünlerde ise ithalat verginin doğuşu olarak kabul edilmektedir.

Özetle;

ÖTV (I) sayılı liste kapsamında vergilendirmeye tabi tutulan petrol ve petrol türevlerinden, üretimleri yurt dışında yapılanların ithalatı verginin doğuşuna neden olmakta iken, üretimleri yurt içinde yapılanların ise teslimi verginin doğuşu olarak kabul edilmektedir.

ÖTV (II) sayılı listede yer alan motorlu taşıtlarda ikili sınıflandırma mevcuttur. Kayıt ve tescile tabi olanlarda ilk iktisap, kayıt ve tescile tabi olmayanlarda ise ithalat, teslimat ve müzayede satışı vergiyi doğuran olaydır.

ÖTV (III) sayılı liste kapsamına alınan tütün mamulleri, alkollü içecekler ve kolalı gazozlardan üretimi yurt dışında yapılanlarda ithalat, yurt içinde yapılanlarda teslimat vergiyi doğuran olaydır.

ÖTV (IV) sayılı liste kapsamında vergilendirmeye tabi tutulan lüks tüketim mallarından üretimi yurt dışında yapılanlarda ithalat, yurt içinde yapılanlarda teslimat vergiyi doğuran olaydır.

2.6. Özel Tüketim Vergisinde İstisnalar

Özel tüketim vergisinde gerek uluslararası antlaşmalar gerekse de teşvik amaçlı uygulamalar ile istisnalar öngörülmüştür. Özel Tüketim Vergisi Kanunda istisnalar; İhracat istisnası, diplomatik istisna ve diğer istisnalar olarak üç başlık altında tanımlanmıştır. Uygulanacak vergi istisnası ve muafiyetlere ilişkin değişiklikler uluslararası antlaşmaların hükümleri sabit kalmak koşulu ile yalnızca kanuna hüküm eklenmesi veya kanunda değişikliğe gidilmesi ile yapılmaktadır.

2.6.1. İhracat İstisnası

İstisnalar arasında en yaygın olan ihracat istisnasıdır. İhracat istisnasına yönelik yapılan bu düzenleme KDV ile paralellik göstermektedir. Uluslararası ticarete vergilemeyi varış ülkesi yapar ilkesi ilkesinden hareketle özel tüketim vergisinde ihraç edilen mallardan vergi alınmamaktadır. Vergileme malları ithal edilen ülkeye bırakılmaktadır (Öner, 2015: 265).

ÖTVK'nın ihracat istisnası uygulamasında iki ilke söz konusu olmaktadır. Bu ilkelere birincisi ihracat konusu malların yurt dışında bir müşteriye teslimatının yapılması, ikincisi ise ihracat konu olan malların Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesinden çıkışının yapmış olmasıdır.

Yurt dışındaki müşteri; ikametgâhı, iş yeri, iş merkezi ve kanuni hakları yurt dışında olan alıcılar ile yurt içerisinde faaliyet gösteren bir işletmenin yurt dışındaki şubelerini ifade etmektedir. Kanun uyarınca teslimat konusu bir malın Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesinin dışına çıkması gereklidir. Yurt içerisinde alıcı adına hareket edenlere veya alıcının kendisine işlenmek ve herhangi bir şekilde değerlendirilmek gibi nedenlerle teslimi ihracat olarak değerlendirilmemektedir. Yurt dışında yapılan teslimatlar ihracat kapsamına alındığından mallara ait fiş, fatura ve benzeri belgeler üzerinde gösterilen özel tüketim vergisi ihracatçıya iade edilir. İhraç edilen mallara ait vergi iadesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

2.6.2. Diplomatik İstisna

Diplomatik istisna, ÖTVK'nın 6. maddesinde yer almakta ve ülkeler arasında karşılıklı olma koşulu ile uygulanmaktadır. Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı ülke diplomatik temsilcilikleri, konsoloslukları, uluslararası anlaşmalarla vergi muafiyeti tanınan uluslararası kuruluşlar ve bunların diplomatik haklara sahip mensupları için kendi ihtiyaçları doğrultusunda (I), (II) ve (III) sayılı listelerdeki malların ilk iktisabı, ithali veya teslimi vergileme kapsamı dışındadır. Yine hükümet antlaşmaları veya ülkemizin taraf olduğu diğer antlaşmalar çerçevesinde Türkiye'deki uluslararası kuruluşlar ile bu kuruluşların yönetici kadrolarında görev yapan, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olamayan mensuplarının Türkiye'de görevde buldukları süre içerisinde kendi ihtiyaçları için malların ilk iktisabı, ithali veya teslimi vergileme kapsamı dışında bırakılmıştır.

2.6.3. Diğer İstisnalar

ÖTVK'da İhracat istisnası ve diplomatik istisna dışında diğer istisnalar adı altında bir takım ÖTV muafiyetleri söz konusudur.

➤ (I) Sayılı Liste

ÖTVK'nın (I) sayılı listesinde (A) cetvelinde yer alan sıvılaştırılmış petrol gazı dâhil akaryakıt ürünleri ve türevleri ile (B) cetvelinde yer alan akaryakıt harici petrol ürünlerinde;

- Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Milli İstihbarat Teşkilâtının ihtiyaçlarına yönelik kuruluşlara teslimi veya kuruluşların gerek göstermeleri üzerine işlemlerin bu kuruluşlar adına yapılması koşuluyla akaryakıt ikmalini yapanlara teslimi istisna kapsamındadır.

- 6326 sayılı Petrol Kanununa göre petrol arama ve istihsal faaliyetlerinde kullanılmak üzere bu faaliyetleri yerine getirenlere teslimi istisna kapsamındadır.

- 4458 sayılı Gümrük Kanununca tasfiyelik hale gelenlerinin tabii afetler, bulaşıcı hastalıklar ve benzeri olağanüstü durumlarda genel ve özel bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyelere, köylere ve bunların teşkil ettikleri birliklere bedelsiz teslimi ile 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 16/A maddesi uyarınca tasfiyelik hale gelenlerinin bu bentte sayılanlara bedelsiz teslimleri istisna kapsamındadır.

➤ **(II) Sayılı Liste**

ÖTVK'nın (II) sayılı listesinde yer alan otomobil, motosiklet, motorlu taşıtlar, çekici helikopter, uçak, gemi, yat gibi motorlu taşıtlarda;

- Uçak ve helikopterlerin Türk Hava Kurumu tarafından ilk iktisabı istisna kapsamındadır.

- Motorlu taşıtların Başbakanlık merkez teşkilatı tarafından ilk iktisabı istisna kapsamındadır.

- Yarı römork çekicileri, eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, özel amaçlı motorlu taşıtlar (kurtarıcılar, vinçli taşıtlar vb.), fabrika, antrepo, liman veya hava limanlarında kısa mesafelerde eşya taşımaya mahsus, kaldırma tertibatı ile donatılmamış kendinden hareketli yük arabaları, demiryolu istasyon platformlarında kullanılan türde çekiciler ile bu taşıtların aksamaları ve parçalarının münhasıran petrol arama faaliyetinde kullanılmak üzere ilk iktisabı istisna kapsamındadır.

- Motorlu taşıtlarda motor silindir hacmi 1.600 cm³'ü ve 2.800 cm³'ü aşanlar hariç olmak üzere; engellik oranı %90 ve daha fazla olan malul ve engelliler tarafından araçların ilk iktisabı, bizzat kullanma amacıyla engelliliğine uygun hareket ettirici özel tertibat yaptıran ve tekerlekli sandalye veya sedye ile binilmesine ve seyahat edilmesine uygun tertibat yaptıran araçların malûl ve engelliler tarafından ilk iktisabı ve listede yer alan malların ilk iktisaptan sonra deprem, heyelan, sel yangın ve kaza

sonucu kullanılmaz hale gelmesi ve hurdaya çıkması durumunda hurdaya çıkaran malul ve engelliler tarafından beş yılda bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabı istisna kapsamındadır.

- Motorlu taşıtlarda kayıt ve tescile tabi mallardan motor silindir hacmi 1.600 cm³'ü ve 2.800 cm³'ü aşanlar hariç Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının erbaş ve erler dâhil askeri personeli ile Emniyet Teşkilatından Emniyet Hizmetleri Sınıfına mensup personeli kişilerden hayatını kaybetmiş olanların eş veya çocuklarından birisi, eş ve çocuğu yoksa ana veya babasından birisi tarafından bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabı istisna kapsamındadır.

➤ (IV) Sayılı Liste

ÖTVK'da (IV) sayılı listede yer alan ve lüks tüketim ürünleri olarak nitelendirilen malların;

- Genel ve katma bütçeli dairelere, il özel idarelerine, belediyelere, köylere ve bunların teşkil ettikleri birliklere bedelsiz teslimi veya bunlar tarafından bedelsiz olarak ithali istisna kapsamındadır.

- (IV) sayılı listedeki yer alan revolverler ve tabancalar ile bir patlayıcının itiş gücü ile çalışan diğer ateşli silahlar ve benzeri cihazları kapsayan malların; Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Milli İstihbarat Teşkilâtı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne teslimi veya bunlar tarafından ithali istisna kapsamındadır.

➤ (II), (III) ve (IV) Sayılı Listeler

ÖTVK'da (II), (III) ve (IV) sayılı listelerde yer alan malların ithal edilmesi durumunda;

- Kanuna ekli listedeki mallardan 4458 sayılı Gümrük Kanununun 167 inci maddesinin (5) inci fıkrası ile (7) inci fıkrası hariç, geçici ithalat ve hariçte işleme rejimleri ile geri gelen eşyaya ilişkin hükümleri kapsamında gümrük vergisinden muaf veya müstesna olan eşyanın ithali istisna kapsamındadır.

- 4458 sayılı Gümrük Kanununun transit, gümrük antrepo, dâhilde işleme, gümrük kontrolü altında işleme rejimlerine tâbi tutulanlar ile serbest bölgeler ve geçici depolama yerleri hükümlerinin uygulandığı mallar istisna kapsamındadır.

2.7. Özel Tüketim Vergisinin Olumlu Yönleri

Özel tüketim vergilerinin olumlu yönlerinin olduğu göz ardı edilmeyecek bir durumdur. Özel tüketim vergileri, milli gelirin bireyler arasında adil olarak dağılımının sağlanmasında en etkili vergi çeşidi olmasının yanı sıra yapısal özelliği bakımından tek aşamada ve ilk imalata dayalı olarak tahsil edilmesi, hem mükellefler açısından hem de vergi daireleri açısından vergilemede kolaylık sağlamaktadır. Özel tüketim vergileri devletin gelir elde etmede yararlandığı en önemli vergi kalemlerinden biridir. Zira bütçeye yaptığı katkılar bu olumlu özelliğini kanıtlar niteliktedir.

2.8. Özel Tüketim Vergisinin Olumsuz Yönleri

Özel tüketim vergilerinin olumlu yönlerinin yanı sıra çeşitli olumsuzluklara neden olan bir takım yönlerinin de olduğu görülmektedir. Özel tüketim vergilerinin tamamen tüketim harcamalarını hedefleyen bir yapıya sahip olması ve uygulama alanının kısıtlılığı, vergilemede hedeflenen mali amaçlara ulaşılmasında yüksek oranlı vergi tarifelerinin uygulanmasına olanak tanımaktadır. Devletin gelir elde etme olgusu olan bu mali amaca ulaşmak için başvuru yüksek oranlı vergi tarifeleri, mükelleflerin vergi kaçakçılığı veya vergiden kaçınma eylemleri içerisine girmelerine neden olmaktadır. Yine özellikle (IV) sayılı listede vergileme kapsamına alınacak malların günün koşullarına uygun olarak belirli süreçlerde yapılandırılması gerekmektedir. Aksi takdirde zorunlu ihtiyaç haline dönüşen ürünlerin tüketimi, düşük gelirli omuzlarında vergi yükünü hissetmelerine neden olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE ÇEŞİTLİ DÜNYA ÜLKELERİNDE ALKOL VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Bu bölümde; GSYH'ları ve gelişmişlik düzeyleri bakımından bir birleri ile farklılık gösteren çeşitli dünya ülkelerinden alkol ve tütün ürünlerinin vergilendirilmesine yönelik sağlıklı veri elde edilebilenler ile Türkiye'de alkol ve tütün ürünlerinin vergilendirilmesi üzerinde durulacaktır.

3.1. Türkiye'de Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Türkiye'de özel tüketim vergileri dört liste halinde sınıflandırılmıştır. Özel Tüketim Vergisi Kanununun (III) sayılı listesinde alkol ve tütün ürünlerinde vergilemeye gidilmiştir.

Tablo 1: Türkiye Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

AKARYAKIT ÜRÜNLERİ VE TÜREVLERİ	MOTORLU TAŞITLAR	ALKOL VE TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
<ul style="list-style-type: none">• Uçak benzini ve jet yakıtı• Benzin ve çeşitleri• Denizcilik yakıtı• Motorin ve çeşitleri• Doğal gaz ve çeşitleri• Bio dizel ve çeşitleri	<ul style="list-style-type: none">• Yarı römörk çekicileri• Otobüs, Midibüs, Minibüs• Otomobiller• Diğer motorlu taşıtlar• Motosikletler• Hava ve deniz taşıtları	<ul style="list-style-type: none">• Kolalı Gazozlar• Biralalar• Şaraplar• Sert içkiler• Sigaralar• Purolar• Sigarillolar• Diğer tütün ürünleri	<ul style="list-style-type: none">• Lüks Tüketim Ürünleri

Kaynak: www.gib.gov.tr

➤ Alkollü İçeceklerde Vergileme

Alkollü içeceklerin vergilendirilmesinde, maldan üretilen biralarda hem nispi hem de maktu vergilememe belirlenmiştir. Biralar harici diğer alkollü içeceklerin vergilendirilmesi asgari maktu vergi tutarları üzerinden yapılmaktadır. Alkollü içeceklerin vergilendirilmesinde içecek olarak kullanılmayıp; ancak yemek pişirmede kullanılan konyak ve şaraplar vergileme kapsamı dışında bırakılmıştır.

Tablo 2: Türkiye Alkollü İçecekler (A) Cetveli 2017 Yılı Vergi Oranları

ÖTV (III) SAYILI LİSTE (A) CETVELİ-2017			
G.T.İ.P. NO	Mal İsmi	Vergi Oranı (%)	Asgari Maktu Vergi Tutarı (TL)
2202.10.00.00.13	Kolalı Gazozlar	25	-
2203.00	Maldan üretilen biralar	63	1,2605
22.04	Taze üzüm şarabı (kuvvetlendirilmiş şaraplar dahil); üzüm şırası (20.09 pozisyonunda yer alanlar hariç), (2204.10 köpüklü şaraplar ve 2204.30 diğer üzüm şıraları hariç)	0	6,1970
2204.10	Köpüklü şaraplar	0	41,8668
22.05	Vermut ve diğer taze üzüm şarapları (bitkiler veya kokulu maddelerle aromalandırılmış), (2205.10.10.00.00,2205.10.90.00.12 hariç)	0	63,1874
2205.10.10.00.00	Alkol derecesi hacim itibarıyla % 18 veya daha az olanlar	0	50,1780
2206.00	Fermente edilmiş diğer içecekler (elma şarabı, armut şarabı, bal şarabı gibi), tarifinin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan fermente edilmiş içeceklerin karışımları ve fermente edilmiş içeceklerle alkolsüz içeceklerin karışımları	0	6,1970

2205.10.90.00.12	Alkol derecesi hacim itibariyle % 22'den fazla olanlar	0	184,4470
2207.20	Alkol derecesi ne olursa olsun tağyir (denatüre) edilmiş etil alkol ve damıtım yoluyla elde edilen diğer alkollü içkiler (Alkol derecesi ne olursa olsun tağyir (denatüre) edilmiş etil alkol hariç)	0	184,4470
22.08	Alkol derecesi hacim itibariyle % 80'den az olan tağyir (denatüre) edilmemiş etil alkol; damıtım yoluyla elde edilen alkollü içkiler, likörler ve diğer alkollü içecekler [(2208.90.91; 2208.90.99) Alkol derecesi hacim itibariyle % 80'den az olan tağyir (denatüre) edilmemiş etil alkol hariç (2208.20; 2208.50; 2208.60; 2208.70 ve 2208.90 hariç)]	0	184,4470
2208.20	Üzüm şarabı veya üzüm cibesinin damıtılması yolu ile elde edilen alkollü içkiler	0	184,4470
2208.50	Cin ve Geneva	0	164,0331
2208.60	Votka (2208.60.91.00.00,2208.60.99.00.00 hariç)	0	164,0331
2208.60.91.00.00	Muhtevası 2 litreyi geçmeyen kaplarda olanlar (Alkol derecesi hacim itibariyle % 45,4'den fazla olanlar)	0	184,4470
2208.60.99.00.00	Muhtevası 2 litreyi geçen kaplarda olanlar (Alkol derecesi hacim itibariyle % 45,4'den fazla olanlar)	0	184,4470
2208.70	Likörler	0	184,4470
2208.90	Diğerleri (2208.90.48.00.11,2208.90.71.00.11 hariç)	0	184,4470
2208.90.48.00.11	Rakı (Muhtevası 2 litreyi geçmeyen kaplarda olanlar)	0	159,9331
2208.90.71.00.11	Rakı (Muhtevası 2 litreyi geçen kaplarda olanlar)	0	159,9331

Kaynak: www.gib.gov.tr

- **Malttan Üretilen Biralarda ÖTV Hesabı**

(III) sayılı listenin (A) cetvelinde malttan üretilen biralara için yapılan ÖTV hesaplamasında nispi vergi oranının yanı sıra asgari maktu vergi oranı da dikkate alınmaktadır. Nispi vergi tutarının ve asgari vergi tutarının hesaplanmasında aşağıdaki yöntemler kullanılmaktadır.

$$\text{Nispi Vergi Tutarı} = (\text{Satış Bedeli} / \text{İthalat Bedeli}) \times \text{Nispi Vergi Oranı}$$
$$\text{Asgari Maktu Vergi Tutarı} = (\text{Asgari Maktu Vergi Oranı} \times \text{Alkol Derecesi}) \times \text{Alkol Litresi}$$

Örneğin: 03.07. 2017 yılında vergisiz ithalat veya satış bedeli 2 TL olan %5 alkol dereceli 50 cl'lik bir kutu biradaki ÖTV aşağıdaki örnekteki gibi hesaplanmaktadır.

$$\text{Nispi Vergi Tutarı} = (\text{Satış veya İthalat Bedeli}) \times (\text{Nispi Vergi Oranı})$$

- ✓ Satış bedeli: 2 TL
- ✓ Nispi vergi oranı: %63

$$\text{Nispi vergi tutarı hesaplaması: } 2 \text{ TL} \times 0,63 = 1,26 \text{ TL}$$

$$\text{Asgari maktu vergi tutarı} = (\text{Asgari maktu vergi oranı} \times \text{Alkol derecesi}) \times (\text{Alkol Litresi})$$

- ✓ Alkol derecesi: %5
- ✓ Asgari maktu vergi oranı: 1,2605 TL
- ✓ Alkol litresi: 0,5 lt

$$\text{Asgari maktu vergi tutarı hesaplaması: } (1,2605 \text{ TL} \times 5) \times 0,5 \text{ lt} = 3,15 \text{ TL}$$

$$\text{Nispi vergi tutarı (1,26 TL)} < \text{Asgari maktu vergi tutarı (3,15 TL)}$$

Hesaplana nispi vergi tutarının (1,26 TL), hesaplanan asgari maktu vergi tutarından (3,15 TL) küçük çıkması nedeni ile asgari maktu vergi tutarı ÖTV hesabında dikkate alınır.

- **Şaraplarda ÖTV Hesabı**

(III) sayılı listenin (A) cetvelinde yer alan; taze üzüm şarapları, köpüklü şaraplar, vermut ve diğer taze üzüm şarapları, alkol derecesi olarak %18 veya daha az olan şaraplar, fermente edilmiş diğer içecekler ile tarifede başka bir yerinde belirtilmeyen veya yer almayan fermente edilmiş içeceklerin karışımları ve fermente edilmiş içeceklerle alkolsüz içeceklerin karışımlarında vergileme asgari maktu vergi oranı uyarınca malların her bir litresi itibarıyla uygulanmaktadır. Hesaplama da alkol litresi ile asgari vergi oranı çarpımı, asgari maktu vergi tutarını vermektedir.

$$\text{Asgari Maktu Vergi Tutarı} = (\text{Asgari Maktu Vergi Oranı} \times \text{Alkol Litresi})$$

Örneğin: 03.07.2017 yılında vergisiz ithalat veya satış bedeli 15 TL olan, 75 cl'lik bir şişe köpüklü şarabın ÖTV'si aşağıdaki örnekteki gibi hesaplanmaktadır;

$$\text{Asgari maktu vergi tutarı} = (\text{Asgari maktu vergi oranı} \times \text{Alkol litresi})$$

- ✓ Alkol litresi: 0,75 litre
- ✓ Asgari maktu vergi oranı: 41,8668 TL

$$\text{Asgari maktu vergi tutarı hesaplaması: } 41,8668 \text{ TL} \times 0,75 \text{ lt} = 31,40 \text{ TL}$$

Görüldüğü üzere ithalat veya satış bedeli 15 TL olan bir şişe köpüklü şarabın asgari maktu vergi tutarı üzerinden ÖTV'si (31,40 TL) olarak dikkate alınmaktadır.

- **Diğer Alkollü İçkilerde ÖTV Hesabı**

(III) sayılı listenin (A) cetvelinde, III/B/1,1, 1,2 ve 1,3 bölümleri kapsamı dışında kalan viski, votka, cin, konyak, rom, likör, rakı gibi alkollü içeceklerde

malların içerdiği alkolün her bir litresi itibarıyla asgari maktu vergi tutarı uygulanmaktadır. Hesaplama da alkol derecesinin asgari maktu vergi oranı ve alkol litresi ile çarpımı, asgari maktu vergi tutarını vermektedir.

$$\text{Asgari Maktu Vergi Tutarı} = \text{Asgari Maktu Vergi Oranı} \times \text{Alkol Derecesi} \times \text{Alkol Litresi}$$

Örneğin: 03.07.2017 yılında vergisiz ithalat veya satış bedeli 20 TL, olan 70 cl'lik ve alkol derecesi 45° olan bir şişe rakının ÖTV'sinin hesaplanmasında aşağıdaki formül kullanılmaktadır.

$$\text{Asgari maktu veri tutarı} = \text{Asgari maktu vergi oranı} \times \text{Alkol derecesi} \times \text{Alkol litresi}$$

- ✓ Alkol derecesi: 45°
- ✓ Alkol litresi: 0,70 litre
- ✓ Asgari maktu vergi oranı: 159,9331 TL

$$\text{Asgari maktu vergi tutarı hesaplaması: } (159,9331 \text{ TL} \times 0,45) \times 0,70 \text{ lt} = 50,37 \text{ TL}$$

Yapılan hesaplamada ithalat ve satış bedeli 20 TL olan 70 cl'lik %45 alkol içeren sahip bir şişe rakının asgari maktu vergi tutarı üzerinden ÖTV'si 50,37 TL olarak dikkate alınmaktadır.

➤ Tütün Ürünlerinde Vergileme

(III) sayılı listenin (B) cetvelinde yer alan sigaraların vergilendirilmesinde, Nispi ve Asgari maktu vergi tutarları kullanılmaktadır. Hesaplanan vergi tutarları, birim paket içindeki her bir adet sigara için belirlenen asgari maktu vergi tutarına göre hesaplanan vergi tutarından az olamaz. Bir başka deyişle vergilemedeki en önemli husus hesaplanan nispi vergi tutarının asgari maktu vergi tutarından az olmamasıdır.

• **Sigarada ÖTV Hesabı**

Özel tüketim vergisi (III) sayılı listenin B cetvelinde yer alan tütün ürünlerinin vergilendirilmesine ilişkin, 2017 yılında uygulanmakta olan vergi oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3: Türkiye Tütün Ürünleri (B) Cetveli 2017 Yılı Vergi Oranları

ÖTV (III) SAYILI LİSTE (B) CETVELİ-2017				
G.T.İ.P. NO	Mal İsmi	Vergi Oranı (%)	Asgari Maktu Vergi Tutarı (TL)	Maktu Vergi Tutarı (TL)
2402.10.00.00.11	Tütün içeren purolar	40	0,2429	0,3246
2402.10.00.00.12	Uçları açık purolar	40	0,2429	0,3246
2402.10.00.00.19	Sigarillolar	40	0,2429	0,3246
2402.20	Tütün içeren sigaralar	65,25	0,2429	0,3246
2402.90.00.00.00	Diğerleri (Tütün yerine geçen maddelerden yapılmış purolar, uçları açık purolar, sigarillolar ve sigaralar)			
	-Tütün yerine geçen maddelerden yapılmış purolar, uçları açık purolar ve sigarillolar	40	0,2429	0,3246
	-Tütün yerine geçen maddelerden yapılmış sigaralar	65,25	0,2429	0,3246
2403.10	İçilen tütün (Herhangi bir oranda tütün yerine geçen maddeleri içersin içermesin) (2403.10.10.00.19 ve 2403.10.90.00.19 hariç)	65,25	0,2429	0,3246
2403.10.10.00.19	Diğerleri (Net muhtevası 500 gramı geçmeyen ambalajlarda olanlar)	65,25	0,0633	0,3246
2403.10.90.00.19	Diğerleri (Net muhtevası 500 gramı geçen ambalajlarda olanlar)	65,25	0,0633	0,3246
2403.99.10.00.00	Enfiye ve çiğnemeye mahsus tütün	65,25	0,2429	0,3246

Kaynak: www.gib.gov.tr

Nispi vergi tutarı veya asgari maktu vergi tutarının karşılaştırılması sonucunda yüksek olan tutara, 20 adet sigaradan oluşan her bir paket sigara için belirlenen maktu vergi tutarı eklenmesi sureti ile bir paket sigara üzerindeki ÖTV tutarı hesaplanmaktadır. Birim ambalajın farklı adetten oluşması durumunda maktu vergi tutarı, adede göre oranlanmaktadır. Nispi ve asgari vergi tutarının hesaplanmasında aşağıdaki formüller kullanılmaktadır.

$$\begin{aligned} \text{Nispi Vergi Tutarı} &= \text{Perakende Satış Fiyatı} \times \text{Nispi Vergi Oranı} \\ \text{Asgari Maktu Vergi Tutarı} &= 1 \text{ PK Sigara (20 adet)} \times \text{Asgari Maktu Vergi Oranı} \\ \text{Maktu Vergi Tutarı} &= \text{Sigara Paket Adedi} \times \text{Maktu Vergi Oranı} \end{aligned}$$

Örneğin; 2016 yılı içerisinde parkende satış fiyatı 6.00 TL ve 2017 yılı içerisinde parkende satış fiyatı 13,50 TL olan sigaradaki ÖTV hesaplaması aşağıda yer almaktadır;

2016 yılı parkende satış fiyatı 6 TL olan sigarada;

Nispi vergi hesaplaması	: 6 TL x 0,6525	= 3,91 TL
Asgari maktu vergi hesaplaması	: 20 x 0,2210	= 4,42 TL
Maktu vergi hesaplaması	: 1 x 0,2468	= 0,24 TL

Nispi vergi tutarı (3,91 TL) < Asgari maktu vergi tutarı (4,42 TL)

ÖTV = Asgari maktu vergi tutarı + Maktu vergi tutarı

ÖTV ➡ 3,91 TL + 0,24 TL = 4,15

Hesaplanan asgari maktu vergi tutarının (4,42 TL) nispi vergi tutarından (3,91 TL) fazla çıkması nedeni ile ÖTV hesaplamasına asgari maktu vergi tutarı ve maktu vergi tutarı dâhil edilmektedir.

2017 yılı parkende satış fiyatı 13,50 TL olan sigarada;

Nispi vergi hesaplaması	: 13,50 TL x 0,6525	= 8,80 TL
Asgari maktu vergi hesaplaması	: 20 x 0,2429	= 4,85 TL
Maktu vergi hesaplaması	: 1 x 0,3246	= 0,32 TL

Nispi vergi tutarı (8,80 TL) > Asgari maktu vergi tutarı (4,85 TL)

ÖTV Tutarı = Nispi vergi tutarı + Maktu vergi tutarı

ÖTV ➡ 8,80 TL + 0,32 TL = 9,12 TL

Hesaplanan nispi vergi tutarının asgari maktu vergi tutarından fazla olması sebebiyle ÖTV hesaplamasına nispi vergi tutarı ve maktu vergi tutarı dâhil edilmiştir.

- **Diğer Tütün Mamullerinde ÖTV Hesabı**

(III) sayılı listenin (B) cetvelinde sigaralar dışında kalan tütün mamullerinin vergilendirilmesinde, perakende satış fiyatının nispi vergi oranı ile çarpımı sonucu nispi vergi oranı hesaplanmaktadır. Hesaplanan bu tutar, birim paket/ambalaj içindeki her bir gram tütün mamulü için belirlenen asgari maktu vergi tutarından az olamaz. Vergilemeye ilişkin aşağıdaki hesaplamalar kullanılmaktadır.

Nispi Vergi Tutarı = Perakende Satış Fiyatı x Nispi Vergi Oranı

Asgari Maktu Vergi Tutarı = Tütün Ürünü Gramajı x Asgari Maktu Vergi Oranı

Maktu Vergi Tutarı = Tütün Ürünü Gramajı x Maktu Vergi Oranı

Örneğin: 03.07.2017 tarihi itibarıyla perakende satış fiyatı 55 TL, birim ambalajı 100 gram olan 1 kutu puronun ÖTV'si aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır;

Nispi vergi hesaplaması : 55 TL x 0.40 = 22 TL

Asgari maktu vergi hesaplaması : 100 gr x 0,2429 = 24,29 TL

Maktu vergi hesaplaması : (50gr/100gr) x 0,3246 = 0,39 TL

Nispi vergi tutarı (22 TL) < Asgari maktu vergi tutarı (24,29 TL)

ÖTV Tutarı = Asgari maktu vergi tutarı + Maktu vergi tutarı

ÖTV ➡ 24,29 TL + 0,39 TL = 24,68 TL

Uygulanan vergi oranlarında; ÖTVK'nın 12'inci maddesine göre Bakanlar Kurulu kararı ile toplu veya tek tek değişikliğe gidilebilmektedir. Bakanlar Kurulu

tütün ürünlerinin vergi oranını sıfır olarak belirleyebileceği gibi, yarısına kadar arttırmaya yetkilidir. Sigaranın satış fiyatı içerisinde; üretim maliyeti, İşletme karı, ÖTV ve KDV yer almaktadır. 2017 yılı içerisinde fiyatı 10 TL olan bir paket sigaradan %86,4 oranında vergi alınmaktadır.

3.2. Almanya’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Almanya vergi kılavuzunda belirtildiği üzere özel tüketim vergilerinin, alkol ve tütün ürünleri ile enerji alanından alınmasının yanı sıra gıda maddesi olan kahve üzerinden de alınmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Almanya Federal Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

ENERJİ ÜRÜNLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
<ul style="list-style-type: none">•Elektrik Vergisi•Enerji Vergisi•Nükleer Yakıt Vergisi	<ul style="list-style-type: none">•Alcopops Vergisi•Bira Vergisi•Köpüklü Şarap Vergisi•Ara Ürünler Vergisi•Sert İçkiler Vergisi	<ul style="list-style-type: none">•Tütün Vergisi (Sigara, Puro vb.)	<ul style="list-style-type: none">• Kahve

Kaynak: Almanya Federal Ministry Of Finance / ABC Of Taxes 2016 Edition, vergi kılavuzundan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Almanya’da özel tüketim vergisine tabi alkollü içecekler alcopops vergisi, bira vergisi, köpüklü şarap vergisi, ara ürünler vergisi ve sert içkiler vergisinden oluşmaktadır. Tütün ürünleri ise; sigar, puro ve bunlara eş değer tütünleri kapsamaktadır.

➤ Alcopops Vergisi

Alcopops içecekler uluslararası terminolojide tatlandırılmış alkollü içecek, alkol kullanımına hazırlayıcı içecek, önceden karıştırılmış içecek olarak adlandırılmışlardır. Bu içeceklerde iki tür mevcuttur. İlki şekerli içecekler ile fermente

edilmiş çözeltilinin damıtılması yoluyla üretilen rakı, rom, votka, cin, vermut, kanyak, tekila ve viski gibi alkol oranı yüksek içkilerin karıştırılması ile hazırlanmaktadır. Hacimce %5 ile %7 arasında alkol içermektedir. İkincisi ise şeker ya da nişasta içeren ürünlerin fermente edilmesi sonucu elde edilen bira, şarap gibi az alkollü içkiler ile şekerli içeceklerin karışımı ile elde edilmektedir. Alcopops türü içecekler üzerinden alınan vergiler, çoğunlukla fermente alkolden üretilen bu türdeki alcopopsları kapsamamaktadır (Ekinci ve Turhan, 2013: 112). Alcopops vergisi, meşrubat ya da fermente içecekler ile benzeri içecekler kullanılarak üretilen ve alkol oranı %1,2 ile %10 civarında olan alcopopslarda 20° saf alkolün hektolitresi başına 5.550 € olarak uygulanmaktadır. Genellikle %5,5 oranında alkol içeren 0,2751 ml bir şişede, vergi oranı şişe başına 84 Cent olarak belirlenmiştir.

Alcopops vergisi, Almanya’da gençler üzerinde artan alkollü içecek tüketiminin azaltılması ve gençleri alkollü ürünlerin etkilerinden koruma amacı ile yürürlüğe konulan bir vergidir. Almanya’da Alcopops türü içeceklere uygulanan ilave vergiler, ürünlerin tüketiminin azalmasına neden olmuştur; ancak toplam alkol tüketiminde önemli bir değişikliğe yol açmamıştır. Bu durum toplam alkol tüketiminin azaltılmasında, tek ürüne dayalı vergilemenin yeterli olmadığını göstermektedir (Ekinci ve Turhan, 2013: 117).

Tablo 5: Almanya’da Alcopops Vergisi Öncesi ve Sonrası Alkol Tüketimi

ALCOPOPS VERGİSİ 7 günlük sürede alkol tüketimi (Gr)	BİRA	ŞARAP	SPİRİT	ACLOPOPS	TOPLAM
Yürürlüğe girmeden önce (2003)	43,3	13,4	14,1	25,4	88,6
Yürürlüğe girdikten sonra (2007)	46,7	13,1	19,4	13,6	82,7

Kaynak: (Ekinci ve Turhan, 2013: 116).

➤ **Bira Vergisi**

Almanya’da bira vergisi malttan yapılmış biralar, alkolsüz içecekler ve alkolsüz biraları kapsamaktadır. Vergilemede biranın yoğunluğu dikkate alınmaktadır. Bu yoğunluk plato derecesi üzerinden ölçülmektedir. Vergileme hektolitresine başına her

bir derece plato için 0,787 €'dur. 12 plato derece yoğunluğa sahip bir bira için (12 x 0,787 € = 9,44€) vergi ödenmektedir. Bira vergilerinin dayanağı 15 Temmuz 2009 tarihli “*Bira Duty*” yasasıdır. Bira vergileri federal hükümete ödenmektedir.

➤ **Köpüklü Şarap Vergisi**

Almanya’da köpüklü şarap vergisinin yasal dayanağını 15 Temmuz 2009 tarihli Köpüklü Şarap ve Ara Malı Vergisi Kanunu oluşturmaktadır. Bu vergi federal hükümetçe toplanmaktadır. Kanunda vergi kapsamındaki köpüklü şaraplar, birleştirilmiş tarifeler temel alınarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamada köpüklü şaraplarda alkol derecesinin %1,2’den az, %15’den fazla olamayacağı; fakat alkol içeriğinin tamamen fermantasyon yoluyla oluşturulmuş olması durumunda alkol oranının %13 ile %15 aralığının da olabileceği ön görülmüştür. Köpüklü şaraplarda vergileme alkol hektolitresi başına 136 €’dur. Köpüklü şarapların içerdiği alkol oranının %6’dan az olması durumunda hektolitreye başına 51 €’dur.

➤ **Sert İçkiler Vergisi**

Sert içkileri kapsayan vergileme 8 Nisan 1922 tarihli “*Siprits Tekel*” yasasına dayanmaktadır. Yasada en son 16 Haziran 2001’de değişikliğe gidilmiştir. Vergileme, denatüre veya denatüre olmayan herhangi bir derecedeki etil alkol ve alkol derecesi %1,2’nin üzerinde olan diğer saf alkollü içecekler ile içerdiği alkol derecesi %22’nin üzerinde olan alkollü içecekleri ve karışımları kapsamaktadır. Vergilemede standart oran alkolün hektolitresi başına 1,303 € olarak belirlenmiştir. Vergi federal hükümet tarafından tahsil edilmektedir.

➤ **Ara Ürünler Vergisi**

Bu ürün gurubu şarap ve alkol oranı yüksek ürünler arasında kalan alkollü içecekleri kapsamaktadır. Ara ürünlerin vergilendirilmesindeki oran hektolitreye başına 153 €’dur; ancak ürünlerin içerdiği alkol oranı %15’in altında kaldığı durumlarda vergi oranı hektolitreye başına 102 € olarak belirlenmiştir. Köpük şaraplar üzerinde uygulanan vergileme bu kategoride yer alan diğer ürünler içinde geçerlidir. Bu nedenle ara

ürünlerde alkol hektolitresi başına 136 € ilaveten vergi uygulaması söz konudur. Vergi federal hükümet tarafından tahsil edilmektedir.

➤ Tütün Vergisi

Almanya’da tütün vergisi federal düzeyde tahsil edilen bir vergidir. Sadece sigara, puro gibi tütün ürünleri üzerinden alınmakla kalmayıp, eş değer ürünler üzerinden alınmaktadır. Tütün vergisi malın miktarı ve değeri üzerinden tahsil edilmektedir. 2017 yılında tütün ürünlerinin vergi oranlarının belirlenmesinde kullanılan hesaplamalar şunlardır;

- ✓ Sigarada adet başına 9,82 cent + satış fiyatının %21,69’u
- ✓ İnce kesim tütünde kilogram başına 48,49 € + satış fiyatının %14,76’sı
- ✓ Puro ve İnce Puroda adet başına 1,4 cent + satış fiyatının %1,47’si
- ✓ Pipo tütününde kilogram başına 15,66 € + satış fiyatının %13,3’ü

3.3. İrlanda’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

İrlanda Cumhuriyetinde 2017 yılı itibari ile uygulanan özel tüketim vergilerinin madeni yağlar, alkollü içecekler, tütün ürünleri ve enerji ürünleri olmak üzere sınıflandırılmış olduğu görülmektedir.

Tablo 6: İrlanda Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

MADENİ YAĞLAR	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	ENERJİ ÜRÜNLERİ
<ul style="list-style-type: none">• Hafif Yağlar• Ağır Yağlar• Sıvılaştırılmış Pertol Gazı• Yedek Yakıt	<ul style="list-style-type: none">• Alkollü İçkiler• Bira• Şarap• Diğer Fermente İçecekler• Orta İçecekler	<ul style="list-style-type: none">• Sigaralar• Purolar• İnce Kesimli Tütün• Diğer Sigara Tütün	<ul style="list-style-type: none">• Doğalgaz Kartbon Vergisi• Katı Yakıt Karbon Vergisi• Elektirik Vergisi

Kaynak: <http://www.revenue.ie/en/tax/excise/duties/excise-duty-rates.html> web sitesinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

İrlanda Cumhuriyetinde sigaralar ve diğer tütün ürünlerinin vergi oranlarında 12 Ekim 2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere bir artışa gidilmiştir. Sigaralarda vergilemenin adet ve perakende satış fiyatı üzerinden uygulanmakta olduğu görülmektedir. Sigaralarda ikili bir vergileme sistemine başvurulmuştur. Birinci tarifede 288,22 € + perakende satış fiyatının %9,52'si ilave edilerek elde edilen özel tüketim vergisi tutarı, ikinci tarifede 325,11 € olarak belirlenen tutarın altında kalırsa 325,11 € özel tüketim vergi oranı olarak belirlenmektedir. Birinci tarifede belirlenen vergi tutarının 325,11 € üzerine çıkması durumunda vergi oranı birinci tarifedeki hesaplama biçimi olan 288,22 € + perakende satış fiyatının %9,52'si olmaktadır.

Purolar, ince kesilmiş tütün ve diğer sigara tütünlerinde ise kilogram başına belirlenen tutarlarda özel tüketim vergisi uygulanmaktadır. İrlanda Cumhuriyetinde 2017 yılında tütün ürünleri üzerinde uygulanmakta olan özel tüketim vergisi oranları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir;

Tablo 7: İrlanda Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2017)

MAL GURUBU	VERGİ ORANI	VERGİ TUTARI
Sigaralar	Sigarada yüksek yüksek çıkan tutuar vergi oranı olarak belirlenir.	I- 288,22 € + Perakende Satış Fiyatının % 9.52'si veya; II- 325,11 €
Purolar	Kilogram Başına Vergi Oranı	335.368 €
Haddeleme İçin İnce Kesilmiş Tütün	Kilogram Başına Vergi Oranı	310.189 €
Diğer Sigara Tütünleri	Kilo Başına Vergi Oranı	232.664 €

Kaynak: <http://www.revenue.ie/en/about/foi/s16/excise/excise-duty-rates/>

İrlanda' da alkollü içecekler; sert içkiler, bira, şarap, diğer fermente içecekler ile orta seviye içecekler olmak üzere sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. İçerdiği alkol hacmi %22 aşan içkiler sert içkiler kategorisi içerisinde yer almaktadır. Bunlar; brandy (konyak), viski, cin, votka, rum, diğer alkollü içecekler, kremalı likörler ve tasarlanan içkilerdir.

Biralarda alkol hacmi %0,5'in üzerinde olan; ancak %1,2 ve aşmayanlar alkolsüz içecek olarak sınıflandırılmış ve vergileme kapsamı dışında bırakılmıştır. Biralarda içerdiği alkol hacmi %1,2 ve üzeri olanlarda vergileme söz konusudur. Şaraplar üzüm şarabı ile sınırlıdır ve üzüm şarabı tabanı güçsüz içecekleri belirtmektedir. Şaraplar, sherry ve port gibi sert içkilerin ilavesiyle güçlendirildikçe, ara içecek tüketim sınıflamasına dâhil edilir. Üzüm şarabı, elma şarabı, çilek şarabı gibi alkol içeriği en az olanlar "Alcopops" kategorisine girmektedir. İrlanda Cumhuriyetinde alkol ürünlerinin vergilendirilmesinde 2017 yılına ait vergi oranları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir;

Tablo 8: İrlanda'da Alkollü İçeceklerde ÖTV Oranları (2017)

MAL	AÇIKLAMA	VERGİ ORANI €
Alkollü İçkiler	Alkol Litresi Başına	42.57 €
Bira	Alkol Hacmi %0,5'i Aşan Ancak %1,2'i Geçmeyen	0.00 €
	Alkol Hacmi %1,2'i Aşan Ancak %2,8'i Geçmeyen	Yüz litre için 11.27 € ile alkol hacmi % sinin çarpımı
	Alkol Hacmi %2,8'i Aşan	Yüz litre için 22.55 € ile alkol hacmi % sinin çarpımı
Şarap	Alkol Hacmini %5,5'i Geçmeyen Köpüklü	Yüz litrede 141,57 €
	Alkol Hacmi %5,52'i Aşan Köpüklü	Yüz litrede 849,68 €
	Alkol Hacmi %5,52'i Aşan Ancak %15'i Geçmeyen	Yüz litrede 424,84 €
	Alkol Hacmi %15'i Aşan	Yüz litrede 616,45 €
Diğer Fermente İçecekler: (1) Elma ve Armut	Alkol Hacmi %2,8'i Geçmeyen Köpüklü	Yüz litrede 47.23 €
	Alkol Hacmi % 2,8 Hacim Aşan, Ama %6'yı Geçmeyen	Yüz litrede 94,46 €
	Alkol Hacmi %6'yı Aşan, Ama %8,5'i Geçmeyen	Yüz litrede 218,44 €
	Alkol Hacmi %8,5'i Aşan	Yüz litrede 309,84 €
	Alkol Hacmi %8,5'i Aşan Köpüklü	Yüz litrede 619,70 €
Diğer Fermente İçecekler:	Alkol Hacmi %5,5'i Geçmeyen Köpüklü	Yüz litrede 141,57 €
	Alkol Hacmi %5,5'i Aşan	Yüz litrede 424,84 €

(2) Elma Ve Armut Şarabı Dışında	Alkol Hacmi %5,5'i Aşan Köpüklü	Yüz litrede 849,68 €
Orta Düzey İçecekler	Alkol Hacmi %15'i Geçmeyen	Yüz litrede 424,84
	Alkol Hacmi %15'i Aşan	Yüz litrede 616,45
	Köpüklü	Yüz litrede 849,68

Kaynak: <http://www.revenue.ie/en/tax/excise/duties/excise-duty-rates.html>

İrlanda'da içki ruhsatları da vergileme kapsamındadır. Perakendeciler için içki lisansları 500 € dur. Barlar ve oteller gibi hizmet ve eğlence sektöründe yer alan yerler için yıllık ciro düzeyine dayanarak 250 € ile 3800 € arası değişmektedir.

3.4. Estonya'da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Estonya Cumhuriyetinde 2017 yılı itibari ile uygulanan özel tüketim vergilerinin akaryakıt ürünleri, elektrik, alkollü içecekler, tütün ürünleri ve ambalaj üzerinde uygulanmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Estonya Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

ENERJİ ÜRÜNLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
<ul style="list-style-type: none"> •Benzin ve Havacılık Benzin •Dizel Yakıtı •Özel Amaçlı Dizel Yakıtı •Gaz ve Şist Yağı •Mazot ve LPG •Ağır Yakıt •Sıvı Gaz, Katı Yakı •Mootorimaagaas •Elektrik 	<ul style="list-style-type: none"> •Bira •Şaraplar •Fermente İçecekler •Ara İçecekler •Diğer Sert İçkiler 	<ul style="list-style-type: none"> •Sigaralar •Purolar •Sigarillolar •Sigara İçme 	<ul style="list-style-type: none"> •Cam •Plastik •Kağıt •Mukkkava •Metal •Kereste

Kaynak: <http://www.emta.ee/et/ariklient/aktsiisidvarahasartmang/uldist/aktsiisimaar> ad web sitesinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Estonya’da alkollü içeceklerdeki özel tüketim vergileri her yüz litre alkollü içecek için belirlenen vergi oranının uygulanması ile gerçekleştirilmektedir; fakat biralarda biraların içerdiği alkol hacmi ayrıca vergi hesaplamasının içine dâhil edilmektedir.

Tablo 10: Estonya Alkollü İçeceklerde ÖTV Oranları (2017)

ÜRÜN	01.02.2016	01.02.2017	01.07.2017	BİRİM
Bira	8.30 €	9.13 €	15.52 €	Yüz litre ve Alkol hacmi
≤ 6 Vol Etanol İçeren İçecek veya Şarap Fermente	48,55 €	53,41€	77,44 €	Yüz litrede
> 6 Vol Etanol İçeren İçecek veya Şarap Fermente	111,98 €	123,18 €	-	Yüz litrede
Ara Mamul	239,12 €	263,03 €	-	Yüz litrede
Diğer Ruhlar	21,72 €	23,89 €	-	Yüz litrede

Kaynak: <http://www.emta.ee/et/ariklient/aktsiisidvarahasartmang/uldist/aktsiisimaarad>

Sigarlarda uygulanan özel tüketim vergileri ise; 1000 adet sigarayı kapsamaktadır. Özel tüketim vergisi hesaplanması, belirlenen vergi oranına maksimum perakende satış fiyatının %30’unun ilave edilmesi ile bulunmaktadır.

Tablo 11: Estonya’da Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2017)

ÜRÜN GURUBU	01.06.2016 ÖTV ORANI	01.01.2017 ÖTV ORANI
Sigara	97.20 € / 1000 Adet	104,98 € / 1000 Adet
Sigarillolar	211 € / 1000 Adet	
Purolar	211 € / 1000 Adet	
Sigara İçme	65.88 € / Kilogram	71.15 € / Kilogram

Kaynak: <http://www.emta.ee/et/ariklient/aktsiisidvarahasartmang/uldist/aktsiisimaarad>

2016 yılında 58 € olarak belirlenen vergi oranı, maksimum perakende satış fiyatının %30'nun ilave edilmesi ile 1000 adet sigara için 97.20 € olarak belirlenmiştir. 2017 yılında ise vergi oranı 63,50 € olarak belirlenmiştir. Maksimum perakende satış fiyatının %30'u da dikkate alındığında 1000 adet sigar için hesaplanan özel tüketim vergisi tutarının 104,98 € olduğu görülmektedir.

3.5. Japonya'da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Japonya vergi kılavuzunda Japonya'da vergi sisteminin yerel ve ulusal vergilerden oluşmakta olduğu görülmektedir. Ulusal vergiler; gelir üzerinden, tüketim üzerinden ve servet üzerinden alınan vergilerdir. Gelir üzerinden alınan vergiler gelir vergisi ve kurumlar vergisidir. Servet üzerinden alınan vergiler; veraset, intikal ve hediye vergisi, Tüketim üzerinden alınan vergiler ise; tüketim vergisi ve özel tüketim vergisidir. Japonya'da uygulanan özel tüketim vergileri içerisinde; likör vergisi, tütün vergisi, özel tütün vergisi, benzin vergisi, sıvılaştırılmış petrol gazı vergisi (LPG), uçak yakıt vergisi, petrol ve kömür vergisi, yerel benzin vergisi, motorlu taşıt tonaj verisi ve güç kaynaklarının geliştirme vergisi yer almaktadır.

Tablo 12: Japonya'da Özel Tüketim Vergileri

ENERJİ ÜRÜNLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
<ul style="list-style-type: none">• Benzin Vergisi• Uçak Yakıt Vergisi• LPG• Petrol Vergisi• Kömür Vergisi• Mazot ve LPG• Yerel Benzin Vergisi	<ul style="list-style-type: none">• Likör Vergisi (Bira, Şarap vb.)	<ul style="list-style-type: none">• Tütün Vergisi• Özel Tütün Vergisi	<ul style="list-style-type: none">• Motorlu Taşıt Tonaj Vergisi• Güç Kaynaklarını Geliştirme Vergisi

Kaynak: http://www.mof.go.jp/tax_policy/summary/condition/001.htm web sitesi verileri kullanılarak, oluşturulmuştur.

Japonya’da tütün ürünlerini kapsayan özel tüketim vergileri, ulusal düzeyde tahsil edilen tütün vergisi ve özel tütün vergisinden oluşmaktadır; ancak yerel düzeyde alınan valilik tütün vergisi ve belediye tütün vergisi ile tütün ürünleri üzerinden tahsil edilen özel tüketim vergilerinin sayısı dörde yükselmektedir. Tütün vergisi, ithal edilen veya üretilen tütün ürünlerinden ulusal düzeyde tahsil edilmekte olan bir vergidir. Verginin mükellefleri de tütün ithalatçıları ve üreticileridir. Vergi üretilen sigara adedi üzerinden hesaplanmaktadır; ancak pipo ve puro benzeri ürünlerde ise hesaplama gram olarak yapılmaktadır. Tütün ürünleri üzerinden alınan diğer bir ulusal vergide özel tütün vergisidir. Bu vergi, Japonya ulusal demir yolu ve ulusal orman işletmesinin finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla 1998 yılında yürürlüğe girmiştir. Vergilemede her bin sigara için belirlenen vergi oranı kabul görmektedir. Özel tütün vergisinin yürürlüğe girdiği, 1998 yılının bu yana, tütün vergisi ve tütün fiyatları sırasıyla 2003, 2006 ve 2010 yılında, üç kez artmıştır.

Verginin yürürlüğe girmesi ile satılan tütün ürünlerinin sayısı 1998 yılında azalmaya başlamıştır. Tütün satışındaki azalma eğilimleri vergi artışı nedeniyle 2005 yılından itibaren yılda %5 hızlanmıştır. 2010 yılında tütün satışlarındaki düşüşte tütün vergi artışının etkisi büyük olmuştur. Tütün vergisinin daha da artırılmasının tütün ürünlerinin zararlarının azaltılması için gerekli olduğu ortaya çıkmıştır. Tütün vergisindeki artışlar, satılan tütün ürünlerinin sayısında azalmaya neden olmuştur. (Ito, 2013: 61). Japon hükümeti, 2010 yılında tütün ürünleri üzerinde %40 oranında vergi artışı yapmıştır (Landsberg, 2012).

Tablo 13: Japonya’da Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2016-2017)

VERGİ TÜRÜ		1000 ADET SİGARADA VERGİLEME		
		2016	2017	VERGİ ARTIŞI
Ulusal Vergiler	Tütün vergisi	¥ 2950	¥ 3383	¥ 433
	Sigara özel vergi	¥ 456	¥ 523	¥ 67
Yerel Vergiler	Valilik tütün vergisi	¥ 481	¥ 551	¥ 70
	Belediye tütün vergisi	¥ 2925	¥ 3355	¥ 430
Toplam		¥ 6812	¥ 7812	¥ 1000

Kaynak: <http://www.nta.go.jp/sonota/sonota/osirase/data/h28/tabacco/01.htm>

Japonya’da tütün vergisi, özel tütün vergisi, valilik tütün vergisi ve belediye tütün vergisinde uygulanan vergi oranlarında revizyona gidilmiş ve belirlenen yeni oranlar 1 Nisan 2016 tarihi itibari ile uygulamaya konuşmuştur. Vergilemede yapılan revizyonun dört evrede tamamlanacağı ön görülmüştür.

Tablo 14: Japonya’da Tütün Ürünlerinde Vergi Revizyonu ÖTV Oranları

DÖNEM	1000 ADET SİGARADA VERGİLEME				
	TÜTÜN VERGİSİ	ÖZEL TÜTÜN VERGİSİ	VALİLİK T ÜTÜN VERGİSİ	BELEDİYE TÜTÜN VERGİSİ	TOPLAM
1 Nisan 2016’dan İtibaren	¥ 2950	¥ 456	¥ 481	¥ 2925	¥ 6812
1 Nisan 2017’den İtibaren	¥ 3383	¥ 523	¥ 551	¥ 3355	¥ 7812
1 Nisan 2018’den İtibaren	¥ 4032	¥ 624	¥ 656	¥ 4000	¥ 9312
1 Nisan 2019’dan İtibaren	¥ 5302	¥ 820	¥ 860	¥ 5262	¥ 12.244

Kaynak: <http://www.nta.go.jp/sonota/sonota/osirase/data/h28/tabacco/01.htm>

Alkollü içeceklerde de likör vergisi, imal ve ithal edilen içkilerden alınan bir vergi türüdür. Likör vergisi vergi gelirleri içerisinde yüksek bir paya sahiptir. Japonya’da alkolün vergilendirilmesinde vergi oranı, alkolün kilo litresi üzerinden hesaplanmakta iken, ilave vergiler ise her %1’lik alkol oranı üzerinden hesaplanmaktadır. Japonya’da uygulanan likör vergisine ait vergi oranları aşağıda verilmiştir.

Tablo 15: Japonya’da Likör Vergisi ÖTV Oranları

İÇKİ TÜRÜ	VERGİ ORANI	İLAVE VERGİ
Köpüklü Alkollü İçecekler Biralara vb.	220,000 Yen	-
Biralara (Malt Oranı %25-%50 arası)	178,125 Yen	-
Biralara (Malt Oranı %25 ten az)	134.250 Yen	-
Fermante Likör	140,000 Yen	-
Rafine Edilmiş Saki	120,000 Yen	-
Soçu vb. (Alkol Oranı %20)	200,000 Yen	10,000 Yen
Sert İçkiler Viski vb. (Alkol Oranı %37)	370,000 Yen	10,000 Yen

Karışık Likör (Alkol Oranı %20)	220,000 Yen	11.000 Yen
Saki Bileşikleri	100,000 Yen	-
Mirin veya Muhtelif Likörler	20,00 Yen	-
Yumuşak Şarap veya Likörler (Alkol Oranı %12)	120,00 Yen	10,00 Yen
Toz Halindeki Likörler	390,000 Yen	

Kaynak: Tax Bureau of the Japanese Ministry of Finance, Comprehensive Handbook of Japanese Taxes 2010

3.6. Vietnam’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Vietnam Özel Tüketim Vergisi Kanununda belirtildiği üzere Vietnam’da uygulanan özel tüketim vergileri üretilen veya ithal edilen mallar ile hizmetleri kapsamaktadır. Vergilemede mal ve hizmet grupları olmak üzere ikili bir sınıflandırmaya gidilmiştir.

Tablo 16: Vietnam Sosyalist Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

HİZMETLER	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
<ul style="list-style-type: none"> • Dans Salonları • Masaj Salonları • Kareoke Barlar • Kumaraneler • Slot ve Video Oyunları 	<ul style="list-style-type: none"> • Likör • Bira 	<ul style="list-style-type: none"> • Sigara • Puro • Sigara İçin Kullanılan Diğer Tütün Preparatları 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimalar • Oyun ve Adak Kağıtları • Adak Nesneleri • Akaryakıt Ürünleri ve Bileşenleri • Otomobiller • Uçaklar ve Yatlar • Motosikletler

Kaynak: Vietnam 27/2008/QH12 nolu ÖTVK ve ÖTVK’da değişiklik yapılmasına dair 70/2014 nolu kanunlardan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Vietnam’da vergileme kapsamına alınan mal grupları içerisinde; motorlu taşıtlar, akaryakıt ürünleri ve bileşenleri, klimalar, oyun kâğıtları ve adak yıldızlı kâğıtlar, adak nesneleri, alkol ve tütün ürünleri yer alır iken, hizmetler sınıfında ise; dans ve masaj salonları, kareköke barlar, kumarhaneler, ödüllü ikramiye, slot oyunları

ve benzerleri, video oyunları, bahis, üyelik kartları, piyango ve golf işi vergilendirme kapsamı içerisinde yer almaktadır.

Vietnam’da 1 Ocak 2010 ile 31 Aralık 2012 yılları arasında içerdiği alkol derecesi %20’nin üzerinde olan likörler %45, içerdiği alkol derecesi %20’nin altında olanlar ise %25 oranında vergilemeye tabi tutulmuş iken, biralarda da vergi oranı %45 olarak uygulanmıştır. 1 Ocak 2013 tarihi itibari ile içerdiği alkol derecesi %20 den yüksek olanlar likörlerin ve biraların vergi oranında % 5’lik bir artışa gidilerek bu ürünler üzerinde uygulanan vergi oranı %50 ye yükseltilmiştir.

Vietnam Millet Meclisi 26 Kasım 2014 tarihinde 70/2014 QH13 sayılı Kanun ile Özel Tüketim Vergisi Kanununda bir dizi değişikliğe gitmiştir. Vietnam ÖTVK’nın bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkındaki kanun 1 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kabul edilen bu kanunun ile ÖTV yer alan alkol ve tütün ürünlerinin vergilendirilmesine ilişkin vergi oranlarında yıllar bazında %5 artışı planlanmıştır. 1 Ocak 2016 yılında yürürlüğe giren kanunla tütün ürünleri üzerinde uygulanan %65’lik vergi oranı 1 Ocak 2017 yılında %70’e yükseltilmiştir ve 1 Ocak 2019 yılı itibari ile %75 olarak uygulanacaktır.

Tütün ürünlerindeki vergi oranlarının arttırılmasına yönelik alınan bu kararların arkasında Vietnam Sağlık Bakanlığının ülke genelinde tütün ürünlerin üzerinden alınan verginin diğer bölge ülkelerine kıyasla düşük olduğu görüşü yer almaktadır. Zira Vietnam Sağlık Bakanlığının verilerine göre, Vietnam’da sigaranın neden olduğu hastalıklar yüzünden ülke genelinde yılda 40 bin civarında insanın ölmekte olduğundan söz edilmektedir. WHO tarafından yapılan değerlendirmede vergi zamlarının sigaranın parkende fiyatı üzerinde %10’luk bir artış yaratacağı ve bunda sigara tüketimini %5 oranında azaltacağı ön görülmektedir (<http://tuoitrenews.vn>).

Benzer şekilde 28 Kasım 2015 tarihinde Vietnam Özel Tüketim Vergisi Kanununda yapılan değişiklikle, içerdiği alkol oranı %20’nin üzerinde olan likörlerde uygulanan vergi oranı 1 Ocak 2016 da %55’e, 1 Ocak 2017 yılı itibari ile ise %60’a çıkarılmıştır. 1 Ocak 2018 yılı itibari ile %65’e çıkarılması öngörülmektedir. İçerdiği

alkol oranı %20'nin altında olan likörlerde 1 Ocak 2016 da %30 olarak uygulanan vergi oranı, 1 Ocak 2018 yılında da %35 oranında uygulanacaktır.

Birada 1 Ocak 2016 yılında %55'e, 1 Ocak 2017'de de %60'a çıkarılmış olan vergi oranı, 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren %65 olarak uygulanacaktır. Vietnam Sağlık Bakanlığı Sağlık Stratejisi ve Politikası Enstitüsü verilerine göre Vietnam en çok alkol tüketen ülkeler arasında yirmi beşinci sırada yer almaktadır ve uygulamaya konulan vergi oranlarının ithal içkiler üzerinde yüksek fiyat artışlarına neden olacağı ve Vietnam'da alkol tüketiminin kısıllacağı öngörülmektedir. Alkol ürünlerindeki vergileme ürünlerin KDV hariç satış bedeli veya ithalat bedelleri üzerine özel tüketim vergisi oranları uygulanmak koşulu ile yerine getirilmektedir. Günümüz itibari ile alkol ve tütün ürünlerinin vergilendirilmesine ilişkin vergi oranları aşağıdaki tabloda belirtilmektedir;

Tablo 17: Vietnam'da Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2017)

ÜRÜNLER VE HİZMETLER	VERGİ ORANI
Sigara, Puro ve Diğer Tütün Preparatları	% 65
Likör;	
Alkol derecesi %20 ya da daha yüksek olanlar	
1 Ocak 2016'dan itibaren 31 Aralık 2017'ye kadar	% 60
1 Ocak 2018 yılından itibaren	% 65
Alkol derecesi % 20 ve altında olanlar	
1 Ocak 2016'dan itibaren 31 Aralık 2017'ye kadar	% 30
1 Ocak 2018 yılından itibaren	% 35
Bira;	
1 Ocak 2017'dan itibaren 31 Aralık 2017'ye kadar	% 60
1 Ocak 2018 yılından itibaren	% 65

Kaynak: ÖTVK, <http://www.gdt.gov.vn/wps/portal/english/documents/>

3.7. Nijerya’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Nijerya’da 2017 yılı itibari ile özel tüketim vergilerinin alkol ve tütün ürünleri, kozmetik ürünleri, belirli gıdalar ve çeşitli kâğıt ile kartonlar üzerinde uygulanmakta olduğu görülmektedir. Özel tüketim vergilerinin kapsamı on bir ürün başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bu kapsamının genişletilmesi ve oranlarının belirlenmesinde hükümet sorumludur.

Nijerya Federal Cumhuriyetinde uygulanan özel tüketim vergileri 1999 yılı öncesinde, yerel endüstrileri arttırmak, endüstrilere teşvik, ticaret ve iş masraflarını azaltmak amacı ile hükümet tarafından tüm tüketim vergileri yürürlükten kaldırılmıştır. 1999 yılında içki ve diğer ispirotolu alkoller, sigaralar, purolar, ucu açık purolar, sigarillolar, diğer tütün ve tütün yerine geçen ürünler tekrar Nijerya hükümetince vergileme kapsamına alınmıştır.

Tablo 18: Nijerya Federal Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

ENERJİ ÜRÜNLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
<ul style="list-style-type: none">•Parfüm ve Tuvalet Suları•Sabun ve Deterjan•Tuvalet Kağıtları	<ul style="list-style-type: none">•Alkollü İçecekler•Bira ve Stout•Şaraplar•İçki ve Diğer Alkollü İçecekler	<ul style="list-style-type: none">•Sigara ve Tütün Vergisi	<ul style="list-style-type: none">•Telefon Kuponlar ve Şarj Kartları•Kağıt ve Kartonlar•Makarna

Kaynak: <https://www.customs.gov.ng/Guidelines/Excise/> web sitesi verileri kullanılarak, oluşturulmuştur.

Nijerya’da tütün ürünleri üzerindeki özel tüketim vergisi %20 oranında uygulanmaktadır; ancak saplanıp soyulmamış tütün, kısmen veya tamamen kök salmış tütün ve tütün çöpünün özel tüketim vergisi kapsamına alınmadığı görülmektedir.

Nijerya’da tütün içeren sigaralar, purolar, tütün içeren siluet ve sigarillolar ile diğer sigaralar tütün ürünleri kapsamında vergilemeye tabidir.

Tablo 19: Nijerya’da ÖTV Oranları (2017)

S / N	TARİFE	VERGİ ORANI
1.	Parfüm ve Tuvalet Suları, Kozmetik	5%
2.	Alkollü İçecekler, Meyve Suyu	5%
3.	Sabun ve Deterjan	5%
4.	Bira ve Sert Bira	20%
5.	Şaraplar	20%
6.	Spagetti / Makarna	5%
7.	İçki ve Diğer Alkollü İçecekler	20%
8.	Sigara ve Tütün	20%
9.	Telefon Şarj Kartları / Kuponları	5%
10.	Oluklu Kâğıt veya Kâğıt Tahtası ve Kartonlar, Kâğıt Kurulu Sandıklar ve Dolaplar.	5%
11.	Tuvalet Kâğıtları, Temizlik Kâğıdı, Kâğıt Mendil	5%

Kaynak: <https://www.customs.gov.ng/Guidelines/Excise/>

Nijerya’da alkollü içeceklerin %20 oranında özel tüketim vergisine tabi olduğu görülmektedir. Brendi, palmiye şarabı, elma şarabı, armut şarabı, bal likörü ve malttan yapılmayan biralar vergileme kapsamı dışında bırakılmıştır.

Tablo 20: Nijerya’da İçki ve Diğer Alkollü İçeceklerde ÖTV (2017)

ALKOLLÜ İÇECEKLER	VERGİ ORANI
Biralar;	%20
Malttan yapılmış biralar	
Şaraplar; Taze Üzüm Şarabı (Müstahkem Şaraplar Dâhil)	%20
Köpüklü şarap	
Hacmi iki litreden az olan diğer şaraplar ve fermantasyonu alkolle durdurulmuş uzum suları	
Başka yerde belirtilmemiş diğer üzüm ürünleri	
Vermut ve diğer taze üzüm şarabı, aromalı	

Sert İçkiler; Alkol Oranı %80'den Az Olan Tatlandırılmamış Etil Alkol	%20
Viskiler	
Fermente şeker kamışı ürünlerini damıtarak elde edilen rom ve diğer alkollü içecekler	
Votka	
Cin ve Geneva	
Likörler ve Sert içkiler	
Diğer alkollü içecekler ve likörler ve diğer alkolsüz içecekler	

Kaynak: Nijerya “Cet Tariff - Sections&Chapters”, Chapter_22.pdf ve Chapter_24.pdf’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

3.8. Güney Afrika’da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Güney Afrika Cumhuriyetinde özel tüketim vergileri yüksek hacimli günlük tüketim ürünleri olan petrol, alkollü içecekler, tütün ürünleri ve de bazı gerekli olmayan ya da lüks olarak sınıflandırılan elektronik ekipman ve kozmetik gibi ürünler üzerinde uygulanmaktadır. Vergiler devlet için sürekli bir gelir akışı sağlamakla beraber birincil işlevi insan sağlığına veya çevreye zararlı ürünlerin tüketiminde caydırıcı bir etki yaratmaktır.

Tablo 21: Güney Afrika Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

ENERJİ ÜRÜNLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
•Petrol Ürünleri ve Türevleri	•Biralor •Güçlendirilmiş Şarap •Köpüklü Şaraplar •Aklollü İçecekler	•Sigara •Sigara Tütünü •Puro •Pipo Tütünü	•Motorlu Taşıtlar •Elektronik Cihazlar •Kozmatik •Parfümeri ve diğer ürünler

Kaynak: <http://www.sars.gov.za/ClientSegments/Customs-Excise/Excise/Pages/default.aspx>

Güney Afrika Gelir Hizmetleri (SARS) ülkenin vergi toplama otoritesidir. Güney Afrika Gelir İdaresi özerk ajans olarak 1997 yılındaki yasa ile kurulmuştur. SARS'ın, Güney Afrika'da vergi sistemi ve gümrük hizmetlerinin verilmesi yanında vergi toplamak, tüm ulusal vergi, resim ve harçları yönetmek, ticareti kolaylaştırmak, gelir tahsilatını en üst seviyeye çıkarmak, yasadışı ithalat ve sınırları koruyan bir gümrük hizmeti sunmak, gelir konularında Maliye Bakanına tavsiyelerde bulunmak gibi sorumlulukları vardır. Güney Afrika Gümrük Birliğine (SACU) üye ülkeler arasında bulunan Güney Afrika, Botswana Cumhuriyeti, Lesotho Krallığı, Namibya Cumhuriyeti ile Svaziland Krallığı Cumhuriyetinde alkollü içecekler ve tütün ürünlerinde özel tüketim vergileri üreticiler tarafından ödenmektedir. Afrika Gümrük Birliğine üye ülkeler arasında uygulanan özel tüketim vergileri aşağıdaki ürün guruplarını kapsamaktadır;

- **Alkollü İçecekler**
 - ✓ Malt Bira ve Geleneksel Afrika Bira
 - ✓ Alkollü / İçki Ürünleri
 - ✓ Şarap, Vermut Ve Diğer Mayalı İçecekler
- **Tütün Mamulleri**
 - ✓ Sigaralar ve Purolar
 - ✓ Pipo Tütünü ve Sigara Tütünü
- **Yakıt / Petrol Ürünleri**
- **Reklam Valorem Ürünleri**

SACU' ya üye ülkeler farklı ürünler üzerinde kendilerince ayrı özel tüketim vergileri uygulayabilmektedirler. Güney Afrika'da ayrıca uygulanmakta olan özel tüketim vergileri aşağıda verilmiştir;

- ✓ Levy ve yol kaza fonu
- ✓ Çevre levy ürünleri
- ✓ Belirli türlerdeki plastik torba
- ✓ Elektrik üretimi ve çevre yakıtlarının kullanımı
- ✓ Enerji tasarruflu ampuller
- ✓ Motorlu taşıtlar karbon dioksit emisyon seviyeleri
- ✓ Lastikler

Güney Afrika'da alkol ve tütün ürünleri üzerinde uygulanan özel tüketim vergilerinde %4,8 ila %8,5 oranında artış yapılmıştır. 2017 yılında güncel alkollü içeceklere ilişkin vergi oranları şunlardır;

Tablo 22: Güney Afrika'da Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV (2017)

MALLAR	TARİFE / ORAN	VERGİ ORANI
Malt Bira	340 ml Başına	7 rant
Unfortified Şarap	750 ml Şişe başına	15 rant
Güçlendirilmiş Şarap	750 ml Şişe başına	19 rant
Köpüklü Şarap	750 ml Şişe başına	48 rant
Ciders Ve Alkollü İçkiler Meyve	330 ml Şişe başına	7 rant
Alkollü İçkiler	750 ml Şişe başına	3.77 rant
Sigaralar	Paket Başına (20 adet)	82 rant
Sigara Tütün	50 Gram	91 rant
Pipo Tütünü	25 Gram'a kadar	26 rant
Puro	23 Gram başına	3.09 rant

Kaynak: <http://www.sars.gov.za/ClientSegments/Customs-Excise/Excise/Alcohol-Tobacco/Pages/default.aspx>

3.9. Fildişi Sahilinde Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Fildişi Sahili Cumhuriyetinde akaryakıt ve türevleri, su tüketimi, alkollü içecekler, tütün ürünleri ve silahlar özel tüketim vergisi kapsamına alınmıştır. Suyun vergileme kapsamına alınması diğer ülkelerde özel tüketim vergisi kapsamına alınan ürünlerle karşılaştırıldığına dikkat çekicidir.

Tablo 23: Fildişi Sahili Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

PETROL VE TÜREVLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DiĞER
<ul style="list-style-type: none">•Benzin•Jet yakıtı•Motorin•Ham Yağ•Mieral Yağlar•Parafin Yağı•Dizel Yağı•Ağır Yakıt	<ul style="list-style-type: none">•Şampanya•Şarap•Bira•Hafifi Alkollü İçecekler•İçerdiği alkol oranı %35 'ten az olan alkollü içecekler•İçerdiği Alkol oranı % 35'ten fazla olan alkollü İçecekler	<ul style="list-style-type: none">•Sigaralar•Puro•İnce Purolar•Diğer Sigara veya Tütün Yerine Geçenler	<ul style="list-style-type: none">•Su•Silah

Kaynak: <http://www.dgi.gouv.ci> web sitesi verileri kullanılarak, oluşturulmuştur.

Fildişi Sahili Cumhuriyetin de tütün ürünlerinin vergilendirilmesi KDV hariç ithalat değeri üzerinden belirlenmektedir. Bu değer 15.000 CHF daha az olamaz. Gümrük Birliği ile Fildişi Kıyısına bağlanmış bir ülkede üretilmiş ürünler vergileme kapsamı dışında bırakılmıştır. Fildişi Sahiline kıyısı olmayan bir ülkede üretilen ürünler için 1000 sigarada 20.000 frank vergi alınmaktadır.

Tablo 24: Fildişi Sahilinde Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV (2017)

DAYANAK	ÜRÜNLER	VERGİ ORANI
ALKOLLÜ İÇECEKLER		
İçecekler Üzerindeki Özel Vergi (Kanunun 418 Md.)	Şampanya	%25
	Şaraplar	%30
	Köpüklü şaraplar	%30
	Normal şaraplar	%25
	Bira	%15
	En az 35 ° ihtiva eden diğer alkollü içecekler	%35
	35 ° ihtiva eden diğer alkollü içecekler	%45
	Yumuşak içecekler	%12

TÜTÜN ÜRÜNLERİ		
Tütün Özel Vergisi (Kanununun 418 Md.)	Puro ve ince purolar	%35
	Sigaralar	
	Sigara ve diğer tütün yerine geçenler	

Kaynak: http://www.dgi.gouv.ci/site/index.php?p=droits_accises.ve.http://www.dgi.gouv.ci/site/index.php?p=article_5 web sitesi verileri kullanılarak, oluşturulmuştur.

3.10. ABD’de Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Amerika Birleşik Devletlerinde vergiler, merkezi hükümet (federal), eyalet ve yerel yönetimlerce (belediye) toplanmaktadır. Her birim kendi vergilerini uygular. Birden fazla birim ana vergi kaynaklarından yararlanmasına rağmen birimler arasında paylaşılan vergi söz konusu değildir. Federal hükümet, eyalet yönetimlerinin çoğu ve yerel yönetimler gelir vergileri uygulamaktadırlar. Federal düzeyde en önemli gelir kaynakları gelir vergisi ile maaş ve ücretlerden yapılan kesintilerdir. Eyalet düzeyinde ise satış ve gelir vergileri iken, yerel düzeyde ise servet vergileri en önemli gelir kaynağıdır (Karyağdı, 2006).

Tablo 25: ABD’de Özel Tüketim Vergileri

GIDA ÜRÜNLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
•Şeker Aparentif ve Soda Vergisi	•Alkol Vergisi	•Sigara ve Tütün Vergisi	•Esrar Vergisi •Otel ve Turizm Vergisi •Cep telefonu ve Wireless Vergisi •Gaz ve Taşımacılık Vergisi

Kaynak: <https://taxfoundation.org/center/state-tax-policy/#policy> web sitesi verileri kullanılarak, oluşturulmuştur.

Amerika Birleşik Devletlerinde genel olarak, tüketim vergileri federal düzeyde %10'luk bir paya sahiptir. ABD'de tüm eyaletler ve birçok yerel belediyenin çeşitli tüketim vergileri koyma yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenle eyaletler arası uygulanan vergiler farklılık göstermektedir.

➤ Sigara ve Tütün Vergileri

ABD'de ülkenin ilk federal sigara vergisi bir iç savaş gelir tedbiri olarak 1864 yılında yürürlüğe konulmuştur. Ülkenin ilk devlet düzeyindeki sigara tüketim vergisi ise 1921 yılında Iowa yürürlüğe girmiştir. ABD'nin yönetim biçiminden kaynaklı olarak yerel vergilerde eyaletler arası farklılıklar bulunmaktadır. Her eyalet kendine özgü vergi oranları uygulamaktadır. Bir başka deyişle vergi konusunda eyaletler arasında bir birliğin olduğundan söz edilemez. Amerika Birleşik Devletlerinde sigara vergileri, devletlerin gelir yetersizlikleri ile karşı karşıya kaldığında, bazen de büyük, yapısal sorunların düzeltilmesi için öne sürülmektedir. Amerikalılar arasında sigara tüketiminin azlığı, sigaradan elde edilen vergi gelirini düşürmektedir. Yani sigaradan elde edilen vergi gelirleri Amerika'da güvenilir bir gelir kaynağı değildir. ABD'de uygulanan vergi oranları ve tarifelerine ilişkin güncel bilgiler şunlardır;

Sigaralar, 2017 yılı itibari ile New York'ta paket başına (4,35 \$)'la ülke genelinde en yüksek tutarda vergilendirilmektedir. Sigaranın vergilendirilmesinde Connecticut (3.90 \$), Rhode Island (3.75 \$) ve Massachusetts (3.51 \$) ülke genelinde en yüksek tutarlar olarak New York'u yakından takip etmektedir. ABD'de sigaralarda uygulanan vergi tutarlarında aşırı derecede farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, Missouri (0.17 \$), Virginia (0.30 \$), Gürcistan (0.37 \$), North Dakota (0.44 \$) ve North Carolina (0.45 \$) ile ülkedeki en düşük vergi uygulamasına sahip eyaletlerdir. Amerika'da Federal sigara vergileri kadar yerel sigara vergilerinin eyalet bazında uygulandığı görülmektedir. Chicago'da, eyalet, ilçe ve şehir vergilerinin toplamı, bir paket sigaranın fiyatına (6.16 \$) olarak eklenmektedir. New York'ta sigara içenler ise yerel vergi olarak paket başına (5.85 \$) dolarlık bir vergileme ile karşılaşmaktadırlar.

ABD'de sigara ve tütün ürünlerinde var olan vergisel farklılıklar eyaletler arasında kaçakçılık faaliyetlerinin artmasına ve neden olmaktadır. Kaçakçılık

faaliyetlerinde bulunan kişilerin düşük vergi uygulayan eyaletlerden edindikleri sigara ve tütün ürünlerini, yüksek vergi uygulayan eyaletlerde sattıkları ve bu şekilde yasa dışı kazanç elde ettikleri görülmektedir ve ABD’de uygulanan sigara vergilerinin düşük gelirli orantısız bir şekilde etkilemekte olduğu bilinmektedir.

➤ Alkollü İçecekler

Amerika Birleşik Devletlerinde alkollü içecekler üzerinde uygulanan özel tüketim vergileri biralar, şaraplar ve yüksek alkol içeren içecekler üzerinde uygulanmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde şarap üzerinden alınan vergilerde diğer tüketim vergileri gibi eyaletler arasında farklılık göstermektedir. Vergilemede eyaletler arası çeşitlilik söz konusudur. Arkansas, Minnesota ve Tennessee eyaletlerinde vergileme kabın büyüklüğüne veya şişeye bağlı ücretlendirilebildiği gibi yine Arkansas, Minnesota eyaletleri ile Maryland, South Dakota ve Columbia bölgelerinde alkollü içeceklerin toptan vergi oranları dikkate alınarak bölgeye özgü satış vergileri de yer almaktadır.

ABD’de 2016 yılında uygulanan şarap vergilerinde Alabama (3.30\$), Kentucky Alaska (2.50\$), Florida (2.25\$), Iowa (1.75\$) ve New Mexico (1.70\$) eyaletler bazında en yüksek vergi oranına sahip eyaletlerdir. Buna karşılık Louisiana (0.11\$), Kaliforniya (0,20\$), Teksas (0.20\$), Wisconsin (0.25\$) ve Kansas ile New York’un (0,30\$) ise en düşük vergi oranına sahip eyaletler olduğu görülmektedir. Aynı zamanda pek çok eyalette şarap türüne göre değişik oranlarda vergiler söz konusudur ve daha yüksek alkol içeriğine sahip şaraplar genellikle daha yüksek ÖTV oranlarına tabidir.

Federal vergi oranların da içerdiği alkol hacmi %14’e kadar olan şaraplar galon başına (1.07\$), hacimce %14 ila %21 arasında alkol içeren şaraplar galon başına (1,57\$) ve hacimce %21 ila %24 alkol içeren şaraplarda galon başına (3.15\$) vergileme söz konusudur. ABD’de köpüklü şaraplar kendi kategorisinde değerlendirilir ve alkol içeriğinden bağımsız olarak galon başına (3.40\$) vergilendirmeye tabidir.

ABD’de sert içkiler şarap ve bira gibi alkollü içeceklere kıyasla çok daha yüksek oranlarda vergilemeye tabi tutulmaktadır. Birçok tüketim vergisinde olduğu gibi sert içkilerde de eyaletler arası vergisel farklılıklar bulunmaktadır. Sert içkilerde Washington (33,54\$), Oregon (22.74\$), Virginia (19.86\$), Alabama (18.25\$) galon başına en yüksek ÖTV alınan eyaletlerdir.

Missouri (2.00\$), West Virginia (2.11\$), Colorado (2.28\$) ve Texas (2.40\$) ise en düşük vergi oranlarının uygulandığı eyaletlerdir. ABD genelinde bira vergisi de eyaletler arasında büyük farklılık gösterir. 2016 yılında en düşük vergi tutarı Wyoming eyaletinde galon başına (0,02\$) iken, en yüksek vergi tutarı da Tennessee eyaletinde galon başına (1.29\$) dır.

3.11. Dominik’te Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Dominik Cumhuriyetinde özel tüketim vergileri yurt içerisinde imal edilen veya ithal edilen malları kapsamaktadır. Dominik Cumhuriyetinde özel tüketim vergilerinin alkol ve tütün ürünleri, telekomünikasyon hizmetleri, genel sigortalar ve kanunla kurulmuş diğer varlıklar üzerinden alınmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 26: Dominik Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri

GIDA ÜRÜNLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DİĞER
<ul style="list-style-type: none">•Genel Sigortalar•Kanunla Kurulmuş Diğer Varlıklar	<ul style="list-style-type: none">•Alkollü İçecekler Vergisi	<ul style="list-style-type: none">• Enfiye Vergisi	<ul style="list-style-type: none">•Telekomünikasyon Hizmetleri Vergisi

Kaynak:<http://www.dgii.gov.do/informacionTributaria/principalesImpuestos/Pagina s/Impuesto%20Selectivo%20al%20Consumo.aspx> web sitesi verileri kullanılarak, oluşturulmuştur.

Dominik Cumhuriyetinde uygulanan özel tüketim vergilerinde ürün ve hizmete bağlı olarak farklı vergi oranları uygulanmaktadır. Vergileme alkollü içeceklerin litredeki mutlak alkol değerine bağlıdır. Tütün ürünlerinde de sigara paketlerine bağlı olarak belirlenen miktarda özel tüketim vergileri uygulanmaktadır. Özel tüketim vergisi kapsamına alınan telekomünikasyon hizmetlerinde %10, genel sigorta hizmetlerinde %16 ve kanunla kurulan diğer varlıklar üzerinden de belirlenen miktarlarda özel tüketim vergisi tahsil edilmektedir. Dominik Cumhuriyetinde tütün ürünlerinde uygulanan özel tüketim vergilerinin hesaplanmasında kullanılan geçerli tutarlar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 27: Dominik’te Tütün Ürünlerinde ÖTV (2017)

SİGARALAR PAKET (20 ADET)		
2402.20.10	Siyah enfiye	50.89 \$
2402.20.20	Sarışın enfiye	50.89 \$
2402.90.00	Diğer	50.89 \$
SİGARA PAKET (10 ADET)		
2402.20.30	Siyah enfiye	25.44 \$
2402.20.40	Sarışın enfiye	25.44 \$
2402.90.00	Diğer	25.44 \$

Kaynak: <http://www.dgii.gov.do/informacionTributaria/publicaciones/avisosInformativos/Documents/15-17.pdf> verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Dominik Cumhuriyetinde; alkol, alkollü içkiler ve bira üreticileri için uygun spesifik miktarlar aylık enflasyon oranı dikkate alınarak belirlenmektedir. 2017 yılında özel tüketim vergilerinin hesaplanmasında kullanılan geçerli tutarlar aşağıda listelenmiştir. Dominik Cumhuriyetinde alkol ürünleri, alkollü içecekler ve biralar her türü mutlak alkolün litresine bağlı olmak koşuluyla, perakende satış fiyatına ek olarak %10 oranında ad-valorem vergiye tabi tutulmaktadır. Vergi Kanununda tanımlanan bu verginin tutarı perakende satış fiyatıdır.

Tablo 28: Dominik'te Alkollü İçeceklerde ÖTV (2017)

HS KOD	TANIM	VERGİ MİKTARI (DOMİNİK PEZOSU)
22.03	Malt bira (malt özü hariç)	601,6 \$
22.04	Kuvvetlendirilmiş şaraplar (üzüm şırası gibi taze üzüm şarabı)	601,6 \$
22.05	Vermut ve diğer taze üzüm şarapları (aromatik maddeler ile tatlandırılmış)	601,6 \$
22.06	Diğer fermente edilmiş içecekler (örneğin, elma, armut, bal mayalı içecekler ve meşrubat, belirtilen karışımlar)	601,6 \$
22.07	Herhangi bir kuvvet etil alkol ve denatüre edilmiş en az 80% alkol derecesi ile denatüre edilmemiş etil alkol.	601,6 \$

Kaynak: <http://www.dgii.gov.do/informacionTributaria/publicaciones/avisosInformativos/Documents/14-17.pdf>, verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

3.12. Porto Riko'da Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

Porto Riko Cumhuriyetinde özel tüketim vergileri satılan, tüketilen, kullanılan veya ithal edilen ürünler üzerinden sadece bir kez kanununda belirtildiği şekilde tahsil edilmektedir.

Tablo 29: Porto Riko Federal Topraklarında Özel Tüketim Vergileri

AKARYAKI VE TÜREVLERİ	MOTORLU TAŞITLAR	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	DIĞER
<ul style="list-style-type: none">•Benzin•jet yakıtı•Gaz Yağı•Ham Yağ•Dizel Yakıtı•Kısmen Petrol Ürünleri•Herhangi Bir Hidrokarbon Karşımı İşleme	<ul style="list-style-type: none">•Araçlar•Tekene ve Ağır Ekipman	<ul style="list-style-type: none">•Sigaralar•Dumansız Enfiye	<ul style="list-style-type: none">•Plastik Ürünler•Şeker•Çimeto

Kaynak: <http://www.hacienda.pr.gov/arbitrios/lista-de-articulos-que-estan-sujetos-al-pago-de-arbitrios> web sitesi verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Porto Riko’da petrol ve madeni yağlar, şeker, plastikler, tütün ürünleri, motorlu taşıtlar ve çimento muafiyet uygulanmadığı sürece özel tüketim vergisi kapsamındaki ürünlerdir. Porto Riko’da alkol ürünlerinde uygulanan özel tüketim vergileri yoktur; ancak tütün ürünlerinden her yüz sigara için (16.15\$) tutarında özel tüketim vergisi alınmaktadır.

Porto Riko’da kullanılan sigara terimi ince kesilmiş doğal veya sentetik enfiye rulo, ya da doğal sentetik bitki materyali veya herhangi bir karışımı anlamına gelmektedir. Yine ürünleri elde etmek için kullanılan herhangi bir madde ya da sigara, puro ve küçük puro olarak ta bilinir.

Tablo 30: Porto Riko’da Tütün Ürünlerinde ÖTV (2017)

TÜRÜ	AÇIKLAMA	VERGİ ORANI
İnce kesilmiş doğal enfiye rulo	100 adet	\$ 16.15
İnce kesilmiş sentetik enfiye rulo	100 adet	\$ 16.15
Doğal bitki materyali ya da karışım	100 adet	\$ 16.15
Sentetik bitki materyali ya da karışım	100 adet	\$ 16.15
Küçük puro	100 adet	\$ 16.15
Puro	100 adet	\$ 16.15
Sigara	100 adet	\$ 16.15

Kaynak: <http://www.hacienda.pr.gov/arbitrios/tipos-de-arbitrio#cigarrillos>

3.13. İngiltere’de Alkol ve Tütün Ürünlerinin Vergilendirilmesi

İngiltere’ de özel tüketim vergilerinin akaryakıt ürünleri, enerji ürünleri, alkol ve alkollü içecekler ile tütün ürünleri üzerinden alınmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 31: İngiltere’de Özel Tüketim Vergileri

AKARYAKI VE TÜREVLERİ	ALKOLLÜ İÇECEKLER	TÜTÜN ÜRÜNLERİ	ENERJİ ÜRÜNLERİ
<ul style="list-style-type: none">•Hidrokarbon Yağı•Biyoyakıtlar	<ul style="list-style-type: none">•Alkollü İçecekler•Alkol İçeren Kompozit Ürünler	<ul style="list-style-type: none">•Tütün Ürünleri	<ul style="list-style-type: none">•İklim Değişikliği Levy

Kaynak: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-trade-tariff-excise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances/uk-trade-tariff-excise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances>

Alkollü içecekler kendi içerisinde şaraplar, biralar, elma ve armut şarapları, alkollü içecekler ve düşük alkollü içecekler olmak üzere sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Tütün ürünlerinde ise her hangi bir sınıflandırma söz konusu değildir ve tüm tütün içeren ürünlerini kapsamaktadır

➤ **Şaraplar**

Şarap, sıvı alkol ile takviye edilmiş veya aromatik ekstratlar ile tatlandırılmış olsun ya da olmasın, taze üzümün alkolik fermentasyon ya da taze üzüm şirasından elde edilen likör anlamına gelmektedir. İngiltere’de şaraplar alkollü içecekler kategorisi içerisinde ÖTV kapsamına alınmış ve içerdiği alkol oranına göre vergilemeye tabi tutulmuştur.

Tablo 32: İngiltere’de Şaraplarda ÖTV Oranları (2017)

ŞARAPLAR	ÖTV TUTARI
İçerdiği alkol oranı %5,5’ i aşan; ancak %8,5’ten az olan köpüklü şaraplar	100 litre başına £ 279,46
İçerdiği alkol oranı %8,5’ i aşan; ancak %15’ten az olan köpüklü şaraplar	100 litre başına £ 369,72
İçerdiği alkol oranı %5,5’ i aşan; ancak %15’ten az olan şaraplar	100 litre başına £ 288,65
İçerdiği alkol oranı %15’ i aşan; ancak %22’den az olan köpüklü şaraplar	100 litre başına £ 384,82
İçerdiği alkol oranı %22’ i aşan köpüklü şaraplar	Litre başına £ 28,74

Kaynak: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-trade-tariffexciseduties-reliefs-drawbacks-and-allowances/uk-trade-tariff-excise-duties-reliefsdrawbacksand-allowances>

➤ **Elma ve Armut Şarapları**

Elma ve armut şarapları; herhangi bir alkollü içki ya da herhangi bir likör ilavesi olmadan elma veya armut suyunun fermantasyonundan 20° C’de elde edilen ve alkol hacmi en az % 8,5 olan elma veya armut suyu anlamına gelmektedir.

Tablo 33: İngiltere’de Elma ve Armut Şaraplarında ÖTV Oranları (2017)

ELMA VEYA ARMUT ŞARABI (İngiltere’de yapılan veya ithal edilen)	ÖTV TUTARI
İçerdiği alkol oranı %5,5’ i aşan; ancak %8,5’ten az olan köpüklü şaraplar	100 litre Başına £ 268,99
İçerdiği alkol oranı %1,2’ i aşan; ancak %5,5’ten az olan köpüklü şaraplar	100 litre Başına £ 38,87
İçerdiği alkol oranı %1,2’ i aşan; ancak %7,5’ten fazla olmayan şaraplar	100 litre Başına £ 38,87
İçerdiği alkol oranı %7,5’ i aşan; ancak %8,5’ten fazla olmayan köpüklü şaraplar	100 litre Başına £ 58,75
İçerdiği alkol oranı %1,2’ geçmeyenlerede	0

Kaynak: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-trade-tariffexciseduties-reliefs-drawbacks-and-allowances/uk-trade-tariff-excise-duties-reliefsdrawbacksand-allowances>

➤ **Biralar**

İngiltere’de 30.000 hektolitreden fazla bira üretmeyen bağımsız bira fabrikalarında üretilen biralar için 1 Haziran 2002’den itibaren indirimli vergi oranı uygulanmakta olduğu görülmektedir. Vergi oranının hesaplanmasında aşağıdaki yöntem kullanılmaktadır;

$$(Yıllık \text{ Üretim} - 2.500) / (Yıllık \text{ Üretim}) \times (\text{Standart Vergi Oranı})$$

30.000 ila 60.000 hektolitre arasında bira üreten bağımsız bira fabrikalarında üretilen biralar için de 1 Haziran 2004’ten itibaren indirimli vergi oranı da getirilmiştir. Vergi oranının hesaplanmasında aşağıdaki yöntem kullanılmaktadır;

$$(Yıllık \text{ Üretim}) - (Yıllık \text{ Üretim} \text{in } 2.500\text{'ü} - 30.000 \text{ hektolitreyi aşan üretimin } \% 8,3\text{'ü}) \\ \times (\text{Standart Vergi Oranı}) / (Yıllık \text{ Üretim})$$

Biralarda %0,5’i aşan, ancak % 1,2’yi aşmayan malttan yapılan düşük alkollü içecekler ÖTV’den kapsamı dışındadır. Bazı bira bazlı içecek örnekleri düşük alkollü içecekler bölümünde sınıflandırılmıştır. Vergilendirme biranın alkol yüzdesi ya da hacmine bağlıdır.

Tablo 34: İngiltere’de Birada Uygulanan ÖTV Oranları (2017)

BİRALAR	ALKOL YÜZDESİ İÇİN LİTRE BAŞINA
Alkol derecesi % 1,2 den fazla %2,8 kadar olan	8.42 peni
Alkol derecesi % 2,8 den fazla %7,5 kadar olan	19.08 peni
Alkol derecesi %7,5’ tan fazla	24.77 peni

Kaynak: <https://www.gov.uk/tax-on-shopping/beer-tobacco>

➤ Alkollü İçecekler

İngiltere’de vergileme kapsamına alınan viskilerin litre başına vergilemeye tabi tutulmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 35: İngiltere’de Viskilerde Uygulanan ÖTV Oranı (2017)

VİSKİLER	ÖTV TUTARI
Tamamen malt	20 santigrat derece sıcaklıktaki alkollü içkilerde litre başına £ 27.66
Tamamen tahıl	
Harmanlanmış	
İngiltere dışında üretilmiş viski	
İçerdiği alkol oranı %1,2’i geçen; ancak %8’i geçmeyenler	

Kaynak: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-trade-tariff-excise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances/uk-trade-tariff-excise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances#tobacco-products>

➤ Hafifi Alkollü İçecekler

Hafif alkollü içecekler meyve özü ve meyve aromalı, karbonatlı su, meyve suyu gibi karışımların bira ile karışımı sonucu elde edilen düşük alkol oranına sahip içeceklerdir.

- ✓ Alkol gücü % 5,5 geçmeyen şarap.
- ✓ Alkol gücü % 5,5 geçmeyen yapılmış-şarap.
- ✓ Alkol gücü % 5,5 geçmeyen elma / armut bazlı yapılmış karışık içecekler.

Tablo 36: İngiltere’de Hafif Alkollü İçeceklerde ÖTV Oranları (2017)

HAFİF ALKOLLÜ İÇECEKLER	ÖTV ORANLARI
İçerdiği alkol oranı %1,2’ i geçmeyenler	-
İçerdiği alkol oranı %1,2’i aşan; ancak %5,5’i geçmeyenler	100 litre başına £ 88,93
İçerdiği alkol oranı %4,0’ ı aşan; ancak %5,5’i geçmeyenler	100 litre başına £ 122,30
İçerdiği alkol oranı %1,2’i aşan bira esaslı içecekler	100 litre başına £ 19,08

Kaynak:<https://www.gov.uk/government/publications/uktradetariffexcise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances/uk-tradetariffexcise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances#tobacco-products>

➤ **Tütün Ürünleri**

İngiltere’de tütün ürünlerinin vergilendirilmesine yönelik yürürlükteki vergi oranlarında 8 Mart 2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere değişikliğe gidildiği görülmektedir. Tütün ürünleri üzerinde uygulanan vergi oranları şunlardır;

Tablo 37: İngiltere’de Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları (2017)

TÜTÜN ÜRÜNLERİ	AÇIKLAMALAR	ÖTV TUTARI
Sigaralar	Alternatiflerden yüksek olan tutar vergi olarak belirlenir	Perakende fiyatının % 16,5 + 1000 sigara başına £ 207,99 veya 1000 sigara başına £ 268,63
Purolar	Vergi için ağırlıkta herhangi bir sökülebilir filtre veya ağızlık dâhil edilebilir. Bunlar puronun toplam ağırlığı şeklindedir	Kg başına £ 259,44
Handrolling tütün		Kg başına £ 209,77
Diğer sigara tütünleri		Kg başına £ 114,06
Çiğnemelik tütün		Kg başına £ 114,06

Kaynak:<https://www.gov.uk/government/publications/uktradetariffexcise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances/uk-tradetariffexcise-duties-reliefs-drawbacks-and-allowances#tobacco-products>

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ALKOL VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN TÜKETİMİ VE VERGİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR SAHA ARAŞTIRMASI

Bu bölümde; alkollü içecekler ve tütün ürünleri üzerinde uygulanmakta olan özel tüketim vergisinin tüketim ilişkisi çerçevesinde etkilerinin ortaya çıkarılmasına yönelik gerçekleştirilen saha araştırmasına ve araştırma sonucu elde edilen bilgiler ile değerlendirmelere yer verilecektir.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun (III) sayılı listesi kapsamında vergilemeye tabi tutulan alkollü içecekler ve tütün ürünlerindeki vergilemenin, tüketim ilişkisi çerçevesinde etkileri ve vergileme ile hedeflenen sosyal amaca ulaşıp ulaşılmadığının ortaya çıkarılmasıdır.

Araştırmanın önemi arttıran en önemli unsur vergilemede mali amacın önüne geçen sosyal fayda amacının etkinliği ve vergilemenin alkol ve tütün ürünlerinin tüketimi üzerinde yarattığı etkilerin tartışılacak olmasıdır. Bu araştırma alkollü içecekler ve tütün ürünlerinin tüketiminin azaltılmasına yönelik hedeflenen sosyal fayda amacına ulaşmada, çeşitli fikirlerin ortaya atılmasında bir kaynak görevi görecektir.

4.2. Araştırmanın Modeli ve Örneklem

Araştırmanın örneklem seçiminde; Türkiye’nin çeşitli coğrafi bölgelerinde yer alan illerin isimleri kâğıtlara yazılmış ve her bölgeden üçer il belirlenmesine yönelik kura çekimi gerçekleştirilmiştir. Yapılan kura çekimi sonrası anket uygulaması yapılacak iller belirlenmiştir;

- **Marmara Bölgesinden;** Çanakkale, Edirne ve Tekirdağ,
- **Ege Bölgesinden;** Aydın, Muğla ve Kütahya,
- **Karadeniz Bölgesinden;** Ordu, Giresun ve Zonguldak,
- **İç Anadolu Bölgesinden;** Yozgat, Niğde ve Sivas,
- **Akdeniz Bölgesinden;** Osmaniye, Isparta ve Kahramanmaraş,
- **Doğu Anadolu Bölgesinden;** Malatya, Elazığ ve Kars,
- **Güney Doğu Anadolu;** Mardin, Gaziantep ve Siirt

İllerin belirlenmesinin ardından TÜİK'in 2017 yılı nüfus sayımı ve OECD'nin üyesi olan 34 ülkenin sağlık verilerini yayımladığı “*Bir Bakışta Sağlık*” raporundaki veriler kullanılarak, Türkiye'nin toplam nüfusu içerisinde tahmini sigara ve tütün ürünleri kullanan kişi sayısına ulaşılmıştır. Türkiye'de alkol kullanan kişi sayısına ilişkin net bir veri elde edilememiş; ancak Gfk araştırma şirketinin Wall Street Journal Gazetesi için on üç Avrupa Birliği ülkesi, Türkiye, ABD, Rusya ve İsviçre'de yaptığı araştırmada “*Türklerin %82'si hiç içki içmiyor*” sonucu ve Türkiye Yeşilay Cemiyetinin “*Alkol Bağımlılık ve Özendirici Eylemler*” raporunda belirtilen Türkiye'de dört milyon bağımlı, on üç milyon da alkole meyilli kişinin var olduğu sonucundan hareketle, Türkiye'nin toplam nüfusu içerisinde tahmini 10.000.000 – 17.000.000 arasında alkollü içecek kullanıcısının olduğu var sayılmıştır.

Bu veriler ışığında Türkiye'deki alkol ve tütün kullanıcılarının ana kitle büyüklüğü belirlenmiştir. İstatiksel araştırmalarda kullanılan Ana kütle büyüklüğüne bağlı tolerans örneklem hacimleri tablosundan yararlanılmış ve %95 güvenilirlik oranına denk gelen minimum örneklem yeterlilik sayısı dikkate alınarak, anket uygulanacak kişi sayısı aşağıdaki yöntem ile hesaplanmıştır;

$$\frac{\text{İl Nüfusu}}{\text{Türkiye Nüfusu}} = \text{İlin Türkiye Nüfusuna Oran}$$

$$\frac{(\%95 \text{ Güven Aralığı Minimum Örneklem Sayısı}) \times (\text{İlin Türkiye Nüfusuna Oranı})}{100} = K$$

$K = \text{Anket Uygulanacak Örneklem Kişi Sayısı}$

Tablo 38: Sigara veya Tütün Ürünleri Kullanıcıları Örneklem Hesaplaması

Türkiye Nüfusu (2017)	79.814.872 KİŞİ	Tahmini Sigara Kullanıcısı	18.357.421 KİŞİ		
İller	İl Nüfusu	İllerin Türkiye Nüfusu %'si	Örneklem Hacim (%95)	İllerin Türkiye Nüfusu %'si	Örneklem Kişi Sayısı
MARMARA BÖLGESİ					
ÇANAKKALE	519793	1%	9513	1	95
EDİRNE	401701	1%	9513	1	95
TEKİRDAĞ	972875	1%	9513	1	95
EGE BÖLGESİ					
AYDIN	1068260	1%	9513	1	95
MUĞLA	923773	1%	9513	1	95
KÜTAHYA	573642	1%	9513	1	95
AKDENİZ BÖLGESİ					
OSMANİYE	2328555	1%	9513	1	95
ISPARTA	1555165	1%	9513	1	95
K.MARAŞ	1112634	1%	9513	1	95
KARADENİZ BÖLGESİ					
ORDU	750588	1%	9513	1	95
GİRESUN	444467	1%	9513	1	95
ZONGULDAK	597524	1%	9513	1	95
İÇ ANADOLU BÖLGESİ					
YOZGAT	1358980	1%	9513	1	95
NİĞDE	844842	0%	9513	0	0
SİVAS	621224	1%	9513	1	95
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
MALATYA	781305	1%	9513	1	95
ELAZIĞ	578789	1%	9513	1	95
KARS	289786	0%	9513	0	0
GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
MARDİN	1940627	1%	9513	1	95
G.ANTEP	1974244	2%	9513	2	190
SİİRT	322664	0%	9513	0	0
TOPLAM ÖRNEKLEM KİŞİ SAYISI					1.805 KİŞİ

Tablo 39: Alkollü İçecek Kullanıcıları Örneklem Hesaplaması

Türkiye Nüfusu (2017)	79.814.872 KİŞİ	Tahmini Alkol Kullanıcısı	10.000.000-17.000.000 KİŞİ		
İller	İl Nüfusu	İllerin Türkiye Nüfusu %'si	Örneklem Hacim (%95)	İllerin Türkiye Nüfusu %'si	Örneklem Kişi Sayısı
MARMARA BÖLGESİ					
ÇANAKKALE	519793	1%	9513	1	95
EDİRNE	401701	1%	9513	1	95
TEKİRDAĞ	972875	1%	9513	1	95
EGE BÖLGESİ					
AYDIN	1068260	1%	9513	1	95
MUĞLA	923773	1%	9513	1	95
KÜTAHYA	573642	1%	9513	1	95
AKDENİZ BÖLGESİ					
OSMANİYE	2328555	1%	9513	1	95
ISPARTA	1555165	1%	9513	1	95
K.MARAŞ	1112634	1%	9513	1	95
KARADENİZ BÖLGESİ					
ORDU	750588	1%	9513	1	95
GİRESUN	444467	1%	9513	1	95
ZONGULDAK	597524	1%	9513	1	95
İÇ ANADOLU BÖLGESİ					
YOZGAT	1358980	1%	9513	1	95
NİĞDE	844842	0%	9513	0	0
SİVAS	621224	1%	9513	1	95
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
MALATYA	781305	1%	9513	1	95
ELAZIĞ	578789	1%	9513	1	95
KARS	289786	0%	9513	0	0
GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
MARDİN	1940627	1%	9513	1	95
G.ANTEP	1974244	2%	9513	2	190
SİİRT	322664	0%	9513	0	0
TOPLAM ÖRNEKLEM KİŞİ SAYISI					1.805 KİŞİ

4.3. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Aracı

Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır ve veri toplama aşamasında araştırma konusu üzerine hazırlanan sorular yer almaktadır. Anket formunda ilk yedi soru katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik iken, sonraki on beş soru sigara ve alkollü içecek tüketimine yöneliktir. Araştırmanın son bölümde yer alan sorular ise tüketim ve vergi ilişkisi ağırlıklıdır. Araştırmada toplamda otuz soru yer almaktadır.

Araştırmada Türkiye'nin coğrafi bölgeleri arasından kura yöntemi ile belirlenen illerin nüfus oranlarından yararlanılarak yapılan hesaplama sonrası ulaşılması gereken örneklem sayısı belirlenmiştir. Hesaplanan ve ulaşılması gereken örneklem sayısının %40 fazlası oranında anket formu illerde bulunan kişilere ulaştırılmıştır. Anketler, tütün ürünleri veya alkollü içecek kullanan ya da her ikisini kullanan kişilere uygulanarak, hedeflenen örneklem sayısına ulaşılmaya çalışılmıştır. İllere gönderilen ve geri dönen anket formları içerisinde eksik bilgilerin ve tutarsız cevapların yer aldığı formlar değerlendirmeye alınmamıştır. Sigara veya tütün ürünleri kullanan kişilerde ulaşılması hedeflenen 1805 kişilik örneklem sayısına ulaşılmış; ancak alkollü içecek kullanıcılarında ulaşılması hedeflenen 1805 kişilik örneklem sayısına ulaşılamamıştır. Alkollü içecek kullanıcısı olarak ulaşılabilen 1064 kişiden elde edilen veriler işleme alınmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 22.0 istatistik programına aktararak gerekli analizlere tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda ilk önce anket sorularına verilen cevapların frekans dağılımları, daha sonra da çeşitli hipotezler oluşturulmak koşulu ile T-Testi, Anova Testi ve Korelasyon analizi ışığında elde edilen veriler incelenmiştir.

T-Testi, Dublin'de bira fabrikasında çalışan W.S.Gosset tarafından 1908'de geliştirilmiştir. T-Testi t dağılımına dayanır ve iki ortalama arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığının ya da şans eseri ortaya çıkıp çıkmadığının tahmin edilmesinde hipotezleri test eder. T-Testi iki ortalama arasındaki farkları test etmede kullanılan paramatik bir tekniktir. T-Testi deneysel olmayan araştırmalarda

kullanılır. T-Testinde örneklemin yansız olarak seçilmiş olması gerekmektedir; ancak T-Testinin güçlü bir paramatik yöntem olması nedeni ile yansız olarak seçilmeyen örneklerde de kullanılabilir (Büyüköztürk vd., 2015:153-154).

Anova Testi; Tek yönlü varyans analizidir ve iki ya da ikiden daha fazla bağımsız değişken grubunun ortalamalarının karşılaştırılması için kullanılır. Tek yönlü varyans analizlerinde iki temel unsur söz konusudur. Bunlarda ilki tüm grupların normal dağılıma sahip olması ikincisi ise grupların varyanslarının bağdaşık olmasıdır.

Korelasyon analizi ise; değişkenler arasında ilişkinin yönünü, derecesini ve önemini ortaya çıkaran istatistiksel bir yöntemdir. Değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve derecesini belirten katsayıya korelasyon katsayısı adı verilir. Korelasyon katsayısı küçük r harfi ile gösterilmektedir. r değeri -1 ile +1 arasında değerler almaktadır. r değeri -1'e yakın değerler alırsa değişkenler arasında negatif bir ilişki +1'e yakın değerler alırsa değişkenler arasında pozitif bir ilişki vardır. Eğer r değeri sıfıra değeri alırsa değişkenler arasında bir ilişki olmadığı sonucuna varılır.

Gerçekleştirilen araştırmada, katılımcıların soru formunda yer alan soruları doğru şekilde algıladığı ve doğru yanıtladıkları varsayılmıştır. Araştırmanın sadece tütün ürünleri ile alkollü içecekleri tüketenler üzerinde gerçekleştirilmiş olması araştırma için bir sınırlılık oluşturmaktadır.

4.4. Araştırma Bulguları

Bu bölümde; alkollü içecekler ve tütün ürünlerinin vergilendirilmesine yönelik gerçekleştirilen saha araştırmasına ilişkin bulgulara yer verilecektir.

4.4.1. Hedef Kitlenin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Gerçekleştirilen çalışmada Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden 1805 kişilik katılımcı sayısına ulaşılmıştır. Araştırma anketine katılan kişilerin cinsiyet, yaş, medeni hal, meslek, aylık gelir gibi demografik özelliklerine yönelik değişkenlerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular şunlardır;

➤ **Cinsiyet**

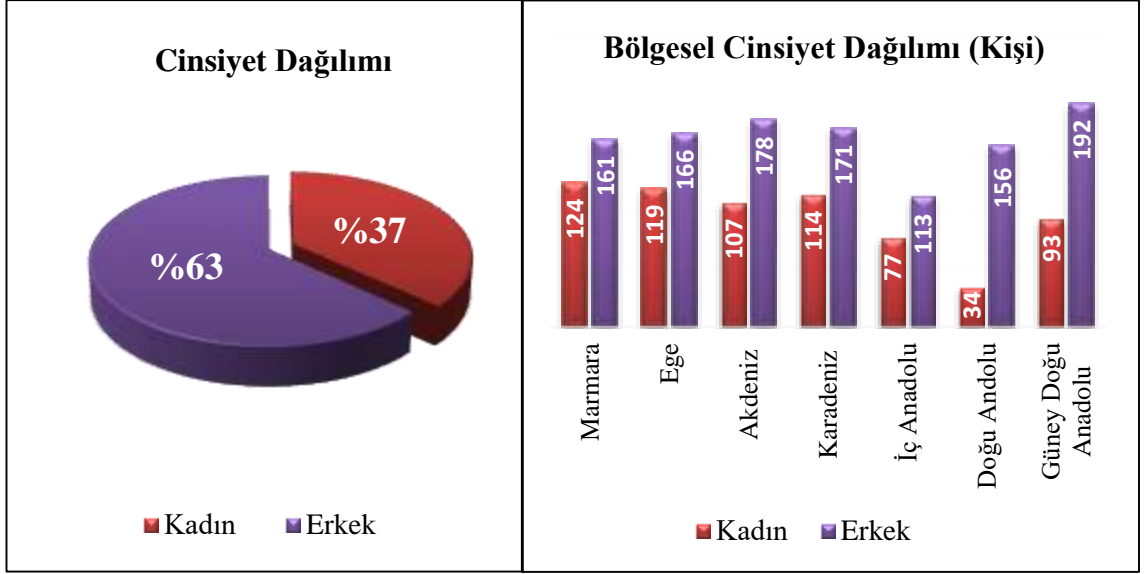
Tablo 40: Cinsiyet Frekans Analizi

CİNSİYET				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Kadın	668	37,0	37,0	37,0
Erkek	1137	63,0	63,0	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

Cinsiyet değişkeni ele alınarak oluşturulan frekans analizinde; katılımcıların %63,1'nin erkeklerden %36,9'nun ise kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Kadın ve erkek katılımcıların eşit oranda katılımın sağlanması amaçlanmıştır; ancak bölgeler arası kültürel ve yerel farklılıklar eşit frekans aralığının yakalanmasına mani olmuştur. Yapılan araştırmadan elde edilen verilerde katılımcıların bölgelere göre cinsiyet dağılımı aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir;

- ✓ Marmara Bölgesi %43,5'i kadın %56,5'i erkek,
- ✓ Ege Bölgesi % 41,8'i kadın %58,2'si erkek,
- ✓ Akdeniz Bölgesi %37,5'i kadın %62,5'i erkek,
- ✓ Karadeniz Bölgesi % 40'ı kadın %60'ı erkek,
- ✓ İç Anadolu Bölgesi %40,5'i kadın %59,5'i erkek,
- ✓ Doğu Anadolu Bölgesi %17,9'u kadın %82,1'i erkek,
- ✓ Günay Doğu Anadolu Bölgesi %32,6'sı kadın %67,4'ü erkek.

Grafik 4: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

➤ **Yaş Değişkeni**

Tablo 41: Yaş Frekans Analizi

YAŞ				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
18-24 Yaş	373	20,7	20,7	20,7
25-34 Yaş	563	31,2	31,2	51,9
35-44 Yaş	514	28,5	28,5	80,3
45-54 Yaş	237	13,1	13,1	93,5
55-64 Yaş	72	4,0	4,0	97,5
65 Yaş ve Üzeri	46	2,5	2,5	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

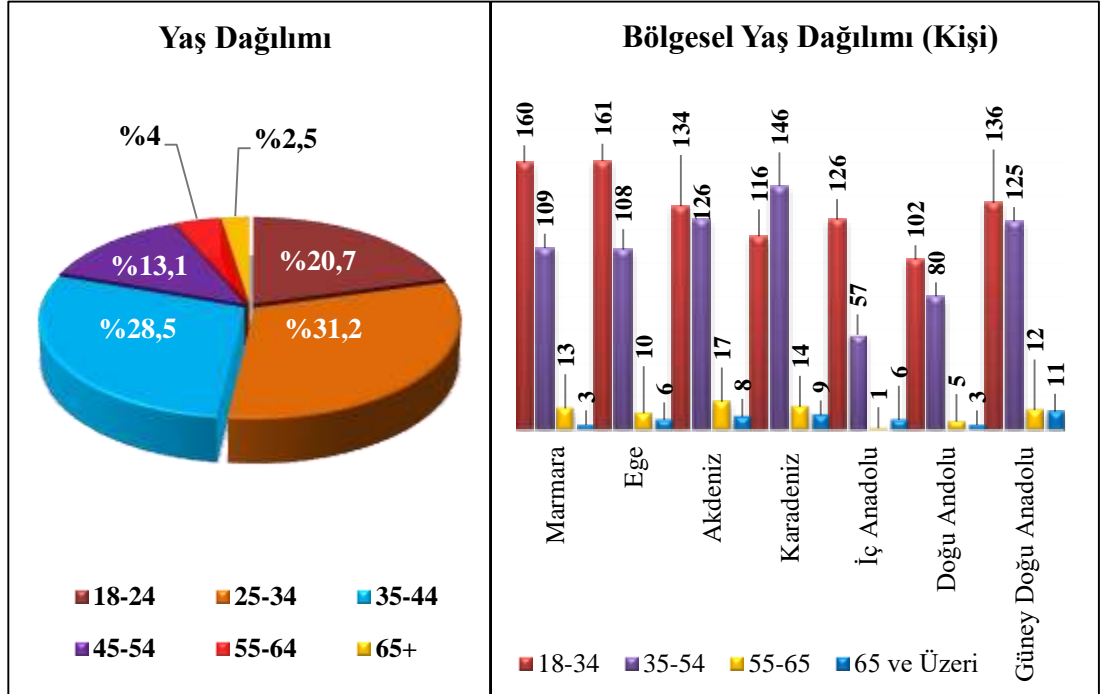
Araştırmada yaş değişkenine ilişkin elde edilen verilerde; katılımcıların %20,7'sinin (18-24 yaş), %31,2'sinin (25-34 yaş), %28,5'inin (35-44 yaş), %13,1'inin (45-54 yaş), %4'ünün (55-64 yaş), %2,5'inin ise (65 yaş ve üzeri) kişilerden oluştuğu görülmektedir. (18-34 yaş) aralığındaki kişilerin araştırmaya en yüksek düzeyde katılım gösterdikleri ilk iki bölge Ege ve Marmara Bölgesidir. En

düşük düzeyde katılım gösterdikleri ilk iki bölge ise Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi olmuştur.

Yaşlı nüfus olarak adlandırılan (65 yaş ve üzeri) kişilerin araştırmaya katılım oranında Güney Doğu Anadolu Bölgesi, (35-54 yaş) aralığındaki kişilerin araştırmaya katılımda ise Karadeniz Bölgesi yüksek katılım ile ilk sırada yer almıştır. Yaş değişkeni ile cinsiyet değişkeni ilişkilendirildiğinde; hem kadın hem de erkek katılımcılarca en yüksek katılımın (25-34 yaş) aralığında gerçekleştiği görülmektedir.

(55 yaş ve üzeri) kişilerin araştırmaya katılım konusunda tereddüt yaşadıkları veya katılmak istemedikleri, (18-44 yaş) aralığına sahip kişilerin ise araştırmaya katılma konusunda daha ılımlı bir tutum sergiledikleri gözlenmiştir. Yapılan araştırmada (65 yaş ve üzeri) kişilerin katılım oranı oldukça düşüktür.

Grafik 5: Katılımcıların Yaş Dağılımı

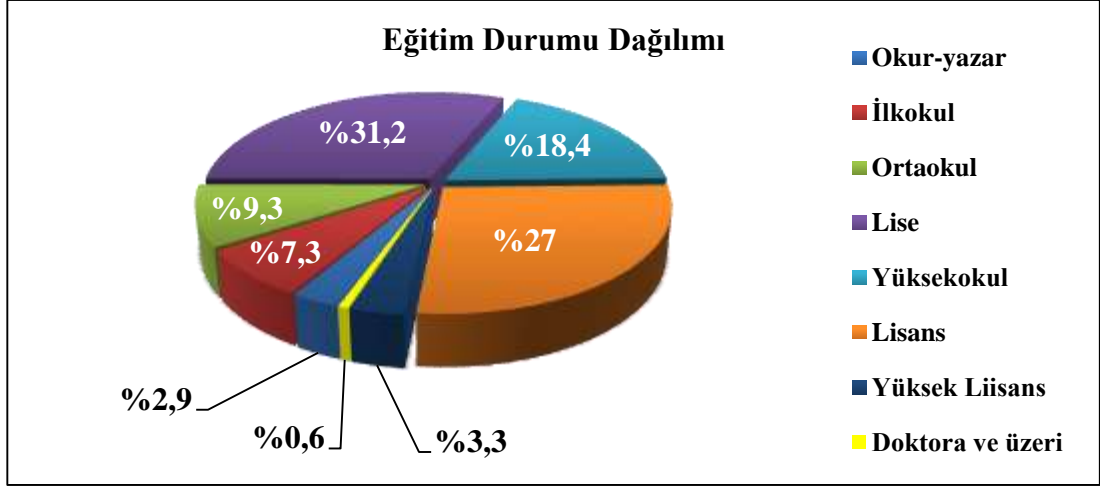
➤ **Eğitim Durumu Değişkeni**

Tablo 42: Eğitim Durumu Frekans Analizi

EĞİTİM DURUMU				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Okur-yazar	52	2,9	2,9	2,9
İlkokul	131	7,3	7,3	10,1
Ortaokul	168	9,3	9,3	19,4
Lise	564	31,2	31,2	50,7
Yüksekokul	333	18,4	18,4	69,1
Lisans	487	27,0	27,0	96,1
Yüksek Lisans	60	3,3	3,3	99,4
Doktora ve Üzeri	10	0,6	0,6	100,0
TOPLAM	1805	100,0		

Araştırmaya katılanların eğitim durumuna ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda yapılan frekans analizinde; katılımcıların %2,9'u okur-yazar, %7,3'ü ilkokul, %9,3'ü ortaokul, %31,2'si lise, %18,4'ü yüksekokul, %27,0'si lisans, %3,3'ü yüksek lisans, %0,6'sı doktora ve üzeri eğitim almış kişilerden oluştuğu görölmektedir. Eğitim durumu değişkeni ile cinsiyet değişkeni ilişkilendirildiğinde; kadın katılımcıları %50,6'sı ile erkek katılımcıların ise %48,5'inin yüksekokul ve üzeri eğitime sahip oldukları görölmektedir. Eğitim durumu değişkeni ile yaş değişkeni ilişkilendirildiğinde; (18-24) ve (25-34) yaş aralığındaki katılımcılardan araştırmaya en fazla katılımın lisans mezunlarınca, (35-44), (45-54) ve (55-65) yaş aralığındaki katılımcılarda ise en fazla katılımın lise mezunlarınca olduğu görölmektedir. 65 ve üzeri yaşa sahip olan katılımcılar arasında ise okur-yazar olanlar en yüksek katılım düzeyini oluştırmaktadırlar.

Grafik 6: Katılımcıların Eğitim Durumu Dağılımı

➤ **Medeni Durum Değişkeni**

Tablo 43: Medeni Durum Frekans Analizi

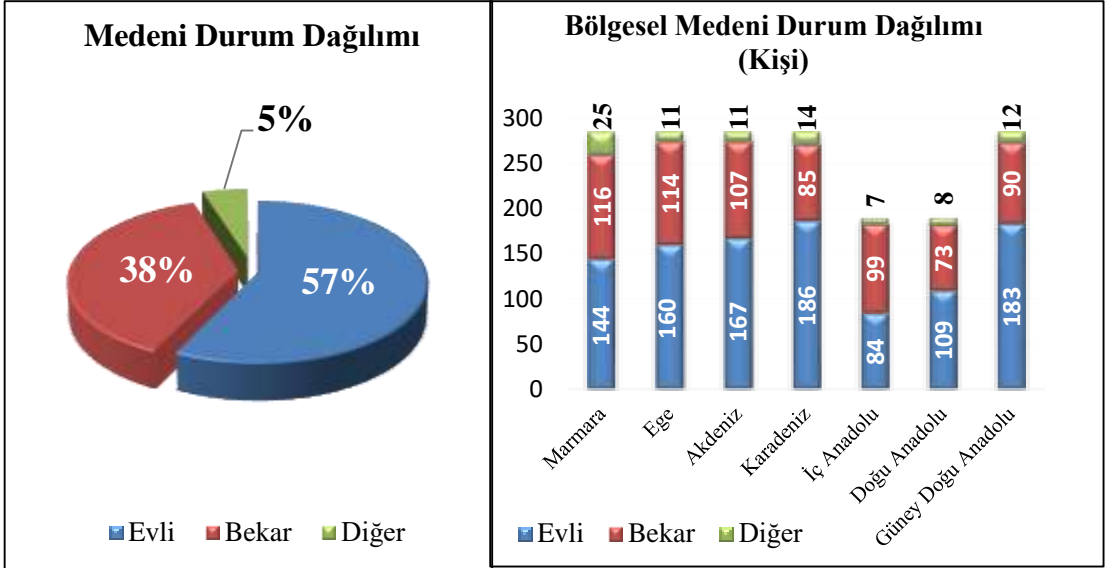
MEDENİ DURUM				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evli	1033	57,2	57,2	57,2
Bekâr	684	37,9	37,9	94,9
Diğer	88	4,9	4,9	100,0
TOPLAM	1805	100,0		

Medeni durum değişkenine ilişkin elde edilen veriler kullanılarak yapılan analizde katılımcıların %57,2'sinin evli, %37,9'unun bekâr, %4,9'ununda diğer (boşanmış, ayrı veya dul) medeni duruma sahip oldukları görülmektedir.

Medeni durum değişkeni ile cinsiyet değişkeni ilişkilendirildiğinde; evli katılımcıların %64,9'unun erkek, %35,1'inin kadın, bakar katılımcıların %61,5'inin erkek, %38,5'inin kadın olduğu görülmektedir. Diğer (boşanmış, ayrı veya dul) medeni duruma sahip katılımcıların ise %52,3'nün erkek %47,7'sinin kadın olduğu görülmektedir. Medeni durum değişkeni ile yaş değişkeni ilişkilendirildiğinde; bekâr katılımcıların ağırlıklı olarak (18-34 yaş), evli katılımcıların ağırlıklı olarak (25-54 yaş) ve diğer (boşanmış, ayrı veya dul) medeni duruma sahip katılımcıların ise ağırlıklı olarak (35-44 yaş) aralığındaki kişilerden oluştuğu görülmektedir. Medeni durum

değişkeni ile eğitim değişkeni ilişkilendirildiğinde ise; katılımcılar arasında evlilerin ağırlıklı olarak lise ve lisans mezunu oldukları görülmektedir. Evlilerin %33,1'i lise, %24,3'ü lisans mezunudur. Evli katılımcılarda olduğu gibi bekâr katılımcılarda da lise ve lisans mezunları ağırlıklıdır. Bekâr katılımcıların %32,0'ı lisans, %28,4'ü ise lise, mezunudur. Diğer (boşanmış, ayrı veya dul) medeni durum sahip katılımcılar arasında da lise mezunları ağırlıklıdır ve diğer medeni duruma sahip katılımcıların %31,8'ini oluşturmaktadır.

Grafik 7: Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı

➤ **Meslek Değişkeni**

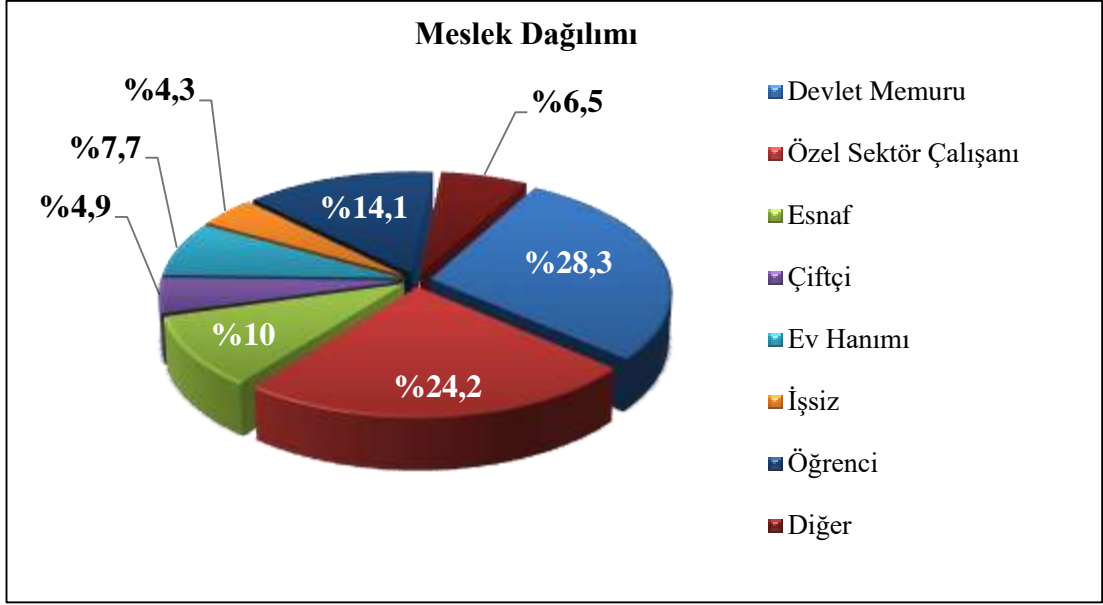
MESLEK				
DEĞİŞKEN	FERKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Devlet Memuru	511	28,3	28,3	28,3
Özel Sektör Çalışanı	436	24,2	24,2	52,5
Esnaf	180	10,0	10,0	62,4
Çiftçi	89	4,9	4,9	67,4
Ev Hanımı	139	7,7	7,7	75,1
İşsiz	78	4,3	4,3	79,4
Öğrenci	254	14,1	14,1	93,5
Diğer	118	6,5	6,5	100,0
TOPLAM	1805	100,0		

Katılımcıların, %28,3'ünün devlet memuru, %24,2'sinin özel sektör çalışanı, %10'unun esnaf, %4,9'unun çiftçi, %7,7'sinin ev hanımı, %4,3'ünün işsiz, %14,1'nin öğrenci, %6,5'inin ise diğer (serbest meslek, öğretim üyesi, emekli, avukat ve benzeri) meslek gurupları içerisinde yer almakta olduğu görülmektedir. Meslek değişkeni ile cinsiyet değişkeni ile ilişkilendirildiğinde; kadın ve erkek katılımcılar arasında devlet memuru ve özel sektör çalışanlarının yüksek oranda olduğu görülmektedir. Kadın katılımcılarının %22,9'unu devlet memurları, %24,6'sını özel sektör çalışanları oluşturmaktadır. Erkek katılımcıların ise %31,5'ini devlet memurları %23,9'unu özel sektör çalışanları oluşturmaktadır. Katılım sağlayan kadın ve erkek öğrencilerin sayısı bir birine oldukça yakındır ve devlet memurları ile özel sektör çalışanlarından sonra en fazla katılımın sağlandığı guruptur.

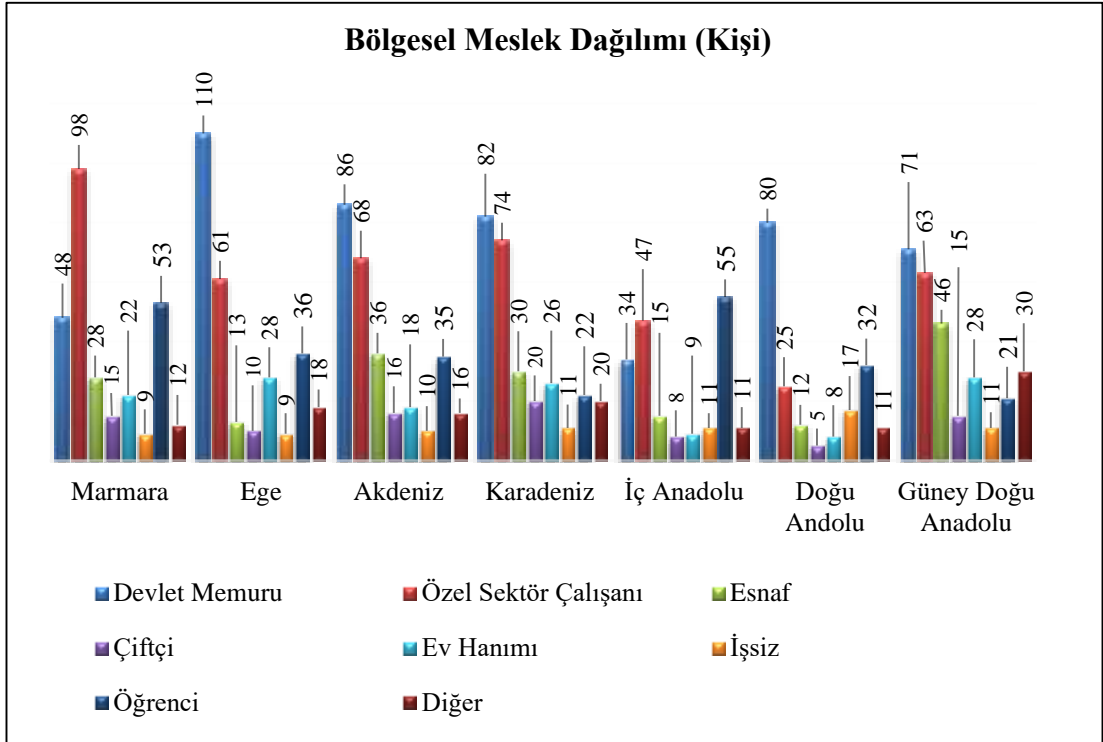
Meslek değişkeni ile yaş değişkeni ilişkilendirildiğinde; (18-24 yaş) aralığındaki katılımcılar arasında öğrencilerin araştırmaya en yüksek düzeyde katılım sağladığı, (25-34 yaş) aralığındaki katılımcılar arasında ise özel sektör çalışanlarının ağırlıklı orak bulunduğu görülmektedir. (35-44 yaş) ve (45-54 yaş) aralığındaki katılımcıların çoğunluğunu devlet memurları oluşturmakta iken, (55-65 ve 65 yaş üzeri) katılımcılar arasında diğer meslek guruplarına mensup (serbest meslek, öğretim üyesi, emekli, avukat ve benzeri) kişilerin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Meslek değişkeni ile medeni durum değişkeni ilişkilendirildiğinde; evli olan katılımcılar arasında en fazla katılım sağlayan meslek gurubunun devlet memurları, en az katılım sağlayan gurubun ise öğrenciler olduğu görülmektedir. Bekâr katılımcılarda en fazla katılım sağlayan gurubunun öğrenciler olduğu görülmekle birlikte, diğer (ayrı, boşanmış, dul) medeni duruma sahip katılımcılar arasında ise en fazla katılım özel sektör çalışanlarınca, en az katılım ev hanımlarınca gerçekleşmiştir.

Grafik 8: Meslek Dağılımı

Grafik 9: Bölgesel Meslek Dağılımı

➤ **Aylık Gelir**

Tablo 44: Aylık Gelir Frekans Analizi

AYLIK GELİR				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
0-1000 TL Arası	447	24,8	24,8	24,8
1001-1500 TL Arası	242	13,4	13,4	38,2
1501-2000 TL Arası	332	18,4	18,4	56,6
2001-3000 TL Arası	474	26,3	26,3	82,8
3001-4000 TL Arası	216	12,0	12,0	94,8
4001-5000 TL Arası	63	3,5	3,5	98,3
5001 TL ve Üzeri	31	1,7	1,7	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

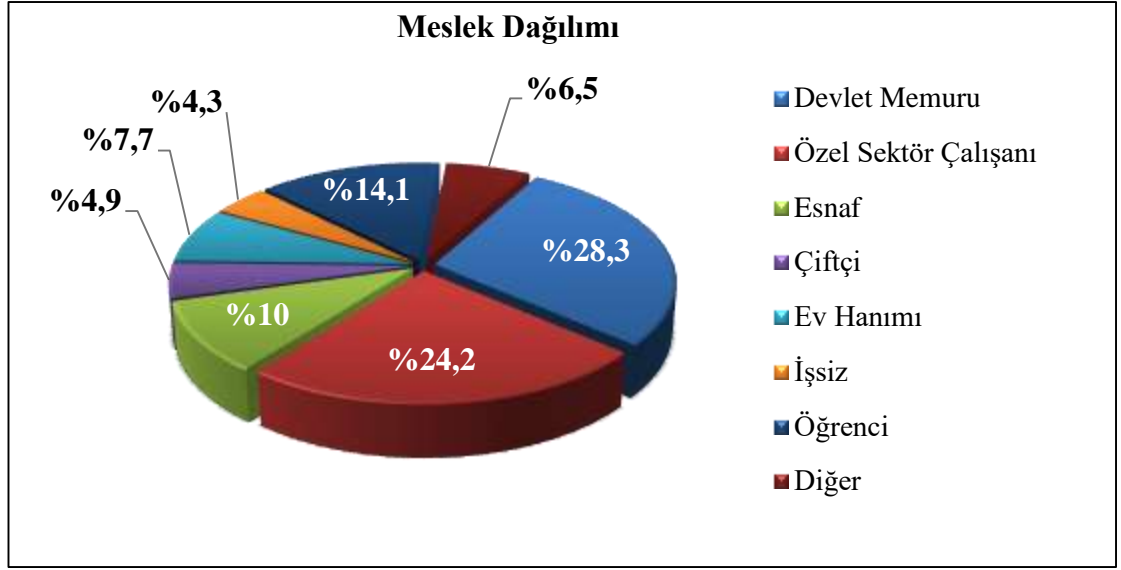
Katılımcıların aylık gelirine ilişkin yapılan analizde; %24,8'inin asgari ücret altında olan (0-1000 TL) aralığında %13,4'nün asgari ücret ve asgari ücreti biraz aşan (1001-1500 TL) aralığında bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Yine katılımcıların %18,4'ünün (1501-2000 TL) aralığında, %26,3'nün (2001-3000 TL) aralığında, %12,0'ının (3001-4000 TL) aralığında, %3,5'inin (4001-5000 TL) aralığında, %1,7'sinin de (5001 ve üzeri) gelire sahip oldukları görülmektedir.

Aylık gelir değişkeni ile cinsiyet değişkeni ilişkilendirildiğinde; kadın katılımcıların %38,6'sının (0-1000 TL), %29,9'unun (1001-2000 TL), %28,9'unun (2001-4000 TL), %1,8'inin de (4001 TL ve üzeri) gelir elde eden kişilerden oluştuğu görülmektedir. Erkek katılımcıların ise % 16,6'sının (0-1000 TL), %32,9'unun (1001-2000 TL), %43,7'sinin (2001-4000 TL), %6,8'inin ise (4001 TL ve üzeri) gelir elde eden kişilerden oluştuğu görülmektedir.

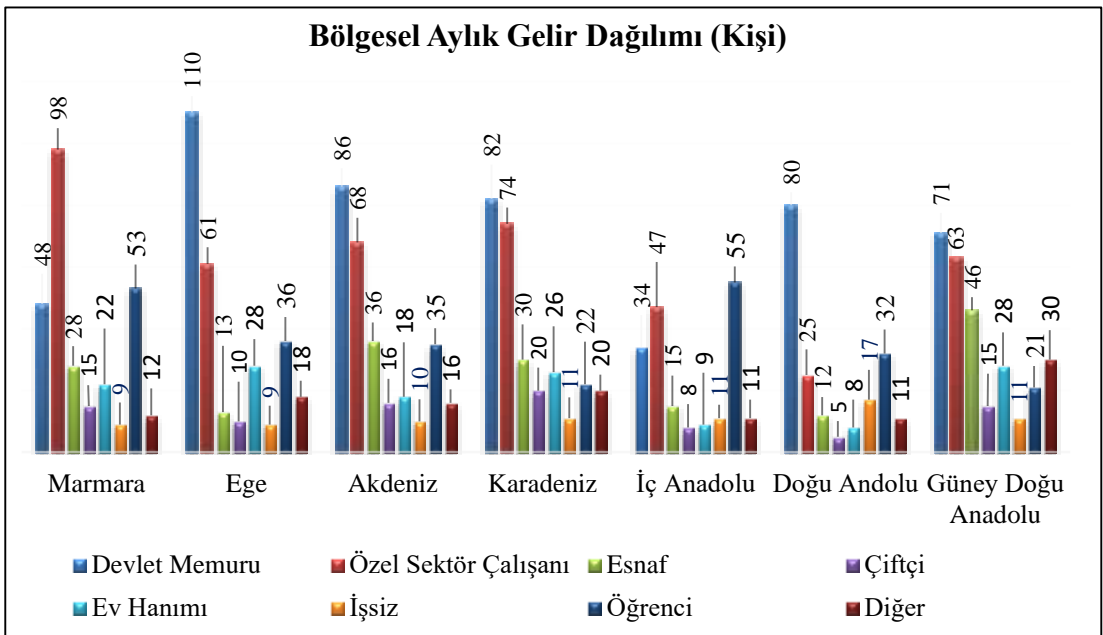
Aylık gelir değişkeni ile yaş değişkeni ilişkilendirildiğinde; 18-24 yaş aralığındaki katılımcıların çoğunluğunun (0-1000 TL) arasında, 25-34, 35-44 ve 45-54 yaş aralığındaki katılımcıların çoğunluğunun (2001-3000 TL) arasında, 55-64 ve 65 yaş ve üzeri katılımcıların çoğunluğunun ise (1501-2000 TL) arasında gelire sahip

oldukları görülmektedir. Aylık gelir değişkeni ile medeni durum değişkeni ilişkilendirildiğinde; evli katılımcıların çoğunluğunun (2001-3000 TL) aralığında gelire sahip oldukları, Bekâr katılımcıların çoğunluğunun (0-1000 TL) aralığında gelire sahip oldukları ve diğer medeni duruma sahip katılımcıların ise çoğunlukla (1001-1500 TL) aralığında gelire sahip oldukları görülmektedir.

Grafik 10: Katılımcıların Aylık Gelir Dağılımı

Grafik 11: Bölgesel Aylık Gelir Dağılımı

4.4.2. Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketimine İlişkin Bulgular

Sigara ve tütün ürünlerinin tüketimine ilişkin hazırlanan sorular; ürünlerin tüketim miktarının belirlenmesi, ürünlerin tüketiminin azaltılmasında veya bırakılmasında etkili olabilecek hususların belirlenmesi ve bunun yanı sıra kaçak ürün tüketimi ve kaçak ürün tüketiminin nedenlerini belirlemeye yönelik hazırlanan sorulardan oluşmaktadır. Katılımcıların sigara ve tütün ürünlerini kullanım sıklığının belirlenebilmesi için hazırlanan “(8) Sigara ve tütün ürünlerini tüketim sıklığınız nedir?” sorusu ve sigara ve tütün ürünleri tüketimin neden olduğu mali etkileri belirlemeye yönelik hazırlanan “(9) Sigara veya tütün ürünlerine aylık ne kadar ödüyorsunuz?” ve “(10) Sigara ve tütün ürünleri tüketiminin diğer tüketim harcamalarınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?” soruları katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo 45: Sigara ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

(8) Sigara ve tütün ürünlerini tüketim sıklığınız nedir?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
10 Adet	4	0,2	0,2	0,2
20 Adet	5	0,3	0,3	0,5
30 Adet	58	3,2	3,2	3,7
60 Adet	12	0,7	0,7	4,4
80 Adet	1	0,1	0,1	4,4
90 Adet	33	1,8	1,8	6,3
120 Adet	21	1,2	1,2	7,4
150 Adet	97	5,4	5,4	12,8
160 Adet	1	0,1	0,1	12,9
180 Adet	10	0,6	0,6	13,4
200 Adet	2	0,1	0,1	13,5
210 Adet	7	0,4	0,4	13,9
240 Adet	17	0,9	0,9	14,8
300 Adet	246	13,6	13,6	28,5
350 Adet	2	0,1	0,1	28,6
360 Adet	6	0,3	0,3	28,9
390 Adet	2	0,1	0,1	29,0
400 Adet	2	0,1	0,1	29,1
420 Adet	2	0,1	0,1	29,3
450 Adet	86	4,8	4,8	34,0
480 Adet	1	0,1	0,1	34,1
510 Adet	1	0,1	0,1	34,1

540 Adet	2	0,1	0,1	34,2
600 Adet	901	49,9	49,9	84,2
640 Adet	1	0,1	0,1	84,2
700 Adet	1	0,1	0,1	84,3
720 Adet	1	0,1	0,1	84,3
750 Adet	6	0,3	0,3	84,7
900 Adet	56	3,1	3,1	87,8
1000 Adet	1	0,1	0,1	87,8
1200 Adet	198	11,0	11,0	98,8
1350 Adet	1	0,1	0,1	98,8
1500 Adet	1	0,1	0,1	98,9
1800 Adet	17	0,9	0,9	99,8
2400 Adet	2	0,1	0,1	99,9
3600 Adet	1	,1	0,1	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

Sigara ve tütün ürünlerinin tüketimini belirlemek amacı ile sorulan “*Sigara ve tütün ürünlerini kullanım sıklığınız nedir?*” sorusuna katılımcılar tarafından verilen yanıtlar aylık tüketim miktarı üzerinden işleme alınmıştır. Katılımcıların %49,9’u aylık 600 adet (30 paket), %13,6’sı aylık 300 adet (15 paket), %11’i aylık 1200 adet (60 paket) sigara ve tütün ürünü tüketmektedir. Elde edilen veriler katılımcıların arasında günlük sigara ve tütün ürünleri tüketimin yaygın olarak yarım paket ile iki paket arasında değiştiğini ortaya çıkarmıştır. Aylık sigara tüketiminde en düşük miktar ayda 10 adet iken en yüksek miktar ise ayda 3600 adettir.

Tablo 46: Sigara ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

<i>(9) Sigara veya tütün ürünlerine aylık ne kadar ödüyorsunuz?</i>				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
0-150 TL	499	27,6	27,6	27,6
151-200 TL	305	16,9	16,9	44,5
201-300 TL	636	35,2	35,2	78,8
301-400 TL	268	14,8	14,8	94,6
401-500 TL	67	3,7	3,7	98,3
501-600 TL	30	1,7	1,7	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

<i>(10) Sigara ve tütün ürünleri tüketiminin diğer tüketim harcamalarınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?</i>				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, etkiliyor	1377	76,3	76,3	76,3
Hayır, etkilemiyor	428	23,7	23,7	100,0
TOPLAM	1805	100,0		

Sigara ve tütün ürünleri kullanımına ilişkin katılımcıların %35,2'si aylık (201-300 TL) aralığında, %27,6'sı aylık (0-150 TL) aralığında, %16,9'u aylık (151-200 TL) aralığında, %14,8'i aylık (301-400 TL) aralığında, %3,7'si aylık (401-500 TL) aralığında ve %1,7'si de aylık (501-600 TL) aralığında sigara ve tütün ürünlerine harcama yaptıklarını belirtmektedirler. Yine katılımcıların %76,3'ü sigara ve tütün ürünleri üzerine yaptıkları tüketim harcamalarının diğer tüketim harcamalarını etkilediğini, 23,7'si ise etkilemediğini belirtmektedir. Sigara ve tütün ürünlerinin tüketimine ilişkin ele alınması gereken diğer önemli bir hususta kaçak ürün kullanımındır.

Bu amaçla katılımcıların kaçakçılık faaliyetleri ile ülkeye sokulan sigara ve tütün ürünlerini kullanıp kullanmadıkları, kullanıyorlar ise kaçak ürünleri tercih etmelerinin nedenlerini belirlemeye yönelik hazırlanan; “(11) Kaçak sigara veya tütün ürünlerini tercih ediyor musunuz?” ve tüketicilerin bu ürünleri tercih etme gerekçelerini belirlemeye yönelik hazırlanan “(12) Kaçak sigara veya tütün ürünlerini tercih etme sebebiniz nedir?” soruları katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo 47: Sigara ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

<i>(11)Kaçak sigara veya tütün ürünlerini tercih ediyor musunuz?</i>				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, sürekli kullanıyorum	221	12,2	12,2	12,2
Evet, ara sıra kullanıyorum	411	22,8	22,8	35,0
Hayır, kullanmıyorum	1173	65,0	65,0	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

(12) Kaçak sigara veya tütün ürünlerini tercih etme sebebiniz nedir?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Sigaraya yapılan vergi zamları	524	29,0	82,9	82,9
Tadının güzel olması	87	4,8	13,8	96,7
Başka ülkede üretilmesi	17	0,9	2,7	99,4
Fikrim yok/Diğer	4	0,2	0,6	100,0
TOPLAM	632	35,0	100,0	
Sigara kullanmayanlar	1173	65,0		
TOPLAM	1805	100,0		

Araştırmaya katılanların %65'inin kaçak sigara ve tütün ürünlerini kullanmadıkları, %22,8'inin ara sıra kullandıkları, %12,2'sinin ise sürekli kullandıkları görülmektedir. Kaçak sigara ve tütün ürünleri kullanan katılımcıların %29'u sigaraya yapılan vergi zamlarının etkisi, %4,8'i tadının güzel olduğu görüşü, %0,9'u başka ülkede üretilmesi ve %0,2'sinin ise hangi bir nedeni olmaksızın kaçak sigara ve tütün ürünleri tüketimini tercih ettiklerini belirtmektedirler. Ürünlerin tüketimine ilişkin hazırlanan diğer sorular ise; tüketimin azaltılması veya bırakılmasında etkili olan nedenlerin belirlenmesinde yöneliktir. Bu kapsamda katılımcılara “(13) Sizce sigara veya tütün ürünleri tüketiminin azaltılmasında en etkili yöntem nedir? ve “(14) Sigara ve tütün ürünleri tüketimini bırakmanızda en büyük etken ne olabilir?” soruları katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo 48: Sigara ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

(13) Sizce sigara ve tütün ürünleri tüketiminin azaltılmasında en etkili yöntem nedir?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Sigara veya tütün yasaklarının arttırılması	384	21,3	21,3	21,3
Sigara veya tütün ürünleri üzerindeki vergilerin arttırılması	241	13,4	13,4	34,6
Sigara veya tütün kullanımının zararlarına yönelik okullarda verilen eğitim faaliyetlerinin arttırılması	800	44,3	44,3	78,9
Sigara veya tütün ürünleri üzerindeki görsel veya yazılı uyarıların etkinliğinin arttırılması	262	14,5	14,5	93,5
Fikrim yok / Diğer	118	6,5	6,5	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

(14) Sigara ve tütün ürünleri tüketimini bırakmanızda en büyük etken ne olabilir?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Sigara ve tütün ürünlerindeki fiyat artışları	159	8,8	8,8	8,8
Sağlık sorunları	1201	66,5	66,5	75,3
İrade	186	10,3	10,3	85,7
Eş ve çocuklar	204	11,3	11,3	97,0
Fikrim yok / Diğer	55	3,0	3,0	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

Sizce sigara ve tütün tüketiminin azaltılmasında en etkili yöntem nedir? şeklinde yöneltilen soruya katılımcıların; %44,3'ü sigara ve tütün ürünlerinin kullanımının azaltılmasına yönelik okullarda verilen eğitimlerin artırılması, %21,3'ü sigara ve tütün yasaklarının artırılması, %13,4'ü sigara üzerindeki vergilerin artırılması, %14,5'i de sigara ve tütün ürünleri üzerindeki görsel ve yazılı uyarıların etkinliğinin artırılmasının, sigara ve tütün kullanımının azaltılmasında etkili yöntemler olduğu görüşündedir. Katılımcıların %6,5'inin ise konu ile ilgili bir her hangi bir fikrinin olmadığı görülmektedir. *Sizce sigara ve tütün tüketimini bırakmanızda en büyük etken ne olabilir?* sorusuna ise katılımcıların; %66,5'i sağlık sorunları, %11,3'ü eş ve çocuklar, %10,3'ü irade, %8,8'i sigara ve tütün ürünlerindeki fiyat artışları ve %3 ise her hangi bir fikrim yok cevabı verdikleri görülmektedir.

4.4.3. Alkollü İçeceklerin Tüketimine İlişkin Bulgular

Tütün ürünlerinde olduğu gibi alkollü içeceklerde de ürünlerinin tüketimine ilişkin hazırlanan sorular; ürünlerin tüketim miktarının belirlenmesi, ürünlerin tüketiminin azaltılması veya bırakılmasında etkili olabilecek hususların belirlenmesi, ve bunun yanı sıra kaçak ürün tüketimi ve kaçak ürün tüketiminin nedenlerini belirlenmeye yöneliktir.

Katılımcıların alkollü içecekleri kullanım sıklığının belirlenebilmesi için hazırlanan “(15) Alkollü içecekleri tüketim sıklığınız nedir?” sorusu ile Alkollü içeceklerin neden olduğu mali etkileri belirlemeye yönelik hazırlanan “(16) Alkollü içeceklere aylık ne kadar ödüyorsunuz?” ve “(17) Alkollü içecek tüketimin diğer

tüketim harcamalarınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?” soruları katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo 49: Alkollü İçecekler Sorularına Yönelik Frekans Analizi

<i>(15) Alkollü içecek ürünlerini kullanım sıklığınız nedir?</i>				
DEĞİŞKEN (AY)	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
1 Gün	270	15,0	25,4	25,4
2 Gün	138	7,6	13,0	38,3
3 Gün	51	2,8	4,8	43,1
4 Gün	249	13,8	23,4	66,5
5 Gün	22	1,2	2,1	68,6
6 Gün	27	1,5	2,5	71,1
7 Gün	4	0,2	0,4	71,5
8 Gün	114	6,3	10,7	82,2
9 Gün	1	0,1	0,1	82,3
10 Gün	9	0,5	0,8	83,2
11 Gün	1	0,1	0,1	83,3
12 Gün	98	5,4	9,2	92,5
14 Gün	1	0,1	0,1	92,6
15 Gün	5	0,3	0,5	93,0
16 Gün	23	1,3	2,2	95,2
18 Gün	1	0,1	0,1	95,3
20 Gün	11	0,6	1,0	96,3
24 Gün	1	0,1	0,1	96,4
28 Gün	11	0,6	1,0	97,5
30 Gün	27	1,5	2,5	100,0
TOPLAM	1064	58,9	100,0	
Alkollü içecek kullanmayan	741	41,1		
TOPLAM	1805	100,0		

Araştırmaya katılanların %58,9’unun alkollü içecek kullandıkları, %41,1’inin ise alkollü içecek kullanmadıkları görülmektedir. Alkollü içeceklerde kullanım sıklığı bakımından katılımcıların %15’i ayda bir gün, %13,8’i ayda dört gün, %7,6’sı ayda iki gün, %6,3’ü ayda sekiz gün ve %5,4’ü ise ayda on iki gün alkollü içecek tüketmekte olduğunu belirtmiştir.

Tablo 50: Alkollü İçecekler Sorularına Yönelik Frekans Analizi

<i>(16) Alkollü içeceklere aylık ne kadar ödüyorsunuz?</i>				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
0-200 TL	634	35,1	59,6	59,6
201-300 TL	208	11,5	19,5	79,1
301-400 TL	120	6,6	11,3	90,4
401-500 TL	57	3,2	5,4	95,8
501-600 TL	27	1,5	2,5	98,3
601-700 TL	7	0,4	0,7	99,0
700 ve Üzeri TL	11	0,6	1,0	100,0
TOPLAM	1064	58,9		
Alkollü içecek kullanmayan	741	41,1		
TOPLAM	1805	100,0		
<i>(17) Alkollü içecek tüketiminin diğer tüketim harcamalarınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?</i>				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, Etkiliyor	634	35,1	59,6	59,6
Hayır, Etkilemiyor	430	23,8	40,4	100,0
TOPLAM	1064	58,9	100,0	
Alkollü içecek kullanmayan	741	41,1		
TOPLAM	1805	100,0		

Alkollü içecek kullanan katılımcıların %35,1'inin aylık (0-200 TL) aralığında %11,8'inin aylık (201-300 TL) aralığında, %6,6'sının aylık (301-400 TL) aralığında, %3,2'sinin aylık (401-500 TL) aralığında, %1,5'inin aylık (501-600 TL) aralığında, %0,4'ünün aylık (601-700 TL) aralığında ve %0,6'sının aylık (700 TL ve üzeri) alkollü içecek ödemesi yaptıkları görülmektedir. Yine alkollü içecek kullanan katılımcıların %35,1'i alkollü içeceklere yaptıkları tüketim harcamalarının diğer tüketim harcamalarını etkilediğini, 23,8'i ise etkilemediğini belirtmiştir. Tütün ürünlerinin tüketiminde olduğu gibi alkollü içeceklerde de kaçak ürünlerin tüketiminden söz etmek mümkündür. Alkollü içeceklerdeki kaçak ürün tüketiminin ve sebeplerinin belirlenmesine ilişkin hazırlanan “(18) Kaçak alkollü içecekleri tercih ediyor musunuz?” ve “(19) Kaçak alkollü içecekleri tercih etme sebebiniz nedir?” soruları katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo 51: Alkollü İçecekler Sorularına Yönelik Frekans Analizi

<i>(18) Kaçak alkollü içecekleri tercih ediyor musunuz?</i>				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, sürekli kullanıyorum	60	3,3	5,6	5,6
Evet, ara sıra kullanıyorum	145	8,0	13,6	19,3
Hayır, kullanmıyorum	859	47,6	80,7	100,0
TOPLAM	1064	58,9	100,0	
Alkol Kullanmayanlar	741	41,1		
TOPLAM	1085	100,0		
<i>(19) Kaçak alkollü içecekleri tercih etme sebebiniz nedir?</i>				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Alkole yapılan vergi zamları	137	7,6	66,5	66,5
Tadının güzel olması	39	2,2	18,9	85,4
Başka ülkede üretilmesi	22	1,2	10,7	96,1
Fikrim yok/Diğer	8	0,4	3,9	100,0
TOPLAM	206	11,4	100,0	
Alkollü içecek kullanmayanlar	1599	88,6		
TOPLAM	1805	100,0		

Alkollü içecek kullanan katılımcıların %47,6'sının kaçak alkollü içecek kullanmadıkları, %3,3'ünün sürekli kullandıkları, %8'inin de ara sıra kullandıkları görülmektedir. Kaçak alkollü içecek kullananların %7,6'sı alkollü içecekler üzerine yapılan vergi zamlarının etkisi, %2,2'si tadının güzel olması, %1,2'si başka ülkede üretilmesi ve %0,4'ünde de herhangi bir neden olmaksızın kaçak alkollü içecekleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Alkollü içeceklerin tüketimine ilişkin hazırlanan diğer sorular ise; tüketimin azaltılması veya bırakılmasında etkili olan nedenlerin belirlenmesinde yöneliktir. Bu kapsamda katılımcılara “(21) Sizce alkollü içeceklerin tüketiminin azaltılmasında en etkili yöntem nedir? ve “(22) Alkollü içecek tüketimini bırakmanızda en büyük etken ne olabilir?” soruları yöneltilmiştir.

Tablo 52: Alkollü İçecekler Sorularına Yönelik Frekans Analizi

(21) Sizce Alkollü içeceklerin tüketiminin azaltılmasında en etkili yöntem nedir?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Alkollü içecek yasaklarının arttırılması	251	13,9	23,6	23,6
Alkollü içecekler üzerindeki vergilerin arttırılması	189	10,5	17,8	41,4
Alkollü içecek kullanımının zararlarına yönelik okullarda verilen eğitim faaliyetlerinin arttırılması	429	23,8	40,3	81,7
Sigara veya tütün ürünleri üzerindeki görsel veya yazılı uyarıların etkinliğinin arttırılması	122	6,8	11,5	93,1
Fikrim yok / Diğer	73	4,0	6,9	100,0
TOPLAM	1064	58,9	100,0	
Alkollü içecek kullanmayanlar	741	41,1		
TOPLAM	1805	100,0		
(22) Alkollü içecek tüketimini bırakmanızda en büyük etken ne olabilir?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Alkollü içeceklerdeki fiyat artışları	112	6,2	10,5	10,5
Sağlık sorunları	669	37,1	62,9	73,4
İrade	105	5,8	9,9	83,3
Eş ve çocuklar	129	7,1	12,1	95,4
Fikrim yok / Diğer	49	2,7	4,6	100,0
TOPLAM	1064	58,9	100,0	
Alkollü içecek kullanmayanlar	741	41,1		
TOPLAM	1805	100,0		

Araştırmaya katılanların %23,8'i alkollü içeceklerin kullanımının azaltılmasında en etkili yöntemin alkollü içecek kullanımının zararlarına yönelik okullarda verilen eğitimlerin arttırılması, %13,9'u alkollü içecek yasaklarının arttırılması, %10,5'i alkollü içecekler üzerindeki vergilerin arttırılması, %6,8'i sigara veya tütün ürünleri üzerindeki görsel veya yazılı uyarıların etkinliğinin arttırılması, %4,0'ı ise fikrim yok cevabı verdikleri görülmektedir.

4.4.4. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçeceklerin Tüketimi ve Vergilendirme İlişkisine Yönelik Bulgular

Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerde uygulanan vergilemenin ürünlerin tüketimi üzerinde meydana girdiği etkilerin belirlenmesi ve tüketim tercihlerine yön vermede vergilemenin etkinliğinin ortaya çıkarılması için hazırlanan sorular katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo 53: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

(23) Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerde uygulanan vergi oranlarını doğru buluyor musunuz?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, doğru buluyorum	303	16,8	16,8	16,8
Hayır, doğru bulmuyorum	1007	55,8	55,8	72,6
Herhangi bir fikrim yok	495	27,4	27,4	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	
(24) Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklere ödediğiniz vergi yükü için ne söylersiniz?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Çok ağır	869	48,1	48,1	48,1
Ağır	525	29,1	29,1	77,2
Normal	294	16,3	16,3	93,5
Hafif	55	3,0	3,0	96,6
Çok hafif	62	3,4	3,4	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

Araştırmada “*Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerde uygulanan vergi oranlarını doğru buluyor musunuz?*” şeklinde yöneltilen soruya katılımcıların %55,8’inin “Hayır, doğru bulmuyorum”, %16,8’inin “Evet, doğru buluyorum”, %27,4’ünün ise “Her hangi bir fikrim yok” cevabını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların %48,1’inin uygulanan vergi yükünün çok ağır olduğu, %29,1’inin ağır olduğu, %16,3’ünün normal olduğu, %3’ünün hafif olduğu ve %3,4’ünün ise çok hafif olduğu görüşüne sahip oldukları görülmektedir.

Katılımcıların sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerde meydana gelecek vergi artışları karşısında tüketime yönelik tutum ve davranışlarının değişip değişmeyeceğinin ortaya çıkarılması için hazırlanan “(25) Tütün ürünleri ve alkollü içeceklerin vergi oranlarında bir artış yaşandığında tüketim eğiliminiz nasıl gelişir?” sorusu katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo 54: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

(25) Tütün ürünleri ve alkollü içeceklerin vergi oranlarında bir artış yaşandığında tüketim eğiliminiz nasıl gelişir?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Vergi yükü arttığında kullandığım ürünlerin tüketim miktarını azaltmaya yönelirim.	502	27,8	27,8	27,8
Vergi yükü arttığında kullandığım ürünlerin tüketimini tamamen bırakırım.	165	9,1	9,1	37,0
Vergi yükü arttığında kullandığım ürünler yerine kaçak ürünlerin tüketimine yönelirim.	298	16,5	16,5	53,5
Vergi yükü arttığında kullandığım ürünlerin yerine daha düşük fiyatlı ürünlerin tüketimine yönelirim.	324	18,0	18,0	71,4
Vergi yükü ne kadar artarsa artsın tüketim tercihim ve tüketim oranım değişmez.	516	28,6	28,6	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

Tütün ürünleri ve alkollü içecekler üzerinde olası vergi artışlarında katılımcıların %27,8’i alkollü içecekler ve tütün ürünlerinin tüketimini azaltacaklarını, %28,6’sı vergi artışlarının tüketim eğilimlerini değiştirmeyeceğini ve aynı oranda alkollü içecek ve tütün ürünleri tüketmeye devam edeceklerini, %18’i daha düşük fiyatlı ürünlere yöneleceklerini, %16,5’i kaçak alkollü içecekler ve tütün ürünlerinin tüketimine yöneleceklerini ve %9,1’i ise alkollü içecekler ve tütün ürünlerinin tüketimini tamamen bırakırım cevabını verdikleri görülmektedir.

Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerin tüketimine ilişkin vergi oranlarında yaşanacak bir düşüşün tüketicilerin tüketim eğimleri üzerinde yaratacağı etkilerin belirlenmesine yönelik hazırlanan “(26) Sigara ve tütün ürünleri üzerinde uygulanan vergi oranları azaltılarak ürünlerin satış fiyatında düşüş yaşansa tüketim tercihiniz değişir mi?” ve “(27) Alkollü içecekler üzerinde uygulanan vergi oranları azaltılarak ürünlerin satış fiyatında düşüş yaşansa tüketim tercihiniz değişir mi?” soruları katılımcılara yöneltilerek tutumları ve davranışlarındaki olası değişiklikler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Tablo 55: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

(26) Sigara ve tütün ürünleri üzerinde uygulanan vergi oranları azaltılarak ürünlerin satış fiyatında düşüş yaşansa tüketim tercihiniz değişir mi?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, daha fazla sigara veya tütün ürünleri tüketirim	284	15,7	15,7	15,7
Hayır, aynı oranda sigara veya tütün ürünleri tüketmeye devam ederim	1123	62,2	62,2	78,0
Herhangi bir fikrim yok	398	22,1	22,0	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	
(27) Alkollü içecekler üzerinde uygulanan vergi oranları azaltılarak ürünlerin satış fiyatında düşüş yaşansa tüketim tercihiniz değişir mi?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, daha fazla alkollü içecek tüketirim	185	10,2	17,4	17,4
Hayır, aynı oranda alkollü içecek tüketmeye devam ederim	644	35,7	60,5	77,9
Herhangi bir fikrim yok	235	13,0	22,1	100,0
TOPLAM	1064	58,9	100,0	
Alkollü içecek kullanmayan	741	41,1		
TOPLAM	1805	100,0		
(28) Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerin tüketiminin azaltılmasına yönelik arttırılan vergi oranları ürünlerin tüketimi üzerinde etkili midir?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, çok etkilidir	480	26,6	26,6	26,6
Evet, azda olsa etkilidir	862	47,8	47,8	74,3
Hayır, etkisi yoktur.	463	25,7	25,7	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

Sigara ve tütün ürünleri üzerinde uygulanan vergi oranlarında yaşanacak bir düşüşün ürünleri kullanan tüketicilerin tüketim eğilimlerinde bir değişiklik meydana getirip getiremediğinin belirlenebilmesi için yöneltilen “*Sigara veya tütün ürünleri üzerinde uygulanan vergi oranları azaltılarak ürünlerin satış fiyatında düşüş yaşansa tüketim tercihiniz değişir mi?*” sorusuna katılımcıların %62,2’sinin “Hayır, aynı oranda sigara veya tütün ürünleri tüketmeye devam ederim.”, %22,1’inin “Herhangi bir fikrim yok.”, %15,7’sinin ise “Evet, daha fazla sigara veya tütün ürünleri tüketirim.” cevabını verdikleri görülmektedir.

Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içecekler üzerindeki yüksek vergilemenin ürünlerin tüketimi üzerindeki etkisine ilişkin katılımcılara yöneltilen “*Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerin kullanımının azaltılmasına yönelik arttırılan vergi oranları ürünlerin tüketimi üzerinde etkili midir?*” sorusuna katılımcıların %47,8’inin “Evet, azda olsa etkilidir”, %26,6’sının “Evet, çok etkilidir”, ve %25,7’sinin “Hayır, etkisi yoktur” şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerin vergilendirilmesine ve vergilendirmede yürürlüğe konulacak bir vergi indiriminin devlet gelirleri açısından yaratacağı etkilerin ne olabileceğine ilişkin düşüncelerinin ortaya çıkarılması adına katılımcılara “(29) *Sizce alkollü içecekler ve tütün ürünlerinde uygulanan özel tüketim vergilerinin azaltılması devlet gelirleri açısından ne gibi sonuçlar doğurur?*” şeklinde soru yöneltilmiştir.

Tablo 56: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

(29) Sizce alkollü içecekler ve tütün ürünlerinde uygulanan özel tüketim vergilerinin azaltılması devlet gelirleri açısından ne gibi sonuçlar doğurur?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Devletin vergi gelirleri azalır	654	36,2	36,2	36,2
Devletin vergi gelirleri değişmez	288	16,0	16,0	52,2
Devletin vergi gelirleri artar	216	12,0	12,0	64,2
Devletin vergi kayıp ve kaçağı azalır.	567	31,4	31,4	95,6
Herhangi bir fikrim yok	80	4,4	4,4	100,0
TOPLAM	1805	100,0	100,0	

Katılımcıların, %36,3'si alkol ve tütün ürünleri üzerindeki özel tüketim vergilerinin azaltılmasını durumunda devletin gelirlerinin azalacağını, %31,4'ü yüksek vergilerin neden olduğu vergi kayıp ve kaçığının azalacağını, %16'sı devlet gelirlerinde bir değişimin söz konusu olmayacağını, %12'si vergi kayıp kaçığının azalması ile devletin vergi gelirlerinin artacağını, %4,4'ü ise konu hakkında herhangi bir fikrinin olmadığını belirtmektedir.

Sigara ve tütün ürünleri ile alkollü içeceklerde uygulanan yüksek vergi oranlarının kaçak ürün kullanımında etkisinin olduğu bilinen bir gerçektir. Katılımcıların kaçak ürün kullanımı ve satışının durdurulup, durdurulamayacağı konusundaki fikirlerinin ne olduğunun belirlenebilmesi için hazırlanan “(30) Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerde uygulanan yüksek vergi oranlarının nedeni ile kaçak ürün kullanımı ve satışı durdurulabilir mi?” şeklindeki soru katılımcılara yöneltilmiştir.

Tablo 57: Alkol ve Tütün Ürünleri Sorularına Yönelik Frekans Analizi

(30) Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerde uygulanan yüksek vergi oranlarının nedeni ile kaçak ürün tüketimi ve satışı durdurulabilir mi?				
DEĞİŞKEN	FREKANS	%	DEĞİŞKEN %	TOPLAM %
Evet, yeterli denetim yapılırsa durdurulur.	673	37,3	37,3	37,3
Hayır, durdurulamaz, vergi artışlarında artarak devam eder.	717	39,7	39,7	77,0
Herhangi bir fikrim yok	415	23,0	23,0	100,0
TOPLAM	1085	100,0	100,0	

Katılımcıların %39,7'si yüksek vergi oranları nedeni ile kaçak ürün kullanımı ve satışının durdurulamayacağını ve vergi artışları oldukça artarak devam edeceğini düşünmekte iken %37,3'ü yeterli denetimlerin yapılması durumunda kaçak ürün kullanımı ve satışının durdurulabileceğini. %23'ü ise konu ile ilgili herhangi bir fikrinin olmadığını belirtmişlerdir.

4.4.5. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçeceklerin Tüketimi ve Vergilendirme İlişkisine Yönelik Hipotezler

➤ T-Testi;

H1: Sigara ve tütün ürünleri kullanım sıklığı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2: Sigara ve tütün ürünlerine ödenen aylık harcama cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3: Sigara veya tütün ürünleri kullanımının diğer tüketim harcamalarını etkilediği görüşü cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H4: Kaçak sigara ve tütün ürünleri kullanımı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H5: Alkollü içecek tüketim sıklığı cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H6: Alkollü içeceklere ödenen aylık tüketim harcamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H7: Kaçak alkollü içecek tüketimi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

➤ Anova Analizi;

H8: Sigara ve tütün ürünleri tüketim sıklığı yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H9: Sigara ve tütün ürünlerine ödenen aylık tüketim harcaması yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H10: Kaçak sigara ve tütün ürünleri tüketimi yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H11: Alkollü içeceklerin tüketim sıklığı yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H12: Sigara ve tütün ürünleri tüketim sıklığı eğitime göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H13: Sigara ve tütün ürünlerine ödenen aylık tüketim harcamaları eğitime göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H14: Kaçak sigara ve tütün ürünleri tüketimi eğitime göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H15: Alkollü içecek tüketim sıklığı eğitime göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H16: Sigara ve tütün ürünleri tüketim sıklığı aylık gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H17: Sigara ve tütün ürünlerine ödenen aylık tüketim harcaması aylık gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H18: Kaçak sigara ve tütün tüketimi aylık gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H19: Alkollü içecek tüketim sıklığı aylık gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

➤ **Korelasyon Analizi;**

H20: Sigara ve tütün ürünlerini tüketimini bırakma etkeni ile alkollü içeceklerin tüketimini bırakma etkeni arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H21: Alkollü içecek ödemesi ile kaçak alkollü içecek tüketimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H22: Vergi yükü ile kaçak sigara ve tütün ürünleri tüketimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.

H23: Artan vergi oranları ile alkollü içecek ve tütün ürünleri tüketimi arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki vardır.

H24: Eğitim seviyesi ile sigara ve tütün ürünleri tüketim sıklığı arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

H25: Eğitim seviyesi ile alkollü içecek tüketiminin azaltılması arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki vardır.

4.4.6. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçeceklerin Tüketimi ve Vergilendirme İlişkisine Yönelik Hipotezlere Ait Bulgular

Cinsiyete göre T-Testi sonuçları incelendiğinde; bireylerin sigara veya tütün ürünleri tüketim sıklığı, aylık sigara veya tütün ürünleri ödemesi, kaçak sigara veya tütün ürünleri tüketimi ve sigara veya tütün ürünlerinin diğer tüketim harcamalarını etkilediği görüşünün cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Alkollü içeceklerde de bireylerin alkol tüketim sıklığı, aylık alkollü içecek ödemesi ve kaçak alkollü içecek tüketiminin cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre; anlamlılık (Sigma) değeri 0,05'in altında olduğu için hipotez 1,2,3,4,5,6 ve 7 kabul edilmiştir.

Tablo 58: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız T-Testi Tablosu

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	F	Anlamlılık	Hipotez Durum
Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketim Sıklığı	Kadın	668	489,17	298,36	0,135	0,00	<u>Kabul</u>
	Erkek	1137	617,16	350,0			
Sigara ve Tütün Ürünleri Ödemesi	Kadın	668	2,2784	1,1565	0,371	0,00	<u>Kabul</u>
	Erkek	1137	2,7106	1,2488			
Sigara ve Tütün Ürünlerinin Diğer Tüketim Harcamalarına Etkisi	Kadın	668	1,2650	0,4416	17,481	0,03	<u>Kabul</u>
	Erkek	1137	1,2208	0,4149			
Kaçak Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketimi	Kadın	668	2,5793	0,6737	12,093	0,01	<u>Kabul</u>
	Erkek	1137	2,4969	0,7183			
Alkollü İçecek Tüketim Sıklığı	Kadın	352	4,8892	5,0503	15,350	0,00	<u>Kabul</u>
	Erkek	712	6,0520	6,6541			
Alkollü İçecek Ödemesi	Kadın	352	1,6477	1,0545	6,990	0,01	<u>Kabul</u>
	Erkek	712	1,8427	1,2775			
Kaçak Alkollü İçecek Tüketimi	Kadın	352	2,8011	0,4894	16,828	0,03	<u>Kabul</u>
	Erkek	712	2,7261	0,5731			

Yaşa göre anova sonuçları incelendiğinde; bireylerin sigara veya tütün ürünleri tüketim sıklığı, aylık sigara veya tütün ürünleri ödemesi ve kaçak sigara tüketimi yaşa göre farklılık göstermektedir. Alkollü içeceklerde de bireylerin alkollü içecek tüketim sıklığının yaşa göre farklılık gösterdiği görülmektedir. ($\text{Sigma} < 0,05$) Bu durumda hipotez 8,9,10 ve 11 kabul edilmiştir.

Tablo 59: Yaş Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Tablosu

Alt Boyut	Yaş	N	Ort.	Ss.	F	Anlamlılık	Hipotez Durum
Sigara veya Tütün Ürünleri Tüketim Sıklığı	18-24 Yaş	373	511,01	294,29	7,058	0,00	<u>Kabul</u>
	25-34 Yaş	563	552,80	322,43			
	35-44 Yaş	514	574,08	323,46			
	45-54 Yaş	237	642,15	423,34			
	55-64 Yaş	72	670,00	378,20			
	65 yaş ve üzeri	46	676,95	323,52			
Sigara veya Tütün Ürünleri Ödemesi	18-24 Yaş	373	2,2466	1,1700	7,782	0,00	<u>Kabul</u>
	25-34 Yaş	563	2,5666	1,1932			
	35-44 Yaş	514	2,5973	1,1958			
	45-54 Yaş	237	2,8186	1,3765			
	55-64 Yaş	72	2,8194	1,3668			
	65 yaş ve üzeri	46	2,5000	1,1690			
Kaçak Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketimi	18-24 Yaş	373	2,5362	0,6970	3,211	0,00	<u>Kabul</u>
	25-34 Yaş	563	2,5435	0,6849			
	35-44 Yaş	514	2,5272	0,7120			
	45-54 Yaş	237	2,5654	0,6772			
	55-64 Yaş	72	2,4861	0,7504			
	65 yaş ve üzeri	46	2,1304	0,8329			
Alkollü içecek Tüketim Sıklığı	18-24 Yaş	232	1,6595	1,2062	2,482	0,03	<u>Kabul</u>
	25-34 Yaş	310	1,7258	1,1344			
	35-44 Yaş	303	1,7987	1,2135			
	45-54 Yaş	152	1,9013	1,2957			
	55-64 Yaş	42	1,9286	1,1129			
	65 yaş ve üzeri	25	2,2800	1,6207			

Eğitime göre anova sonuçları incelendiğinde bireylerin; sigara veya tütün ürünleri tüketim sıklığı, aylık sigara veya tütün ürünleri ödemesi ve kaçak sigara veya tütün ürünleri tüketiminin eğitime göre farklılık göstermekte olduğu görülmektedir. Bireylerin alkol tüketim sıklığının da eğitime göre farklılık göstermekte olduğu görülmektedir. (Sigma<0,05) Bu durumda hipotez 12,13,14 ve 15 kabul edilmiştir.

Tablo 60: Eğitim Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Tablosu

Alt Boyut	Eğitim	N	Ort.	Ss.	F	Anlamlılık	Hipotez Durum
Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketim Sıklığı	Okur-yazar	52	647,30	467,11	2,407	0,01	<u>Kabul</u>
	İlköğretim	131	649,00	398,86			
	Ortaöğretim	168	585,17	320,61			
	Lise	564	569,92	334,35			
	Yüksekokul	333	551,68	297,08			
	Lisans	487	540,86	335,69			
	Yüksek Lisans	60	599,50	308,00			
	Doktora	10	698,00	464,44			
Sigara ve Tütün Ürünleri Ödemesi	Okur-yazar	52	2,3077	1,2915	4,358	0,00	<u>Kabul</u>
	İlköğretim	131	2,5878	1,2144			
	Ortaöğretim	168	2,4583	1,1980			
	Lise	564	2,5337	1,2085			
	Yüksekokul	333	2,4835	1,1474			
	Lisans	487	2,5565	1,2686			
	Yüksek Lisans	60	3,2833	1,3030			
	Doktora	10	3,4000	2,0655			
Kacık Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketimi	Okur-yazar	52	2,0577	0,8947	6,101	0,00	<u>Kabul</u>
	İlköğretim	131	2,3588	0,7551			
	Ortaöğretim	168	2,4286	0,7468			
	Lise	564	2,5656	0,6777			
	Yüksekokul	333	2,5646	0,6895			
	Lisans	487	2,5749	0,6682			
	Yüksek Lisans	60	2,5667	0,6978			
	Doktora	10	2,9000	0,3162			
Alkollü İçecek Tüketim Sıklığı	Okur-yazar	27	10,370	11,087	3,809	0,00	<u>Kabul</u>
	İlköğretim	69	5,3478	5,8957			
	Ortaöğretim	98	6,4286	7,6401			
	Lise	324	5,6111	5,8497			
	Yüksekokul	209	5,4306	5,7098			
	Lisans	290	4,9621	5,3599			
	Yüksek Lisans	38	7,7632	7,7857			
	Doktora	9	7,1111	4,2849			

Aylık gelire göre anova sonuçları incelendiğinde; bireylerin sigara kullanma sıklığı, aylık sigara veya tütün ürünleri ödemesi, kaçak sigara veya tütün ürünleri kullanımı ve kişilerin alkollü içecek kullanım sıklığı aylık gelire göre farklılık göstermektedir. (Sigma<0,05) Bu durumda hipotez 16,17,18 ve 19 kabul edilmiştir.

Tablo 61: Aylık Gelir Değişkenine İlişkin ANOVA Testi Tablosu

Alt Boyut	Aylık Gelir	N	Ort.	Ss.	F	Anlamlılık	Hipotez Durum
Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketim Sıklığı	0-1000TL	447	482,05	299,10	12,09	0,00	<u>Kabul</u>
	1001-1500TL	242	593,14	327,67			
	1501-2000TL	332	600,81	327,25			
	2001-3000TL	474	560,00	312,96			
	3001-4000TL	216	641,48	405,14			
	4001-5000TL	63	620,47	371,15			
	5001TL üzeri	31	868,06	430,29			
Sigara ve Tütün Ürünleri Ödemesi	0-1000TL	447	2,0626	1,1046	30,15	0,00	<u>Kabul</u>
	1001-1500TL	242	2,4752	1,0938			
	1501-2000TL	332	2,6175	1,1270			
	2001-3000TL	474	2,5949	1,1395			
	3001-4000TL	216	3,0833	1,3338			
	4001-5000TL	63	3,1111	1,5461			
	5001TL üzeri	31	3,9355	1,7689			
Kaçak Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketimi	0-1000TL	447	2,4362	0,7692	5,860	0,00	<u>Kabul</u>
	1001-1500TL	242	2,4339	0,7328			
	1501-2000TL	332	2,4578	0,7133			
	2001-3000TL	474	2,6287	0,6382			
	3001-4000TL	216	2,6481	0,6370			
	4001-5000TL	63	2,6508	0,5999			
	5001TL üzeri	31	2,6774	0,5992			
Alkollü İçecek Kullanımı Sıklığı	0-1000TL	252	4,8175	6,4045	2,622	0,00	<u>Kabul</u>
	1001-1500TL	139	6,8633	7,1891			
	1501-2000TL	192	5,1563	5,0688			
	2001-3000TL	274	5,6496	5,7462			
	3001-4000TL	139	6,2374	6,4847			
	4001-5000TL	45	6,1333	6,7339			
	5001TL üzeri	23	7,8696	6,7642			

Tablo 62: Sigara ve Tütün Ürünlerini Bırakma Etkeni İle Alkollü İçecek Kullanımını Bırakma Etkeni Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Korelasyonlar		Sigarayı Bırakma Etkeni
Hipotez 20 kabul edilmiştir.		
Alkollü İçecek Kullanımı Bırakma Etkeni	Pearson Correlation	,374
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1064

Bireylerin sigara veya tütün ürünlerini bırakma etkeni ile alkollü içecek kullanımını bırakma etkeni arasında anlamlı ve pozitif korelasyon saptanmıştır. Bireylerde sigara veya tütün ürünleri kullanımı azaldıkça alkol kullanımı da azalmakta, sigara veya tütün ürünleri kullanımı arttıkça alkol kullanımı da artmaktadır (Sigma<0,05). Bu durumda hipotez 20 kabul edilmiştir.

Tablo 63: Alkollü İçecek Ödemesi İle Kaçak Alkollü İçecek Kullanımı Korelasyon İlişkisi

Korelasyonlar		Alkollü İçecek Ödemesi
Hipotez 21 kabul edilmiştir.		
Kaçak Alkollü İçecek Kullanımı	Pearson Correlation	<u>-,227</u>
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1064

Bireylerin aylık alkollü içecek ödemesinin yüksek olduğu durumlarda kaçak alkollü içecek kullanım sıklığı ve tercihi az olmaktadır. Bireylerin aylık alkollü içecek ödemesinin düşük olduğu durumlarda ise kaçak alkollü içecek kullanımı ve tercihinin arttırdığı sonucu elde edilmiştir. Bu negatif ilişki neticesinde hipotez 21 red edilmiştir. Alkollü içeceklerde kaçakçılık faaliyetlerinin neden olduğu ticari rant ve tüketim ayrıca incelenmelidir.

Tablo 64: Vergi Yüğü ile Kaçak Sigara ve Tütün Ürünleri Kullanımı Korelasyon İlişkisi

Korelasyonlar		Vergi Yüğü
Hipotez 22 kabul edilmiştir.		
Kaçak Sigara ve Tütün Ürünleri Kullanımı	Pearson Correlation	,132
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1805

Sigara ve tütün ürünleri üzerindeki vergi yüğü ile kaçak sigara veya tütün ürünleri kullanımı arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki bulunmuştur ($\text{Sigma} < 0,05$). Sigara ve tütün ürünleri üzerinde arttırılan vergi yüğü kaçak sigara veya tütün ürünleri kullanımı da artmaktadır. Sigara ve tütün ürünleri üzerindeki vergi yükünün azaltılması kaçak sigara veya tütün ürünleri kullanımı azaltacaktır. Bu nedenle hipotez 22 kabul edilmiştir.

Tablo 65: Artan Vergi Oranı İle Tüketim Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Korelasyonlar		Tüketim
Hipotez 23 red edilmiştir.		
Artan Vergi Oranı	Pearson Correlation	,258
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1805

Alkollü içecekler ve tütün ürünlerinde uygulanan vergi oranlarındaki artışlar tüketimi azaltmamaktadır. Aksine az da olsa tüketim üzerinde pozitif etki yaratmaktadır. Artan vergilerin alkol ve sigara tüketimi üzerinde azaltıcı bir etkisi gözlemlenmemiştir. ($\text{Sigma} < 0,05$) Böylece hipotez 23 hipotez reddedilmiştir.

Tablo 66: Eğitim Seviyesi İle Sigara ve Tütün Ürünleri Kullanım Sıklığı Korelasyon İlişkisi

Korelasyonlar		Eğitim
Hipotez 24 red edilmiştir.		
Sigara ve Tütün Ürünleri Tüketim Sıklığı	Pearson Correlation	<u>-,068</u>
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1805

Eğitim seviyesi sigara veya tütün ürünleri kullanım sıklığını negatif yönde etkilemektedir. Bireylerin eğitim seviyesi arttıkça sigara veya tütün ürünleri kullanımı da azalacaktır. (Sigma<0,05) Bu durumda hipotez 24 red edilmiştir.

Tablo 67: Eğitim Seviyesi İle Alkollü İçecek Kullanımını Azaltma Yöntemi Korelasyon İlişkisi

Korelasyonlar		Eğitim
Hipotez 25 kabul edilmiştir		
Alkollü İçecek Kullanımını Azaltma Yöntemi	Pearson Correlation	,095
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	1064

Eğitim seviyesi ile alkollü içecekleri azaltma yöntemi pozitif yönde ilişkilidir. Bireylerin eğitim seviyesi arttıkça alkolü azaltma eğilimleri de artacaktır. (Sigma<0,05) Bu durumda hipotez 25 kabul edilmiştir.

4.4.7. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçeceklerin Tüketimi ve Vergileme İlişkisine Yönelik Yapılan Araştırmalar

Tüketim üzerinde önemli bir yere sahip olan gelir dağılımı bireylerin tüketim harcamalarını doğrudan etkilemektedir. Gelir dağılımındaki bozulma toplum tarafından kötü alışkanlıklar olarak nitelendirilen alkol ve sigara gibi bir takım

bağımlılıkların ortaya çıkmasını beraberinde getirmektedir. ANGIAD tarafından yapılan bir araştırmada sigara içenlerin % 61,73' ünün düşük gelir gurubu, % 48,82 sinin orta gelir gurubu ve %29' unun ise yüksek gelir gurubu mensubu kişiler olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca gelir dağılımındaki bozulmanın alkol tüketimini de etkilediği ve alkol tüketiminin yükselmesine neden olduğu görülmüştür (Güçlü, 2007: 14).

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bağımlık yaratan ve kötü alışkanlıklar olarak nitelendirilen alkollü içecekler ve tütün ürünlerinin kullanımın azaltılmasına yönelik çeşitli mali önlemler ve kontrol politikaları yürürlüğe konulmuştur. WHO'nun alkol ve tütün ürünleri gibi topluma zararlı olan ürünlerin tüketimin azaltılması yönünde ürünler üzerindeki vergilerin artırılmasının savunduğu görüş, mali politikaların temelini oluşturmaktadır; ancak uygulanan mali politikaların başarısı konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerden bir kısmı alkol ve tütün ürünlerinde uygulanan vergilemenin ürünlerin tüketiminin azaltılmasında olumlu etkilere sahip olmadığı, bir kısmı ise vergilemenin tüketimin azaltılmasında olumlu bir etki yarattığı üzerinde durmaktadır.

Turhan'a göre; Alkol ve tütün ürünlerinin tüketiminin ödeme gücünün göstergesi olduğu görüşü eski dönemlerde bir dereceye kadar geçerli olsa da, günümüz sanayi toplumlarında önemini yitirmiştir. Zira alkol ve tütün ürünleri düşük gelirler tarafından diğer gelir guruplarına oranla çok daha fazla tüketilmektedir (Turhan,1993:167). Alkol ve tütün ürünlerinin tüketimi gelir seviyesi düşük kişilerin gelirleri üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır ve düşük gelirliler, gelir seviyesi yüksek kişilere oranla yaptıkları tüketim harcamalarını bütçelerinde çok daha fazla hissetmektedir (Soğukpınar, 2009: 19).

Alkollü içecekler ile tütün ürünlerinin bağımlılık ve alışkanlıklara neden olan maddeler olması sebebiyle, psikolojik olarak tutum ve davranışlar üzerinde belirgin etkiler meydana getirdikleri bilinmektedir (Gergerlioğlu, 2015: 19). Bu etkiler tüketimi doğrudan etkilemektedir. Alkollü içecekler ve tütün ürünleri kullanım oranları dikkate alındığında, tüketicilerin ürünler üzerinde meydana gelen fiyat artışlarını göz ederek, ürünlerin tüketimini sürdürdükleri gözlenmektedir. Bu durum

tüketicilerin gelir dağılımından elde ettiği payın azalmasına ve alkol ve tütün ürünlerindeki yüksek oranlı vergilemenin düşük gelirliilerin gelir dağılımını olumsuz etkilediği görüşünü ön plana çıkarmaktadır.

Pinilla ve diğerleri (2002), İspanya'nın Gran Canaria adasında yapmış oldukları çalışmada ergenlik çağındaki gençlerin tütün kullanımını etkileyen bireysel, ailevi, sosyal ve okula ilişkin faktörleri incelenmişlerdir. Araştırmanın en önemli bulgusu, alkol kullanımının öğrencilerdeki sigara tüketimini artırmasıdır (Oğuztürk ve Güçlü, 2012: 100).

Alkol ve tütün ürünlerinin tüketimi üzerine yapılan bir diğer araştırmada Rijo M. John (2006), Hindistan'ın kentsel ve kırsal kesiminde yaşayan bireylerin sosyo-ekonomik verileri ile hane halkı verilerine ilişkin tütün tüketim alışkanlıklarını analiz etmiştir. Araştırma sonucunda dezavantajlı ve düşük gelir düzeyine sahip bölgelerde oturan grupların daha çok sigara tükettiklerini, eğitim, cinsiyet ve alkol değişkenlerinin tütün kullanımının önemli belirleyicisi, alkol ile sigaranın ise bir birlerini tamamlayıcı mallar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine aynı araştırmada eğitim düzeyi arttıkça sigara kullanımının azaldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ülkemizde ise Önder'in "*Türkiye'de Sigara Fiyatları ve Tüketim İlişkisi*" üzerine yapmış olan bir araştırmasında elde ettiği bulular şunlardır;

Sigara fiyatlarındaki artışın hane halkının sigara içme olasılığını azalttığı, hane halkının gelir seviyesindeki yükselişin sigara içme olasılığının arttırdığı, sigaradaki fiyat artışlarının hane halkınca içilen paket sayısında azalmaya neden olduğu, hane halkının gelirinin artması ile içilen sigara paket sayısının artış gösterdiği, hane halkı reisi üniversite mezunu olan ailelerin sigara içme olasılığı ilkokul mezunlarına göre daha az olduğu ve sigara fiyatlarında yaşanan artışlarının sigara içme olasılığını çok fazla düşürmediği; ancak özellikle düşük gelirli guruplarda tüketilen sigara miktarını azaltmakta olduğu sonuçları elde etmiştir (Önder, 2003).

SONUÇ

Dünyada alkol ve tütün ürünlerinin tüketiminin azaltılmasına yönelik başvurulan yöntemler arasında vergileme en önemli konular arasında yer almaktadır. Zira geçmiş çağlarda olduğu gibi günümüzde de alkol ve tütün ürünleri tüketiminin azaltılması için başvurulan bu yöntemin tüketimin kısılmasında önemli bir işlevinin olduğu görüşü yaygındır. Alkol ve tütün ürünleri kullanımının neden olduğu sosyal ve maddi zararların yanı sıra toplum sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri, ülkeleri ürünlerin tüketiminin kısılmasında etkin politikalar üretmeye zorlamaktadır.

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de alkol ve tütün ürünlerinin tüketiminin azaltılmasında vergileme ön planda tutulmaktadır. Bu noktada sorgulanması gereken alkol ve tütün ürünlerinde uygulanan vergi politikalarının tüketimin kısılmasındaki etkinliğidir. Vergi politikalarının etkinliğini ölçmeyi amaçlayan bu çalışmada bulgular şunlardır;

➤ Bireylerin; sigara ve tütün ürünleri tüketim sıklığı, kaçak sigara ve tütün ürünleri tüketimi, sigara veya tütün ürünleri harcamaları cinsiyet, yaş, eğitim ve aylık gelire göre farklılık göstermektedir. Bireylerce; sigara ve tütün ürünleri tüketiminin diğer tüketim harcamalarını etkilediği görüşü cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

➤ Bireylerin; alkollü içecek kullanım sıklığı cinsiyet, yaş, eğitim ve aylık gelire göre farklılık göstermektedir. Bireylerin kaçak alkollü içecek tercihi ve alkollü içecek harcamaları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

➤ Bireylerin; sigara ve tütün ürünleri tüketimini bırakma etkeni ile alkollü içecek tüketimini bırakma etkeni arasında pozitif bir ilişki saptamıştır. Bireylerde sigara ve tütün ürünleri tüketimi azaldıkça alkollü tüketimi de azalmakta, sigara ve tütün ürünleri tüketimi artıkça alkol tüketimi de artmaktadır.

➤ Bireylerin; aylık alkollü içecek ödemesinin yüksek olduğu durumlarda kaçak alkollü içecek kullanım sıklığı ve tercihinin az olduğu, bireylerin aylık alkollü

içecek ödemesinin düşük olduğu durumlarda ise kaçak alkollü içecek kullanım sıklığı ve tercihinin arttırdığı sonucu elde edilmiştir. Bu durum alkollü içecekler üzerindeki kaçakçılık faaliyetleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu nedenle alkollü içeceklerde ticari rant ve tüketim ilişkisini ayrıca incelemek gerekmektedir. Öyle ki bu ürünler üzerinde uygulanan özel tüketim vergilerinin neden olduğu fiyat artışlarının bazı kesimlerce ticari rant olarak değerlendirilmesi, kaçakçılık faaliyetlerinin icra edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

➤ Sigara ve tütün ürünleri üzerindeki vergi yükü ile kaçak sigara veya tütün ürünleri kullanımı arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu kaçak sigara ve tütün ürünlerini tercih etmelerinin nedeni olarak, vergilemenin ürünler üzerinde neden olduğu fiyat atışlarını göstermektedirler. Saha araştırmasında Ege bölgesindeki bir erkek katılımcının anket formu üzerine düştüğü *"Türk milleti olarak başka yönelecek bir şey yok, sürekli zam gelmesi kullanımı azaltmayacağı gibi bizleri kaçak sigaraya zorluyor"* notu kaçak ürün kullanımına ilişkin dikkat çekici bir ibaredir. Tütün rnleri üzerindeki vergi yükü arttıkaa bireylerin kaçak ürün tüketime artmakta, vergi yükü azaldıkça kaçak ürün tüketime azalmaktadır.

➤ Alkollü içecekler ve tütün ürünleri üzerinde uygulanan vergi artışları ürünlerin tüketimini azaltmamaktadır. Bir başka değişle artan vergilerin alkol ve tütün ürünleri tüketime üzerinde azaltıcı bir etkisi gözlemlenmemiştir. Aksine vergi artışlarının az da olsa ürünlerin tüketime üzerinde pozitif bir etki yaratmakta olduğu saptanmıştır. Bu durum ülkemizde alkollü içecekler ve tütün ürünlerinde uygulanan vergi artışlarının ürünlerin tüketime bırakılmasında tek başına etkili olmadığının göstergesidir. Zira yapılan araştırmada alkollü içecek ve tütün ürünleri kullanan bireylerin çoğu, vergi oranlarında olası bir indirimde gidilse dahi tüketim tercihinin ve miktarlarını değiştirmeyeceğini, hatta ürünler üzerinde gerçekleştirilen vergi artışlarının bile ürünlerin tüketime yönelik tercihlerini değiştirmeyeceğini ve aynı oranda ürün tüketime devam edeceklerini belirtmişlerdir.

➤ Bireylerin eğitim seviyesi alkol ve tütün ürünleri kullanımını etkilemektedir. Bireylerin eğitim seviyesi artıkça alkol ve tütün ürünleri kullanımı azalacaktır: lakin araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğu alkol ve tütün ürünlerini tamamen bırakmadaki en büyük etkenin sağlık sorunları, azaltılmasındaki en büyük etkenin ise alkol ve tütün ürünlerinin zararlarına yönelik okullarda verilen eğitimlerin artırılması olduğu görüşündedir.

Sonuç olarak; Türkiye’de alkol ve tütün ürünlerinde uygulanan özel tüketim vergilerinin bütçeye sağladığı gelirler bakımından vergilemede hedeflenen mali amacı kısmen yerine getirdiği; ancak vergileme ile hedeflenen ekonomik ve sosyal fayda amacıyla beklenen işlevselliği tam olarak yerine getirilemediği ve tüketici tercihlerine yön vermede başarılı bir grafik sergileyemediği görülmektedir. Dolayısıyla toplum sağlığı için zararlı olarak kabul edilen bu ürünlerin tüketiminin kısılmasında vergilemenin tek başına etkili olmadığı ve kayıt dışı ekonominin oluşumuna sebebiyet verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda ürünlerin tüketiminin azaltılmasına yönelik toplumsal bilinçlendirme faaliyetlerinin yanı sıra, verginin kayıt dışı ekonomiye sebebiyet veren yapısının ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

KAYNAKLAR

AKBULUT Ural, (2013), “*Tuz, Geçmişte Altın Kadar Değerliydi*” <http://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2013/07/tuz.pdf> (S: 1-4) erişim: 09.01.2017.

AKSOY Şerafettin, (1990), “*Vergi Yargısı ve Türk Vergi Yargısı Sistemi*”, Filiz Kitabevi, Ankara.

AKTAN C. Can (2002), İktisat Okulları, “*Neo Klasik İktisat*” <http://www.canaktan.org/ekonomi/iktisat-okullari/okullar/neo-klasik-iktisat.htm> (Erişim: 14.03.2017).

ALTINOK Seçkin, (2007), “*Avrupa Birliği ile İlişkiler Çerçevesinde Özel Tüketim Vergisi Uygulaması ve Türkiye Örneği*”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

ATAMAN, B. Ceylan, (1996) “*Neo Keynesci Bölüşüm Teorisi: Ücret - Fiyat Sarmalı ve Gelirler Politikası*” Ankara Üniversitesi Dergisi Cilt 51 Sayı 1 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/476/5495.pdf>

BAYMAZ Yusuf, (2014), “*Fizyokrazi*”, <https://yusufbaymaz.wordpress.com/2014/10/11/fizyokrazi/> (Erişim: 14.03.2017)

BİLİCİ Nurettin, (2015) “*Türk Vergi Sistemi*”, Savaş, yayınları 34. baskı

BURUKOĞLU Selçuk vd., (2016), “*Paternalist Devlet Anlayışının Bir Gereği Olarak Günah Vergileri: Türkiye Örneği*” Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Temmuz (15-31).

BÜTÇE MALİ KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2016), “*2016 Yılı Aralık Aylık Bütçe Bülteni*” <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/10474,aralik2016pdf.pdf?0> (Erişim: 30.05.2017)

BÜTÇE MALİ KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, “*Alkol ve Tütün Ürünleri Gelirleri*” <http://www.bumko.gov.tr> (Erişim 12.01.2017).

BÜTÇE MALİ KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, “*ÖTV'nin Bütçe Gelirleri İçerisindeki Yüzdellik Payı*” <http://www.bumko.gov.tr> (Erişim 12.01.2017).

BÜTÇE MALİ KONTROL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, “*Vergi Gelirleri*” <http://www.bumko.gov.tr> (Erişim 12.01.2017).

BÜYÜKÖZTÜRK vd., (2015), “*Sosyal Bilimler İçin İstatistik*” Pegem Akademi 17. Baskı Ankara

CENGİZ BİLGİN, Demet, (2008) “*Alkollü İçecek Araştırması*”, <http://www.hurriyet.com.tr/gfk-arastirdi-turklerin-yuzde-83-u-hic-alkol-kullanmaz-cikti-10518988> (Erişim: 01.06.2017)

CET TARIFF - SECTIONS&CHAPTERS, “*Nijerya Vergi Tarifeleri Alkollü İçecekler*” https://www.customs.gov.ng/Tariff/chapters/Chapter_22.pdf, (Erişim 2298.03.2017).

CET TARIFF - SECTIONS&CHAPTERS, “*Nijerya Vergi Tarifeleri Tütün Ürünleri*” https://www.customs.gov.ng/Tariff/chapters/Chapter_24.pdf (Erişim 2298.03.2017).

CEYLAN Mahmut, (2010), “*Türkiye’de Özel Tüketim Vergisi ve Mali Güç İlkesi Açısından Analizi*” Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

COSKUN Neslihan, (1998), “*Dolaylı Vergilerin Avrupa Birliğine Uyumlaştırılması Açısından Özel Tüketim Vergisi ve Türkiye Uygulaması*”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

DIRECCION GENERAL DE IMPUESTOS INTERNOS “*Dominik Cumhuriyetinde Alkollü İçecekler Vergi Oranları*” <http://www.dgii.gov.do/informacionTributaria/publicaciones/avisosInformativos/Documents/14.17.pdf> (Erişim10.05.2017)

DIRECCION GENERAL DE IMPUESTOS INTERNOS “*Dominik Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri*”, <http://www.dgii.gov.do/informacionTributaria/principalesImpuestos/Paginas/Impuesto%20Selectivo%20al%20Consumo.aspx>. (Erişim:24.05.2017).

DIRECCION GENERAL DE IMPUESTOS INTERNOS “*Dominik Cumhuriyetinde Sigara Vergi Oranları*”, <http://www.dgii.gov.do/informacionTributaria/publicaciones/avisosInformativos/Documents/15-17.pdf> (Erişim:05.04.2017).

DIRECCION GENERAL DE IMPUESTOS INTERNOS, “*Dominik Cumhuriyeti Özel Tüketim Vergileri*”, <http://www.dgii.gov.do/informacionTributaria/principalesImpuestos/Paginas/Impuesto%20Selectivo%20al%20Consumo.aspx> (Erişim:05.04.2017).

EDİZDOĞAN Nihat (1981), “*Teoride ve Uygulamada Özel Tüketim Vergileri*”, 3 Baskı, Bursa

EDİZDOĞAN Nihat ve **ÇETİNKAYA** Ali, (2012), “*Vergilerin Ekonomik Analizi*”, Dora Yayınları, 2.Baskı, Bursa

EKER Aytaç (1998), “*Kamu Maliyesi*”, Anadolu Matbaacılık, İzmir.

EKİNCİ Filiz ve **TURHAN** Deniz, (2013), “*Alkopop Vergilerinin Gençlerin Alkol Tüketimi Üzerine Etkileri ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi*” Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 13 - Sayı/No: 1 (111-120).

FALAY Nihat, (2000), “*Maliye Tarihi Ders Notları*”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 3. Baskı.

FEDERAL GOVERNMENT OR NIGERIA MINISTRY OF FINANCE, “*Nijerya Özel Tüketim Vergileri*”, Nigeria Customs (NCS), <https://www.customs.gov.ng/Guidelines/Excise/>, (Erişim: 22.03.2017).

FEDERAL MINISTRY OF FINANCE, GERMANY (2016) “*An ABC Of Taxes 2016 Edition*”, http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Standardartikel/Press_Room/Publications/Brochures/20121030abcontaxespdf.html, (Erişim.20.03.2017).

FİLDİŞİ SAHİLİ DĞİ, “*Fildişi Sahili Cumhuriyeti Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları*”, http://www.dgi.gouv.ci/site/index.php?p=article_5

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI, “*ÖTV (III) Sayılı Liste*”, www.gib.gov.tr (Erişim 10.02.2017).

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI, “*ÖTV Kanunu*”, www.gib.gov.tr (Erişim 10.02.2017).

GERGERLİOĞLU Ufuk, (2015), “*Bireysel Psikolojik Unsurlar Bağlamında Özel Tüketim Vergilerinin Değerlendirilmesi*”, Yeditepe Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi SS-SS

GİRAY Filiz, (2014), “*Maliye Tarihi*”, Ekin Yayınları, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Bursa.

GÖKÇEK L. Gürkan, (2009), “*Çivi Yazılı Tabletlere Göre Eski Anadolu’da Vergi Uygulamaları ve Kaçakçılık (M.Ö. ± 1975-1750)*” Akademik Bakış Cilt 2, Sayı 4, ss: (147-155)

GÜÇLÜ Faruk, (2007), “*Vergi ve Sosyal Devlet*” Sabev Yayınları Ankara

GÜLÜM Aylın, (2009), “*AB’de ve Türkiye’de Özel Tüketim Vergisi Ve Ekonomik Etkileri*” Marmara Üniversitesi, Maliye Anabilim Dalı, Mali İktisat Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

GÜNEY AFRİKA SARS, “*Güney Afrika Cumhuriyeti, Alkol ve Tütün Ürünlerinde ÖTV Oranları*”, <http://www.sars.gov.za/ClientSegments/Customs-Excise/Excise/Pages/default.aspx>

GÜNEY AFRİKA SARS, “*Güney Afrika Cumhuriyeti, Tüketim Vergileri*”, <http://www.sars.gov.za/ClientSegments/CustomsExcise/Excise/Pages/default.aspx>

GÜRBÜZ Cazım, (2007), “*Edebiyatlaşan Vergiler, Vergi ve Muhasebede Bilinmeyenler*”, Bilge oğuz yayıncılık, İstanbul

HANBAY Esra, (2013), “*Özel Tüketim Vergisinin Türk Mali Sistemi İçerisindeki Yeri*” Celal Bayar Üniversitesi, Maliye Anabilim Dalı, Maliye Teorisi Programı Yüksek Lisans Tezi.

HAVANI KORU ORG, <http://www.havanikoru.org.tr/sagligimiza-etkileri/tutun-dumaninin-zararlari.html> (Erişim: 15.06.2016).

ILIAZ Ntilek, (2006), “*Avrupa Birliği’de Özel Tüketim Vergisi Uyumlaştırması ve Türkiye*”, Ankara Üniversitesi, Avrupa Toplulukları Ekonomi-Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

ITO Yuri, (2013), “*The effect of increasing tobacco tax on tobacco sales in Japan*”, Halk Sağlığı Japon Dergisi, Nippon Kosshu Eisei Zasshi, (613:618), https://www.researchgate.net/publication/257813623_The_effect_of_increasing_tobacco_tax_on_tobacco_sales_in_Japan, (Erişim: 16.03.2017).

İNGİLTEREDE BİRA VERGİSİ, (2017), <https://www.gov.uk/tax-on-shopping/alcohol-tobacco> (Erişim: 10.06.2017).

KARGI Veli ve **YÜKSEL** Cihan, (2010), “*Çevresel Dışsallıklarda Kamu Ekonomisi Çözümleri*”, Maliye Dergisi, Sayı:159 S:(183-202)

KARYAĞDI Nazmi (2006), Amerika Birleşik Devletleri Gelir İdaresinde Vergi İncelemesi, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Kasım 2006 Ankara

KAYHAN Ahmet, (2000), “*Verginin, Tarihsel, Gelişimi ve Sebep Olduğu Bazı Önemli Olaylar*”, Maliye Dergisi, Sayı:135 S: (80-87)

LANDSBERG Eddie, (2012), “Japan’s ‘Polite’ Tobacco War Rages On”, <https://www.japantoday.com/category/opinions/view/japans-polite-tobacco-war-rages-on>, Erişim: 16.03.2017

MINISTERE DU BUDGET ET DU PORTEF EUILLE DE L’ETAT “*Fildişi Sahili Cumhuriyetinde Tütün Ürünlerinde ÖTV*”, http://www.dgi.gouv.ci/site/index.php?p=article_5

MINISTERE DU BUDGET ET DU PORTEF EUILLE DE L’ETAT “*Fildişi.Sahili.Cumhuriyetinde ÖTV ve Vergi.Oranları*”.http://www.dgi.gouv.ci/site/index.php?p=droits_accises

MINISTRY OF FINANCE JAPAN, “Japonya’da Özel Tüketim Vergilerinin.Sınıflandırılması”http://www.mof.go.jp/tax_policy/summary/condition/001.htm,(Erişim Tarihi: 19.03.2017).

MINISTRY OF FINANCE JAPAN (2010), “Comprehensive. Handbook of.Japanese.Taxes.2010”http://www.mof.go.jp/english/tax_policy/publication/taxes2010e/ (Erişim:17.03.2017).

MOULTON Carroll (1998), “Eski Yunan ve Roma: Öğrenci Ansiklopedisi (4 Cilt)” <http://erenow.com/ancient/ancient-greece-and-rome-an-encyclopedia-for-students-4-volume-set/437.html> (Erişim: 03.06.2017)

MUTLU Ayşegül, (2002) “Özel Tüketim Vergisi”, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 115, s.47.

NADAROĞLU, Halil, (1992) “Kamu Maliyesi Teorisi”, Beta Yayınları, İstanbul

NADAROĞLU, Halil, (1996), “Kamu Maliyesi Teorisi”, Beta Yayınları, İstanbul.

NATIONAL TAX AGNECY JAPAN, “Japonya Tütün Ürünleri Vergi Revizyonu”,<http://www.nta.go.jp/sonota/sonota/osirase/data/h28/tabacco/01.htm>, (Erişim 22.02.2017).

NTV, (2011),“Alkollü İçecek Tüketimi”, <http://www.ntv.com.tr/saglik/turkiyede-4-milyon-alkolik-var,BSih4qhOhkatVhCjEWKiaA>

OĞUZTÜRK Bekir Sami ve Yunus GÜÇLÜ (2012), Türkiye’de Sigara Tüketimini Etkileyen Faktörlerin Analizi, Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, Yıl:2012, C:4, S:2, (s. 99-105).

OKTAR Kemal, (2009), “*Özel Tüketim Vergisi Yorum ve Açıklamaları (III) Sayılı liste*”, Savaş Yayınevi, Ankara.

ORAL Hasan, (2006), “*Avrupa Birliğinde Özel Tüketim Vergilerinin Uyumlaştırılması ve Türkiye*” Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Vergi Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

ÖNDER Zeynep, (2003), “*Türkiye’de Sigara Fiyatları ve Tüketim İlişkisi*” toraks.org.tr/userfiles/file/TR%20sgar_fiyatları-zeynep_onder.pdf, Toraks derneği, tütün kontrol uzmanlığı kursu

ÖNDER, İzzettin (2002), “*Özel Tüketim Vergisi*”, Mükellefin Dergisi, Sayı 111, Mart, s.8-10.

ÖNEN Z. Sacit, (1998), “*Akdeniz’de Gelir Vergisi’nin Arkeolojisi*”, André NEURISSE, Çevri Prof. Dr. Z. Sacit ÖNEN Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Haziran-Aralık Cilt: II S:1-2

ÖNER Erdoğan, (2015), Türk Vergi Sistemi, Seçkin, yayınları 6. baskı

ÖZKARA Mehmet, (2004), “*Türk Vergi Sisteminde İstisna ve Muafiyet Uygulamalarının Vergilemenin Mali Amacı Bakımından Değerlendirilmesi*”, T.C. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, No: 1595/844, Eskişehir

PEHLİVAN Osman ve **ÖZ** Ersan, (2000), “*Türkiye’de Vergi Tabanının Genişletilmesi Sorunu*”, Vergi Sorunları Dergisi, Kasım, Sayı:146

PORTO RİKO DEPARTAMENTO DE HACIENDA GOBIERNO DE PUERTO RICO, “*Porto Riko Cumhuriyeti Özel Tüketim Vergileri*” <http://www.hacienda.pr.gov/arbitrios/lista-de-articulos-que-estan-sujetos-al-pago-de-arbitrios>

PORTO RİKO DEPARTAMENTO DE HACIENDA GOBIERNO DE PUERTO RICO, “*Porto Riko Cumhuriyeti Sigara ÖTV Oranları*” <http://www.hacienda.pr.gov/arbitrios/tipos-de-arbitrio#cigarrillos>

REPUBLIC OF ESTONIA TAX AND CUSTOMS BOARD, “*Estonya Cumhuriyeti Özel Tüketim Vergileri ve Oranları*”, <http://www.emta.ee/et/ariklient/aktsiisid-vara-hasartmang/uldist/aktsiisimaarad>, (Erişim Tarihi: 02.04.2017).

REVENUE IRISH TAX AND CUSTOMS, “*İrlanda Cumhuriyetinde Özel Tüketim Vergileri*”, <http://www.revenue.ie/en/tax/excise/duties/excise-duty-rates.html>,(Erişim.20.03.2017).

REVENUE IRISH TAX AND CUSTOMS, “*İrlanda Cumhuriyetinde Tüketim Vergisi Oranlarındaki Değişiklikler*”,<http://www.revenue.ie/en/about/foi/s16/excise/excise-duty-rates/>,(Erişim.20.03.2017).

SİRKECİ Osman ve **ABDULA** Mohamad Sami, (2015), “*Ortadoğu Uygarlıklarında Vergi Uygulamaları*”, International Journal of Social Sciences nd Education Research, S:(1505-1516)

SOĞUKPINAR Gürhan, (2009), “*Vergilemede Adalet Kavramının Sosyo-Ekonomik Analizi: Türkiye Örneği*”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

SOMER Pervin,(2003), “*Roma Hukukunda Vergilendirme, Prof. Dr. Ergun.Önen’e.Armağan*”,http://dosya.marmara.edu.tr/huk/fak%C3%BClterdersisi/prof.dr.ergun%20%C3%B6ner/34yrd.do_dr.pervin_somer.pdf S: 697-716, erişim: (25.05.2016).

SUSAM Mustafa, (2004), “*Özel Tüketim Vergilerinin Yapısı ve Türk Özel Tüketim Vergisinin Avrupa Birliği ile Uyumlaştırılması*”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

ŞAHİN Mehmet Muta, (1997), “*Alkol Raporu*”, Tüketiciler Birliği Genel Başkan Vekili, www.tuketiciler.org, erişim: (15.06.2016)

ŞENYÜZ Doğan vd, (2015), “*Türk Vergi Sistemi*”, Ekin Yayınları 12. Baskı, Bursa

TARİH BİLİMİ, (2015), “*Sümerler*”,<http://www.tarhibilimi.gen.tr/makale/sumerler/> (Erişim; 14.01.2016).

TAX FOUNDATION (2016), “*ABD’de Özel Tüketim Vergileri Alkollü İçecekler*” <https://taxfoundation.org/how-high-are-wine-taxes-your-state-2016/> (Erişim: 13.05.2017)

TAX FOUNDATION, (2016), “*ABD’de Özel Tüketim Vergileri*” <https://taxfoundation.org/center/state-tax-policy/#policy> (Erişim: 13.05.2017)

TAYLAR Yıldırım, (2010), “*Vergi Teorisi Açısından Özel Tüketim Vergileri ve Türk Özel Tüketim Vergisi Uygulaması*” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 12, Özel S., 2010, s.435-467 (Basım Yılı: 2012)

TUOITRENEWS, (2014), “*Vietnam 2016 Yılında Alkol, Bira, Tütün Üzerindeki.Tüketim.Vergileri.Zammı*”,http://tuoitrenews.vn/soc_ety/24696/v_etna_mtoh_keexc_setaxesonalcoholbeertobacco_n2016, (Erişim:17.03.2017).

TURHAN Deniz ve YURDAKUL Ali, (2009), “*Zararlı Alışkanlığı Önlemeye Yönelik Bir Araç Olarak Günah Vergileri ve Etkinliği*” *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, (1-13).

TURHAN, Salih, (1993), “*Vergi Teorisi ve Politikası*”, Filiz Kitabevi, İstanbul.

TURHAN, Salih, (1998), “*Vergi Teorisi ve Politikası*”, İstanbul Kitabevi, 6. Baskı, İstanbul.

VIETNAM GENERAL DEPARTMENT OF TAXATION MINISTRY OF.FİNANCE, (2014), “*Millet.Meclisinin 26 Kasım 2014 tarih ve 70/2014/Qh13” Sayılı Özel Tüketim Vergisi.Kanunu'nun.Bazı.Maddelerinde.Değişiklik.Yapılmasına Dair Kanun*”, http://www.gdt.gov.vn/wps/portal!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zinQO9ncO8wwwMLPzdDA08XQMsPDzM_QxNzMz0wwkpiAJKGAAjgZA_VFgJc7ujh4m5j5AE0zcDQw8TZz8_TycA4FmGUMV4DGjIDfCINNRUREAZuibpg!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ (Erişim: 20.03.2017).

VIETNAM.GENERAL.DEPARTMENT.OF.TAXATION./MINISTRY .OF.FİNANCE, (2008), “*Vietnam.ÖTV.Kanunu.27/2008/QH12*”,http://www.gdt.gov.vn/wps/portal!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8zinQO9ncO8wwwMLPzdDA08XQMsPDzM_QxNzMz0wwkpiAJKGAAjgZA_VFgJc7ujh4m5j5AE0zcDQw8TZz8_TycA4FmGUMV4DGjIDfCINNRUREAZuibpg!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ (Erişim: 20.03.2017).

YILMAZ Birhan Elif, (2015), “*Maliye*”, Der Yayınları, İstanbul.

EK-1

ANKET FORMU
AD-SOYAD GİBİ KİŞİSEL BİLGİLER İSTENİLMEKTEDİR.
LÜTFEN YAZMAYINIZ!

TÜRKİYE'DE ALKOL VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNİN TÜKETİMİ VE VERGİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR SAHA ARAŞTIRMASI

Bu anket formu, alkolü içecekler ve tütün ürünlerinin tüketimi ile bu ürünler üzerinde uygulanan özel tüketim vergisinin tüketiciler üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla tamamen bilimsel bir çalışma olarak hazırlanmıştır. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Danışman; Prof. Dr. Murat ÇETİN (Namık Kemal Üniversitesi -İ.İ.B.F.)
Araştırmacı; Ersan ÖZKAN (Namık Kemal Üniversitesi-Maliye A.B.D.)

NOT: Bu anket tütün ürünleri veya alkollü içecek kullananları kapsamaktadır. Sağlıklı verilerin elde edilebilmesi adına sorularda yer alan açıklamalara lütfen dikkat edelim.

AŞAĞIDAKİ SORULARDA SİZE UYGUN SEÇENEĞİ İŞARETLEYİNİZ.

BİRİNCİ BÖLÜM
DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1)- Cinsiyetiniz?

- Kadın
 Erkek

2)-Yaşınız?

- 18-24
 25-34
 35-44
 45-54
 55-64
 65 ve Üzeri

3)-Eğitim durumunuz?

- Okur Yazar
 İlk Öğretim
 Orta Öğretim
 Lise
 Yüksek Okul
 Lisans
 Yüksek Lisans
 Doktora ve Üzeri

4)-Medeni haliniz?

- Evli
 Bekar
 Diğer

5)-Mesleğiniz?

- Devlet Memuru
 Özel Sektör çalışanı
 Esnaf
 Çiftçi
 Ev Hanımı
 İşsiz
 Öğrenci
 Diğer

6)-Aylık geliriniz?

- 0 - 1000 TL arası
 1001 - 1500 TL arası
 1501 - 2000 TL arası
 2001 - 3000 TL arası
 3001 - 4000 TL arası
 4001 - 5000 TL arası
 5001- Üzeri TL arası

7)-Türkiye'nin coğrafi bölgelerinin hangisinde ikamet etmektesiniz?

- Marmara
 Ege
 Akdeniz
 Karadeniz
 İç Anadolu
 Doğu Anadolu
 Güneydoğu Anadolu

İKİNCİ BÖLÜM
SİGARA VE TÜTÜN
ÜRÜNLERİNİN TÜKETİMİ

Bu bölüm sigara ve tütün ürünleri
kullananlar tarafından
cevaplanacaktır.

8)-Sigara veya tütün ürünleri tüketim sıklığınız nedir?

Seçeneklerinden bir tanesi
doldurulacaktır.

- Günde (.....**ADET**)
 Günde (.....**PAKET**)
 Ayda (.....**ADET**)
 Ayda (..... **...PAKET**)

9)-Sigara veya tütün ürünlerine aylık ne kadar ödüyorsunuz?

- 0 - 150 TL
 151 - 200 TL
 201 - 300 TL
 301- 400 TL
 401 - 500 TL
 501-600 TL

10)-Sigara veya tütün ürünleri tüketiminin diğer tüketim harcamalarınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?

- Evet, etkiliyor.
 Hayır, etkilemiyor.

11)-Kaçak sigara veya tütün ürünlerini tercih ediyormusunuz?

- Evet, sürekli kullanıyorum
- Evet, ara sıra kullanıyorum
- Hayır, Kullanmıyorum

12)-Kaçak sigara veya tütün ürünlerini tercih etme sebebiniz nedir?

Bu soruyu kaçak ürün kullananlar cevaplayacaktır.

- Sigaraya yapılan vergi zamları
- Tadının güzel olması
- Üretimin başka ülkede yapılıyor olması
- Fikrim yok / Diğer

13)-Sizce sigara veya tütün tüketiminin azaltılmasında en etkili yöntem nedir?

- Sigara veya tütün yasaklarının arttırılması
- Sigara veya tütün ürünleri üzerindeki vergilerin arttırılması
- Sigara veya tütün kullanımının zararlarına yönelik okullarda verilen eğitim faaliyetlerinin arttırılması
- Sigara veya tütün ürünleri üzerindeki görsel veya yazılı uyarıların etkinliğinin arttırılması
- Fikrim yok / Diğer

14)-Sigara ve tütün tüketimini bırakmanızda en büyük etken ne olabilir?

- Sigara ve tütün ürünlerindeki fiyat artışları
- Sağlık sorunları
- İrade
- Eş veya Çocuklar
- Fikrim yok / Diğer

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ALKOLLÜ İÇECEKLERİN
TÜKETİMİ

Bu bölüm Alkollü içecek kullananlar tarafından cevaplanacaktır.

15)-Alkollü içecek tüketim sıklığınız nedir?

(Seçeneklerinden bir tanesi doldurulacaktır.)

- Her gün
- Hafta (.....GÜN)
- Ayda (.....GÜN)

16)-Alkollü içeceklere aylık ne kadar ödüyorsunuz?

- 0 - 200TL
- 201 - 300 TL
- 301 - 400 TL
- 401- 500 TL
- 501 - 600 TL
- 601-700 TL
- 701 ve Üzeri TL

17)-Alkollü içecek tüketiminin diğer tüketim harcamalarınızı etkilediğini düşünüyor musunuz?

- Evet, etkiliyor.
- Hayır, etkilemiyor.

18)-Kaçak alkollü içecekleri tercih ediyor musunuz?

- Evet, sürekli kullanıyorum
- Evet, ara sıra kullanıyorum
- Hayır, Kullanmıyorum

19)-Kaçak alkollü içecekleri kullanma sebebiniz nedir?

Bu soruyu kaçak ürün kullananlar cevaplayacaktır.

- Alkollü ürünlere yapılan vergi zamları
- Tadının güzel olması
- Üretimin başka ülkede yapılıyor olması
- Fikrim yok / Diğer

21)-Sizce alkollü içeceklerin tüketimin azaltılmasında en etkili yöntem nedir?

- Alkollü içecek yasaklarının artırılması
- Alkollü içeceklerle üzerindeki vergilerin artırılması
- Alkollü içecek tüketiminin zararlarına yönelik okullarda verilen eğitim faaliyetlerinin artırılması
- Alkol ürünleri üzerinde görsel veya yazılı uyarıların artırılması
- Fikrim yok / Diğer

22)- Alkol tüketimini bırakmanızda en büyük etken ne olabilir?

- Alkollü içeceklerdeki fiyat artışları
- Sağlık sorunları
- İrade
- Eş veya Çocuklar
- Fikrim yok / Diğer

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜTÜN ÜRÜNLERİ VE ALKOLLÜ
İÇECEKLERDE TÜKETİM VE
VERGİLENDİRME İLİŞKİSİ

23)-Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içecekler gibi alternatifi bulunmayan ürünlerde uygulanan vergi oranlarını doğru buluyor musunuz?

- Evet, doğru buluyorum
- Hayır, doğru bulmuyorum
- Herhangi bir fikrim yok

24)-Alkollü içecekler ve tütün ürünlerine ödediğiniz vergi yükü için ne söylersiniz?

- Çok ağır
- Ağır
- Normal
- Hafif
- Çok hafif

25)-Alkol ve tütün ürünlerinin vergi oranlarında bir artış yaşandığında tüketim eğiliminiz nasıl gelişir?

- Vergi yükü arttığında kullandığım ürünlerin tüketim miktarını azaltmaya yönelirim.
- Vergi yükü arttığında kullandığım ürünlerin tüketimini tamamen bırakırım.
- Vergi yükü arttığında kullandığım ürünler yerine kaçak ürünlerin tüketimine yönelirim.
- Vergi yükü arttığında kullandığım ürünlerin yerine daha düşük fiyatlı ürünlerin tüketimine yönelirim.
- Vergi yükü ne kadar artarsa artsın tüketim tercihim ve tüketim oranım değişmez.

26)-Sigara veya tütün ürünleri üzerinde uygulanan vergi oranları azaltılarak ürünlerin satış fiyatında düşüş yaşansa tüketim tercihiniz değişir mi?

- Evet, daha fazla sigara veya tütün ürünleri tüketirim
- Hayır, aynı oranda sigara veya tütün ürünleri tüketmeye devam ederim
- Herhangi bir fikrim yok

27)-Alkollü içecekler üzerinde uygulanan vergi oranları azaltılarak ürünlerin satış fiyatında düşüş yaşansa tüketim tercihiniz değişir mi?

- Evet, daha fazla alkollü içecek tüketirim

- Hayır, aynı oranda alkollü içecek tüketmeye devam ederim
- Herhangi bir fikrim yok

28)-Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerin kullanımının azaltılmasına yönelik arttırılan vergi oranları ürünlerin tüketimi üzerinde etkili midir?

- Evet, çok etkilidir.
- Evet, azda olsa etkilidir
- Hayır, etkisi yoktur.

29)- Size alkollü içecekler ve tütün ürünlerinde uygulanan özel tüketim vergilerinin azaltılması devlet gelirleri açısından ne gibi sonuçlar doğurur?

- Devletin vergi gelirleri azalır
- Devletin vergi gelirleri değişmez
- Devletin vergi gelirleri artar
- Devletin vergi kayıp ve kaçağı azalır.
- Herhangi bir fikrim yok

30)- Sigara, tütün ürünleri ve alkollü içeceklerde uygulanan yüksek vergi oranlarının neden olduğu kaçak ürün kullanımı ve satışı durdurulabilir mi?

- Evet, yeterli denetim yapılırsa durdurulur.
- Hayır, durdurulamaz, artarak devam eder.
- Herhangi bir fikrim yok